

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

8

Vedoucí úloha strany — základní princip výstavby soudobé ČSLA

Marxisticko-leninská teorie vědecky zdůvodňuje a společenská praxe zemí socialistického společenství potvrzuje, že vedoucí úloha marxisticko-leninských stran je objektivní zákonitostí rozvoje socialistické společnosti a v této souvislosti i zákonitostí vojenské výstavby a rozvoje socialistických armád. Z leninského učení o obraně socialismu a bohatých historických zkušeností Sovětského svazu i dalších socialistických zemí jasně vyplývá, že **vedoucí úloha marxisticko-leninské strany je vedoucím principem budování a rozvoje socialistické armády.** V důsledném naplňování tohoto principu spočívá záruka, že se armáda upevňuje na socialistických zásadách. Proto každé opatření ke zvýšení bojové a politické připravenosti se může uskutečňovat jen pod stranickým vedením, při uplatnění usměrňující a mobilizující síly strany.

V. I. Lenin teoreticky zdůvodnil, že obrana socialistického státu je objektivní zákonitostí, která vyplývá z charakteru současné epochy světového vývoje, z požadavků obrany socialistické revoluce a neztrácí na významu po celé historické období existence dvou protikladných sociálně ekonomických soustav. Obranu socialismu chápal jako jednotu politických, ekonomických, sociálních, vědeckých a vojenských opatření a zdůvodnil její internacionální charakter a význam pro úspěšný rozvoj socialistického společenství ve světovém měřítku.

Tento leninův odkaz nalezl své vyjádření v požadavku XVI. sjezdu KSČ: „... bu-

dovat Československou lidovou armádou jako nedílnou součást ozbrojených sil států Varšavské smlouvy... jako armádu vysoce moderní, bezmezně oddanou straně a lidu, schopnou společně se Sovětskou armádou a armádami ostatních států Varšavské smlouvy ubránit mír a vymoženosti socialismu“. (XVI. sjezd KSČ, Praha, Svoboda 1981, s. 43.)

Společenská praxe však současně potvrdila, že jediné komunistická strana, vyzbrojená marxisticko-leninským učením, dialektickou metodou vědeckého zkoumání ozbrojeného zápasu jako sociálně politického jevu a problémů vojenství v souvislosti s vývojem třídního boje, je s to proniknout k podstatě zákonitostí současného ozbrojeného zápasu a vypracovat odpovídající koncepci vojenské politiky, řešit otázky vojenské výstavby v souladu s požadavky současnosti na základě rozvoje vědy, techniky a revoluce ve vojenství vůbec.

Současná etapa rozvoje naší socialistické společnosti a její armády je charakterizována dalším zvyšováním vedoucí úlohy komunistické strany, což je podmiňováno řadou vnitřních i mezinárodních faktorů. Vyplývá to z růstu a složitosti vnitřních úkolů socialistické výstavby prvé poloviny osmdesátých let, které jsou spojeny i s dynamicky se měnícími mezinárodními faktory. Při respektování těchto skutečností je možné ukázat, že zvyšování vedoucí úlohy Komunistické strany Československa v ČSLA vyplývá z

— dialektického vztahu budování a obrany socialismu, politiky a války, v kterém narůstá význam a úloha politického vedení,

— rostoucích požadavků na komplexní zabezpečování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA,

— náročnosti procesů vědeckotechnické revoluce, které ovlivňují i podstatné změny v celé oblasti vojenskosti.

Růst vedoucí úlohy strany je objektivně podmíněn i vojenskopolitickým vývojem ve světě, kde roste aktivizace militaristických sil USA a jejich spojenců v NATO, které se připravují na válku. O tom svědčí trvalé zvyšování vojenského potenciálu, zavádění kvalitativně nových zbraňových systémů do výzbroje vojsk NATO a realizace programů, které mají Západu zabezpečit převahu nad armádami zemí Varšavské smlouvy. Součástí tohoto úsilí našeho potenciálního nepřítele je i politické a psychologické utajování praktických opatření ve vojenské oblasti, zosťování ideologického boje a jeho přeměna v agresivní psychologickou válku vůči obyvatelstvu socialistických zemí i pokrokovým silám na Západě. Nedílnou součástí této koncepce je i permanentní odmítání všech mírových návrhů Sovětského svazu a socialistických států.

V této situaci roste význam subjektivního činitele — komunistické strany, která koordinuje politiku ČSSR s politikou dalších bratrských socialistických zemí a vyvíjí úsilí v procesu boje za mír v jednotě s trvalou politickou bdělostí vůči snahám imperialistických reakčních sil a zabezpečováním vysoké bojové pohotovosti ČSLA. Organickou součástí celostátní politiky KSČ je její **vojenská politika**.

Vojenská politika je ta část politiky strany, ve které je konkretizována a uplatňována její vedoucí úloha při řešení otázek, spojených se zabezpečováním obrany socialistické vlasti. Vojenská politika vytýčuje cíle, kterých socialistický stát dosahuje prostřednictvím své vojenské organizace, charakter a formy její činnosti, způsoby a prostředky zabezpečení bojové síly armády. **Vojenská politika strany je konkrétně vyjádřena ve vojenské doktríně socialistického státu.** (Viz: Vojenská mysl, č. 4/1983, s. 9.)

Princip vedení armády komunistickou stranou zahrnuje široký okruh otázek a uskutečňuje se v souladu s požadavky rozvoje socialistické společnosti.

Proto všechny aspekty tohoto řízení a vedení je nutné chápat jako mnohostranný proces, který zahrnuje jednak stranické řízení nejvyšších orgánů velení ČSLA

prostřednictvím ÚV KSČ v oblasti vojenské výstavby, jednak uplatňování vedoucí úlohy strany v životě a činnosti armády. Celarmádní stranický aktiv při hodnocení výsledků, kterých bylo v armádě dosaženo, v této souvislosti zdůraznil: "... významným zdrojem našich úspěchů bylo přímé řízení armády ústředním výborem KSČ. Dnes máme v závěrech XVI. sjezdu, usneseníh předsednictva a sekretariátu ústředního výboru KSČ jasnou orientaci pro další práci v každé oblasti života armády". (Celarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA, Praha, NV 1981, s. 15.)

To svědčí o tom, že vojenská politika komunistické strany určuje především obsahovou stránku vedoucí úlohy strany v naší armádě, přičemž je nedílnou součástí politiky komunistické strany v oblasti vedení třídního boje vojenskými prostředky. Toto pojetí je plně respektováno ve Směrnici pro práci politických orgánů v ČSLA, kde se uvádí, že: „Komunistická strana Československa vypracovává na základě leninského učení o obraně vlasti, společných stanovisek komunistických a dělnických stran, vědeckého rozboru a konkrétních historických podmínek program a základní koncepty vojenské politiky strany.“ (Směrnice pro práci politických orgánů v ČSLA, Praha 1971, s. 4.)

Stranické vedení socialistické armády je tedy součástí celkového procesu vedení a řízení socialistické společnosti. ČSLA jako objekt stranického vedení však má i svou specifiku, která se projevuje v podstatě, obsahu, struktuře i mechanismu této činnosti.

Podstata stranického vedení ČSLA spočívá v realizaci zájmů dělnické třídy v oblasti vojenské výstavby a budování armády, schopné úspěšně bránit vymoženosti socialismu.

Pod obsahem stranického vedení socialistické armády chápeme všechny směry činnosti strany spojené s výstavbou armády, s upevňováním její morální a politické síly a vysoké bojové pohotovosti. Podstata a obsah stranického vedení socialistické armády se v praxi naplňuje především v těchto základních směrech činnosti strany:

— vypracování vědecky zdůvodněné vojenské politiky, zaměřené na upevňování obranyschopnosti ČSSR a socialistického společenství v nerozborném svazku s armádami Varšavské smlouvy,

— vypracování vojenské doktríny, která vychází ze společné doktríny Varšavské smlouvy a vyjadřuje názory našeho státu

na charakter přístupu možné války, místo ČSSR a ČSLA v ní, na podmínky a cesty zabezpečení vítězství nad nepřítelem,

— usměrňování a kontrola činnosti vojenskopolitických orgánů,

— zabezpečení výběru, přípravy a rozmístování velitelského sboru,

— celkovém řízení života a bojové činnosti armády, vypracování opatření k růstu bojové síly a bojové pohotovosti všech druhů vojsk v souladu s požadavky vědeckotechnické revoluce ve vojenství,

— řízení stranickopolitické práce v armádě, rozpracování a praktické realizaci leninských principů výstavby a rozvoje armády.

K hlubšímu pochopení obsahu stranického vedení socialistické armády a mechanismu jeho působení je zapotřebí objasnit i jeho strukturu, která tvoří dialektickou jednotu politického, organizačního a ideologického vedení.

Obsahem politického vedení strany při zabezpečování obrany země a rozvoje armády je vypracování vojenské politiky a soustavná pozornost vojenským otázkám v rámci celkové politické linie rozvoje socialistické společnosti.

Organizační vedení socialistické armády stranou spočívá zvláště v přípravě a rozmístování velitelského sboru, kontrole průběhu vojenské výstavby a stavu armády, uskutečňování opatření k jejímu všestrannému zdokonalování.

Ideologické vedení socialistické armády se projevuje zvláště při řešení všeobecných ideově politických a teoretických otázek, jakož i v politické a vojenské výchově příslušníků armády, v jejich morální a politické přípravě a v rozvoji socialistické vojenské vědy.

Specifiku stranického vedení socialistické armády vyjadřuje organizace a **uskutečňování stranickopolitické práce**, která je důležitým směrem mnohostranné činnosti strany při uplatňování jejího prostředního vlivu v armádě. Význam stranickopolitické práce je znášen tím, že představuje vědecky zformulovanou ideologickou a politickoorganizační činnost, která zabezpečuje promítnutí politiky strany do života armády a mobilizování všech příslušníků ČSLA k realizaci vytyčených cílů bojové a politické přípravy v duchu idejí marxismu-leninismu. „Stranickopolitická práce představuje hlavní nástroj prohlubování ideové vyspělosti, upevňování politické bdělosti a odpovědnosti příslušníků armády za obranu socialismu.“ [Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA, Praha, NV 1981, s. 15.]

Při uplatňování vedoucí úlohy strany v armádě mají nezastupitelné místo jak politické orgány, ZO KSČ a jednotliví političtí pracovníci, tak i velitelé s nedílnou velitelskou pravomocí, uskutečňovanou na stranických základech. Jejich prostřednictvím dochází ke mobilizaci všech příslušníků armády podle jejich funkčních odpovědností k aktivnímu podílu na plnění opatření, která směřují k zajištění obrany socialistických vymožeností. Významné místo v tomto úsilí zaujímají především komunisté — příslušníci velitelského sboru. „V řadách armády“, zdůraznil ve svém vystoupení na XVI. sjezdu KSČ ministr národní obrany ČSSR armádní generál M. Džúr, „je dnes organizováno 79 % důstojníků, což se odráží v růstu jejich odpovědnosti za realizaci politiky komunistické strany, při plnění úkolů výcviku, výchovy a prohlubování úlohy velitelů jako politických vedoucích.“ [XVI. sjezd KSČ, Praha, Svoboda 1981, s. 225.] V této souvislosti je nutné připomenout, že ve vzájemném vztahu politických a velitelských orgánů a stranických organizací nejde o konfrontaci státní a stranické politiky, ale o jednotné a družné úsilí zaměřené k tomu, jak co neoptimálněji plnit stanovené úkoly. Současné se však ukazuje, že není možné dosáhnout kvalitativnějšího stranického vlivu na život útvarů a svazků ČSLA bez dalšího rozvoje vnitrostranické práce, bez výrazné péče o stranické organizace a jejich vnitrostranický život. Proto i současná etapa budování rozvinuté socialistické společnosti a příprava k její obraně vyžaduje věnovat mimořádnou pozornost leninským principům a normám stranického života, na nichž je stranický život budován. Na jejich dodržování a prohlubování závisí kvalita práce strany.

Prohlubování vedoucí úlohy strany není přímočarý proces. Perspektivní úlohy se dají programovat a předvídat, nedají se však vždy přesně a detailně určit, stejně tak jako prostředky k dosažení těchto úkolů. Neopřetržitě prohlubování vedoucí úlohy strany v ČSLA je proto možné pouze na základě zvyšování stranického vlivu na všechny stránky života vojsk, zejména uplatňováním vědeckého přístupu v práci velitelských, politických orgánů i stranických organizací.

Základem vědeckého přístupu by měla být poznávací činnost strany, diferencovaná podle jednotlivých stupňů řízení a zaměřená k plnému využití informací společenských věd, sociologických, statistických i jiných výzkumů a údajů. Vzhledem k tomu, že současný stav prohlubování poznávací činnosti strany je přímo spjat

s realizační schopností každé ZO KSČ a že zabezpečuje objektivní zdůvodnění přijatých stranických usnesení na každém stupni armádní stranické organizace i prohloubení osobní odpovědnosti politických a velitelských orgánů za rozvoj stranické práce, vyžaduje její uplatnění komplexní a diferencovaný přístup s důrazem na důsledné plnění stranických usnesení. Přitom důsledné uplatňování poznávací činnosti strany ve prospěch zkvalitnění a zdokonalení řídicí a organizátorské práce politických a velitelských orgánů je přímo spojeno s úplnou, všestrannou a především pravidelnou stranickou informací, jakož i s důsledným využíváním a neustálým zkvalitňováním dosavadního informačního systému v naší armádě i s využíváním výsledků vědeckovýzkumné činnosti. Objektivity stranické informace jakožto výsledek poznávací, kontrolní a rozborové činnosti je důležitou podmínkou rozvoje iniciativy a samostatné tvůrčí práce velitelských a politických orgánů, především pak jednotlivých ZO KSČ, i intenzivního vlivu strany na všechny úseky vojenské činnosti.

Vlastní podstata vědeckého přístupu spočívá v zabezpečení dialektické jednoty činnosti strany, každé stranické organizace i každého komunisty s požadavky života a s objektivními zákony rozvoje socialistické armády.

Poznávací činnost strany však nemůže zůstat pouze na úrovni zkušenosti, neboť osobní zkušenost nekonfrontovaná s marxismem-leninismem, jeho teorií a neověřená cestou společenské praxe vytváří mnohdy předpoklady pro subjektivismus a především pro subjektivistické rozhodování. Významným předpokladem rozvíjení poznávací činnosti strany je skutečnost, že je vždy determinována rozhodující činností té oblasti vojenského života, ke které se vztahuje a na kterém stupni armádní stranické organizace je realizována. V takto uplatněné poznávací činnosti se musí spojit celá šíře marxisticko-leninské teorie, společenské praxe i široká zkušenost stranických organizací v armádě. Význam tohoto aspektu naplňování vedoucí úlohy strany spočívá v tom, že činnost strany nezůstává pouze v rovině jevového hodnocení, ale hluboce analyzuje především dosažené výsledky při upevňování nepřetržitě bojové a mobilizační pohotovosti, v celé oblasti výchovy a výcviku, neboť ony jsou rozhodujícím činitelem a

měřítkem kvality i stranické práce a tudíž i trvalým objektem našeho poznání. „Vycházíme ze zásady, že čím pevnější, jednotnější a akceschopnější je armádní stranická organizace, tím úspěšnější bude zápas za realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ, za vysokou bojovou a mobilizační pohotovost armády.“ (Celoarmádní stranický aktiv k rozpracování a realizaci závěrů XVI. sjezdu KSČ v ČSLA, Praha, NV 1981, s. 30.) **Armádní stranická organizace je zdrojem jistoty a garantem důsledného uskutečňování vojenské politiky strany.**

Pro další prohlubování vedoucí úlohy strany v ČSLA mají zásadní význam dokumenty strany, zvláště usnesení sjezdů, závěry zasedání ÚV KSČ, předsednictva ÚV KSČ i vojenskopolitické dokumenty schvalované ústředními stranickými orgány. Je tomu tak proto, že dokumenty a usnesení strany, vojenskopolitické dokumenty nevyjímaje, jsou nejvyšším stupněm poznání, nejpřesněji odrážejí zákonitosti vývoje společnosti a odpovídají objektivním potřebám rozvoje stranické práce. Jsou ztělesněním jednoty teorie i stranické praxe.

V současné době již patří minulosti tendence, kdy realizace stranických dokumentů, zvláště usnesení strany, byla chápána zúženě pouze s významem pro práci politických orgánů a stranických organizací. V práci s dokumenty strany, která je záležitostí všech velitelů a politických pracovníků, jde o to, aby si příslušníci velitelského sboru, komunisté i bezpartijní osvojili metodu, která vede k řešení společenských úkolů, aby sami stáli v prvních řadách její realizace v praxi. Zvýšenou pozornost si zasluhuje zkoumání otázek spjatých s metodami a formami uplatňování vedoucí úlohy strany veliteli, politickými pracovníky a stranickými organizacemi při prohlubování stranického vlivu na rozhodující oblasti života ČSLA. K aktuálním otázkám patří i zevšeobecňování zkušeností KSČ při zabezpečování internacionální obrany socialismu a při upevňování bojové družby ČSLA s armádami zemí socialistického společenství.

Uplatňování vedoucí úlohy strany v ČSLA v celé její mnohotvárnosti je základním principem, který určuje její socialistický charakter. Jeho naplňování v každodenní činnosti zaručuje, že armáda bude vždy spolehlivým nástrojem vnitřní i zahraniční politiky strany a socialistického státu.

Dialektika obecného a jedinečného ve vojenství

Žijeme v epoše hlubokých společenských přeměn, jejichž obsah tvoří přechod od kapitalismu k socialismu, zahájený Velkou říjnovou socialistickou revolucí.

Charakteristickým rysem současného společenského vývoje je jeho rozmanitost a mnohoznačnost. Světový revoluční proces přináší stále větší pestrost forem přechodu k socialismu. Značně se prohlubuje sociálně ekonomická a politická diferenciacie států, které svrhly koloniální panství a patří k zemím se socialistickou orientací nebo se rozhodly pro kapitalistický výrobní způsob. Prohlubuje se třídní polarizace soudobého imperialismu v důsledku militaristické a výbojné politiky jeho představitelů. Široké masy pracujících i představitelé všech demokratických a relativně pokrokových vrstev v kapitalistických státech odmítají reakční vnitřní i hazardérskou zahraniční politiku imperialismu. Společenský vývoj na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, obdobně jako v letech předchozích, se „stává stále složitější, zvyšuje se mezinárodní napětí, narůstá nebezpečí války, především jaderné“. [Politická deklarace členských států Varšavské smlouvy. Rudé právo, 7. ledna 1983, s. 1.]

Současný společenský vývoj v oblasti vojenskopolitické, ekonomické i ideologické klade zvýšené nároky na poznávací činnost velitelského sboru naší armády.

Významnou teoretickou a metodologickou funkcí při poznávání mezinárodně politických, vnitropolitických, vojenských a jiných jevů a procesů soudobého světa plní materialistická dialektika. Klasikové marxismu-leninismu ji považovali za duši marxismu, za jeho živoucí princip, protože je nejhlubším a nejvšestrannějším učením o vývoji přírody a společnosti a dává mu tvůrčí a kritický duch.

Tuto funkci plní v jednotě všechny strukturální prvky dialektiky — principy, kategorie a zákony. Metodologicky velmi významnou a nezastupitelnou funkci při zkoumání jevů přírody, společnosti a lidského myšlení plní spolu s ostatními kategoriemi dialektiky kategorie obecné, zvláštní a jedinečné.

Specifičnost a důležitost těchto kategorií je v tom, že stojí vlastně „na začátku“ poznávacího procesu při vytváření pojmu i kategorií. Prolínají všemi stupni poznávací

ho procesu, jsou neodmyslitelné jako myšlenkové zkratky, uzlové body vědeckého poznání obecných, zvláštních a jedinečných vlastností věcí a jevů. Plní důležitou roli při odhalování obecných a specifických zákonitostí vývoje přírody, společnosti a lidského myšlení včetně vojenství. Vytvářejí podmínky pro správné chápání dialektiky objektivního a subjektivního i jednoty teorie a praxe. Umožňují odhalení a pochopení opakovatelnosti v dějinách.

Kategorie obecné, zvláštní a jedinečné plní důležitou metodologickou funkci ve vojenskovědeckém poznání i ve vojenské praxi. Objektivnost, kvalita i konkrétnost hodnotících soudů o výsledcích bojové a politické přípravy, kontrolní činnosti, systému velení a řízení, výchovně vzdělávací činnosti, ideologické a masově politické práce jsou do značné míry závislé na tom, nakolik daná hodnocení postihují obecné podstatné rysy konkrétně historického vývoje zkoumaných jevů a odpovídají vývoji dané objektivní skutečnosti.

V tomto článku se zaměřím na stručné vymezení ideově teoretického obsahu kategorií obecné, zvláštní a jedinečné, jejich vzájemných vztahů a na analýzu metodologického významu těchto kategorií pro vojenskou teorii a praxi.

Ideově teoretický obsah kategorií obecné, zvláštní a jedinečné

Materiální svět je tvořen nekonečným množstvím jednotlivých vyvíjejících se věcí a jevů, které se od sebe liší svým kvantitativním i kvalitativním určením, jsou od sebe odděleny v prostoru a čase, mají znaky, vlastnosti a souvislosti, které jsou vlastní jenom jim, které je individualizují, činí je jako takové neopakovatelné a jedinečné. Ve filozofii označujeme tyto věci, objekty a vlastnosti našeho zkoumání, které se odlišují jedny od druhých, pojmem **jedinečné**. Jedinečné jsou povahou, fyzickými i intelektuálními předpoklady, stupněm bojové a politické připravenosti, tedy svými rozdílnými vlastnostmi a schopnostmi jak vojáci základní služby, tak vojáci z povolání. Jedinečné jsou podmínky, v nichž jednotlivé útvary, svazky, vojenské školy a jiná vojenská zařízení plní úkoly bojové a politické přípravy, stejně tak jako jedinečné jsou předpoklady pro plnění těchto úkolů i dosažené výsledky. Jedinečná je i naše armáda v konkrétní etapě svého vývoje.

Jednotlivé věci, jevy a vztahy neexistují izolovaně. Jsou vzájemně spojeny díky společným zdrojům, z nichž vznikly, mají řadu shodných vlastností, rysů, funkcí apod., které je umožňují zařadit do skupin, které se vyznačují různým stupněm obecnosti. Jsou-li tyto vlastnosti a rysy, které existují v jedinečném, spojeny v daných vztazích a v poznávacím procesu s obecnou třídou jevů, označujeme je kategorií **obecné**. Existují-li v dané konkrétně historické souvislosti s omezenou třídou jevů, označujeme je kategorií **zvláštní**.

Vojáky a důstojníky sjednocuje instituce armády jako nástroj státu k vedení války, jako politický prostředek organizovaného násilí k naplnění zájmů vládnoucí třídy. Tato charakteristika vyjadřuje obecné poslání armády.

Třídní podstata, sociálně politické poslání a historický typ armády jsou určovány stupněm vývoje společensko-ekonomické formace, typem státu a politickými cíli vládnoucí třídy, které armáda naplňuje specifickými prostředky. Armády otrokářského státu, feudální armády, buržoazní a socialistické armády se liší třídním složením, posláním i cíli, které naplňují. Tyto kvalitativní rozdíly v třídním složení, poslání, funkcích a cílech můžeme označit kategorií **zvláštní**.

Vztah mezi obecným, zvláštním a jedinečným je relativní. Relativnost vztahů obecného, zvláštního a jedinečného je dána stupněm obecnosti analyzovaných vztahů mezi jevy a procesy. Zvláštní v interakci jedněch souvislostí může vystupovat jako obecné,

v jiných jako jedinečné. Obecné může vystupovat jako zvláštní nebo také jedinečné, jedinečné jako zvláštní nebo obecné.

Např. vojenství jako strukturální prvek třídních společensko-ekonomických formací, jako specifická sféra společenského pohybu a společenské praxe, tvořené institucemi branného systému státu, jejich materiálně technickou základnou, mírovou a válečnou činností, výchovně vzdělávací soustavou, vědeckovýzkumnou a vývojovou základnou, vojenskou doktrínou, vojenskou vědou a vojenskovědními obory přírodních, technických a společenských věd a jiných se liší od ostatních oblastí i institucí společnosti. Není možné je mechanicky srovnat s výrobně hospodářskou jednotkou nebo ostatními státními i společenskými institucemi společnosti. Představuje jedinečné ve vztahu k jiným oblastem společenského pohybu a praxe.

V jiné souvislosti vystupuje vojenství jako obecné ve vztahu ke zvláštnímu, kterým je např. vojenství otrokářské, feudální a kapitalistické či socialistické společnosti a jedinečnému, kterým je např. vojenství Československé socialistické republiky v sedmdesátých letech.

Mezi jedinečným, zvláštním a obecným existuje dialektický vztah, který můžeme nazvat jako jednotu protikladů. V. I. Lenin formuloval ve Filozofických sešitech vztahy mezi jedinečným a obecným takto: "... protiklady (jednotlivé je protikladné obecnému) jsou totožné: jednotlivé neexistuje jinak než v té souvislosti, která vede k obecnému. Obecné existuje jen v jednotlivém, skrze jednotlivé. Každé jednotlivé je (tak či onak) obecné. Každé obecné je (částčkou nebo stránkou nebo podstatnou) vlastností jednotlivého. Každé jednotlivé se stává neúplně obecným atd. atd. Každé jednotlivé souvisí tisíci přechody s jednotlivými (věcmi, jevy, procesy) jiného druhu." [Lenin, V. I.: Filozofické sešity. Praha 1954, s. 321.]

Závěry o vztahu jedinečného a obecného mohou pro povrchního čtenáře vyznívat školometský, abstraktně až spekulativně. Opak je pravdou. V. I. Lenin poskytuje v těchto filozofických soudech o vztazích mezi obecným, zvláštním a jedinečným obecná metodologická východiska jak pro poznávací proces, tak i pro praktickou realizaci.

Kategorie jedinečné, zvláštní a obecné jsou formy lidských poznatků, v nichž odrážíme společenskou a vojenskou skutečnost a prohlubujeme historický proces lidského poznání. Jakýkoli poznávací proces i použití vědeckých metod analýzy a syntézy, indukce i dedukce, komparace a jiné jsou nemyslitelné bez osvojení si dialektiky vztahů těchto kategorií a jejich metodologické funkce.

Logické myšlení a poznávání je výpovědí o obecných znacích určité třídy jevů a procesů objektivní skutečnosti. A není jistě zanedbatelné, zda v daných soudech vypovídáme o obecném jako o stránce, rysu, faktu, které jsou vlastní určité třídě jevů, předmětů, anebo o obecném, které je podstatnou vlastností věcí a jevů. Zanedbatelné není také pochopení vztahů mezi obecným, zvláštním a jedinečným daných tím, že tvoří v určitém smyslu totožnost a jednotu, ale také rozdílnost a protikladnost. V procesu poznání usilujeme o odhalení takového obecného, které konkretizuje a přispívá k odhalení obecných podstatných stránek reálných jevů a které prokazuje svou souvislost se zvláštním a jedinečným.

Ve složité podobě vystupuje dialektika obecného, zvláštního a jedinečného ve sféře společenské praxe. Tato obtížnost je dána tím, že obecné se v jedinečném projevuje, ale také realizuje v závislosti na konkrétně historických podmínkách vývoje daného jevu i na vnějších a vnitřních okolnostech.

Marxisticko-leninský přístup k dialektice obecného, zvláštního a jedinečného umožňuje odhalit gnozeologické kořeny dogmatismu i revizionismu. Nositelé dogmatismu

přeceňují obecně a nerespektují konkrétní a měnící se podmínky společenského vývoje jednotlivých zemí. Revizionisté odmítají obecně a přeceňují zvláštní a jedinečné podmínky vývoje jednotlivých zemí.

Obecné, zvláštní a jedinečné ve vojenství

Úvodní poznámka o hlubokých proměnách ve společenském vývoji, které nemají obdoby v dějinách, platí v celé šíři i ve vojenství. Postupná realizace vědeckotechnické revoluce ve vojenství vyvolává hluboké proměny v celém vojenství — materiálně technickou základnou vojenství počínaje a změnami v organizační struktuře, způsobech vedení ozbrojeného zápasu a přípravou lidí na válku konče.

Má-li proces poznání ve vojenství neustále upřesňovat obecné, podstatné stránky vojenské reality, musí poznávací subjekt respektovat dialektiku obecného, zvláštního a jedinečného. Každá věda, která usiluje o postižení nových vývojových tendencí vojenství, musí abstrahovat od náhodných momentů, nepodstatných vlastností věcí, jevů a procesů a odhalovat podstatné stránky a základní souvislosti dané oblasti vojenství. To je také cesta k poznání obecného, nutného a konečného zákonitostí i k vytváření podmínek pro hlubší poznání jedinečného.

Odhalování zákonitostí společenského vývoje i vývoje vojenství je nemyslitelné bez poznání dialektiky obecného, zvláštního a jedinečného. Zákon jako objektivní, obecný, podstatný, nutný, vnitřní a opakující se vztah vyjadřuje nejpodstatnější formy vzájemné souvislosti a podmíněnosti dějů a procesů. Zákonitosti války vyjadřují tyto objektivní souvislosti mezi různými materiálními a duchovními činiteli ekonomické, politické, ideologické a vojenské povahy. Leninova myšlenka, že: "... pojem zákon je jeden ze stupňů lidského poznání jednoty a souvislosti, vzájemné závislosti a celistvosti světového procesu", (Lenin, V. I.: Filozofické sešity. Spisy, sv. 38, Praha 1960, s. 153) má bezprostřední vztah k poznávacímu procesu velitelů i politických pracovníků.

Vědeckotechnická revoluce zasáhla do všech oblastí společenského života, vojenství nevyjímaje. Vznik nových druhů zbraní a změny v materiálně technické základně vojenství podstatným způsobem ovlivnily celé vojenství. Zákonitě došlo k obohacení poznatků v různých oblastech vojenství. Mění se organizace ozbrojených sil, dochází k podstatným změnám ve způsobech a formách vedení bojové činnosti, mění se úloha jednotlivých druhů vojsk v ozbrojeném zápase, nároky na velení a řízení, na přípravu země a vojsk na válku apod.

Přes tyto změny zůstávají bohatým zdrojem zkušenosti z válek, zvláště z Velké vlastenecké války SSSR. Možná světová válka, připravovaná imperialistickými kruhy, by byla sociálně politickým obsahem podobná Velké vlastenecké válce. Vyžadovala by obdobně nesmírně náročnou mobilizaci všech materiálních a duchovních sil země, převedení celkového života z mírového stavu na válečný. Také zkušenosti z ekonomického zabezpečení vedení války by nebyly zanedbatelné.

Analýza operací minulých válek, hlavně Velké vlastenecké války i válek imperialistických států po roce 1945 proti národně osvobozenkému hnutí, rozšířená o analýzu konkrétní situace, úrovně zbraní, bojové techniky i připravenosti lidí, umožňuje využít poznatků z obrovského prostorového rozmachu operací, použití velkého množství moderní techniky, hlubokého operačního členění vojsk, složité organizace součinnosti i zabezpečení ozbrojeného zápasu.

Bylo by však závažnou chybou z hlediska zkušenosti z minulých válek dělat nepřiměřené analogie a „kopírovat“ minulé zkušenosti v nových podmínkách a neres-

pektovat metodologické principy obecného, zvláštního a jedinečného. Každá válka, operace, ozbrojený zápas se vždy liší od ostatních zvláštními podmínkami, ale také jedinečnými rysy, které nepřipouštějí pouhé bezmyšlenkovité, šablonovité přenášení všech zkušeností. Právě naopak. Mnohé zkušenosti z minulých válek je třeba rozvíjet v nových sociálně politických, ekonomických, vědeckotechnických a vojenských podmínkách. Některé zkušenosti, které měly obecnou platnost v podmínkách válek vedených klasickými zbraněmi, mají v podmínkách válek vedených termojadernými prostředky zvláštní charakter s omezenou platností, některé ztratily význam vůbec.

Současně je třeba při využívání zkušeností (obecného) brát v úvahu, že např. operace v možné termojaderné válce by probíhaly ve zcela konkrétních politických podmínkách. Nových strategických cílů by bylo dosahováno jinými prostředky, jinou podobu by mělo rozmístění sil atd. Při aplikaci obecných poznatků o charakteru, zvláštnostech, podstatných rysech a organizacích operací se neobejdeme bez průběžného obohacování zkušeností o nové poznatky vojenské teorie i praxe ze cvičení, lokálních válek apod.

Důležitou poznávací funkci plní kategorie obecné, zvláštní a jedinečné při zpracování nových řádů, předpisů a směrnic, které jsou koncentrovaným vyjádřením vojenských poznatků a válečných zkušeností. Zobecnují ty poznatky a zkušenosti ze života vojsk, které mají obecnou platnost, obecný charakter. Proto mají závaznou platnost a jsou „základním zákonem života vojsk“.

Vzhledem k jejich obecnému charakteru nedávají a ani nemohou dávat hotovou odpověď na každý problém, každou otázku, kterou přináší život v armádě. Naopak. Obsahují principy a zásady, které zvláštní a jedinečné okolnosti musí brát velitelé v úvahu, mají-li přijmout rozhodnutí, vydat rozkaz či nařízení nebo splnit úkoly, které odpovídají objektivní skutečnosti.

Schopnost velitelů a náčelníků využívat obecného a reagovat na zvláštní a jedinečné se projevuje při výcviku a výchově podřízených i při vlastním řízení bojové činnosti. Aдекватní reakce na činnost nepřítel, terén, povětrnostní podmínky, fyzický, morálně politický a psychologický stav vojsk je předpokladem splnění úkolu.

Všechny tyto činnosti staví velitele a náčelníky před problémy, které mají rysy obecného, ale svou jedinečností nabývají více méně nových, dosud neřešených problémů.

Významnou úlohu plní kategorie obecné, zvláštní a jedinečné při přípravě velitelského sboru armády. Každá vojenská škola formuje vedle obecných politických, vojenskoodborných a morálních vlastností posluchačů také určité zvláštní vlastnosti a rysy. Každý posluchač je připravován pro určitý druh vojska, tedy z hlediska zvláštních požadavků, které vyplývají z úkolů a perspektiv druhů vojska, úkolů jeho vojenskotechnické přípravy a požadavků na přípravu podřízených.

Nalezení správné proporce mezi obecnou a speciální přípravou je důležitým úkolem školy. Přecitňování jedné nebo druhé stránky může vést k jednostrannostem, které se projevují na jedné straně širokými obecnými znalostmi absolventa, ale jeho neschopností v krátké době se adaptovat na určenou funkci, na druhé straně dobrou specifickou připraveností (utilitárně pojatou) pro zastávanou funkci, ale s omezenými schopnostmi reagovat na vývoj daného druhu vojska, techniky nebo na nové metody řešení problémů.

Vědecké řízení vojsk předpokládá tvůrčí iniciativu a aktivitu všech příslušníků armády. Její úroveň je závislá na politické uvědomělosti a úrovni bojové přípravy, která odpovídá požadované úrovni znalostí, dovedností a návyků. Při nedostatečně pevných a hlubokých znalostech i nedostatečných zkušenostech se projevuje buď šablo-

novitost v činnosti, tedy neschopnost tvůrčím způsobem reagovat na situaci, nebo vyčkávání na nařízení a směrnice velitelů a náčelníků tam, kde je nutné samostatné a rychlé rozhodování. Odhalování a poznávání obecných zákonitostí organizace a řízení bojové činnosti, výcviku, obecných zásad, pravidel a jejich tvůrčí uplatňování při řešení jedinečných situací je předním úkolem přípravy velitelského sboru naší armády.

Ve vztahu k ideologické práci v armádě to znamená důsledně respektovat základní úkoly ideologické práce, stanovené KSČ, která jako vedoucí síla naší společnosti stanoví dlouhodobé i krátkodobé cíle a úkoly, postupy, jak těchto cílů dosáhnout, organizuje a mobilizuje společnost k jejich naplnění.

Pro armádu jsou tyto úkoly rozpracovávány na úrovni HPS ČSLA s přihlédnutím ke specifitě poslání a úkolů armády.

Další konkretizace politiky strany v armádě, kterou z hlediska obecné politiky můžeme označit kategorií zvláštní, probíhá na úrovni okruhů, svazů, svazků a útvarů, kde je také realizována. Jak při rozpracování, tak také při její realizaci se objevují určité momenty zvláštního i jedinečného, dané např. druhem vojska, úkoly, které dlouhodobě plní jednotlivé druhy vojsk v rámci ČSLA, dislokací apod. Momenty jedinečnosti při rozpracování a realizaci politiky strany se projevují tím výrazněji, čím nižší stupeň organizační struktury armády je řeší. Čím nižší organizační stupeň, tím více se projevuje individualita těch, jejichž prostřednictvím je politika strany realizována.

Jedním z trvalých úkolů ideologické práce v armádě je pomoci vojákům orientovat se ve společenských procesech a událostech v naší zemi a ve světě a tak přispět k posílení přesvědčení o správnosti politiky KSČ, ke ztotožnění se s touto politikou i k tomu, aby se všichni příslušníci armády podíleli na její realizaci.

Tento úkol, formulovaný na celarmádním stranickém aktivu v roce 1981, odráží skutečnost, že všechny posuny ve vnitřní i zahraniční politice nezůstávají bez vlivu na vojenskou politiku zemí socialistického společenství i na armády socialistických zemí. Na XVI. sjezdu KSČ bylo zdůrazněno, že: "... vnitřní a mezinárodní podmínky vyžadují neustále prohlubovat vlastenecké a internacionalistické uvědomění, odhodlání budovat a bránit nejen svou zemi, ale i socialismus a pokrok ve světě". (Sborník hlavních dokumentů XVI. sjezdu Komunistické strany Československa, Praha 1981, s. 36.) Závěry XVI. sjezdu KSČ o nutnosti dalšího zkvalitňování ideologické práce a prohloubení socialistického uvědomění našich občanů vystupují ve výrazné podobě v podmínkách naší armády.

Jak zdůraznil celarmádní stranický aktiv, jde v ideologické práci především o to: "... aby výrazněji přispívala k výchově třídně a politicky uvědomělých příslušníků armády, bezmezně oddaných straně a lidu; aby ovlivňovala jejich rozum a srdce, povzbuzovala je k čestnému a svědomitému plnění povinností, pomáhala jim osvojit si vojenské mistrovství a dokonale ovládnout zbraně a bojovou techniku; aby se celkově zvýšila úloha Československé lidové armády jako školy budovatelů a obránců socialistické vlasti". (Z referátu člena ÚV KSČ náčelníka HPS ČSLA generálplukovníka A. Brabce. Obrana lidu, 11. 6. 1981, s. 2.)

V procesu konkrétní realizace vystupuje do popředí moment jedinečnosti v politicko-výchovné, masově politické i individuální práci s lidmi. Tam se také negativně projevuje každá šablonovitost, rutinérství a formálnost v práci, které nerespektují individualitu každého vojáka.

Vysoká náročnost politické práce s jednotlivci je dána jedinečností každého vojáka jako osobnosti. Teprve její výsledky rozhodují o tom, jak účinně bude realizována po-

litika strany, což se bezprostředně odráží při plnění těch úkolů bojové a politické přípravy, o kterých hovořil náčelník HPS na celoarmádním stranickém aktivu v roce 1981.

Z metodologického hlediska má ujasnění kategorií obecné, zvláštní, jedinečné význam při naplňování politiky strany pro velitele a politické pracovníky a je podmínkou účinnosti politickovýchovné práce.

Předpokladem splnění těchto požadavků velitelským sborem naší armády je posílení teoreticko-metodologického aspektu jejich přípravy. Dialektickomaterialistická metodologie vytváří předpoklady pro samostatné zvládnutí nových vědeckých poznatků tím, že poskytuje obecné vědecké metody pro jejich analýzu, systematizaci a formulování závěrů pro praxi v podmínkách objektivního rozporu mezi růstem vědeckých poznatků a informací na jedné straně a omezených možnostech jednotlivce pro jejich osvojení na druhé straně.

Preference poznatků a hotových informací na úkor metodologické přípravy pro samostatné, tvůrčí a efektivní zvládnutí nových poznatků, postihování nových vývojových tendencí, odlišování podstatných jevů a procesů od druhořadých, by vedla k neprůžnosti, strnulosti, dogmatickosti a jednostrannosti v myšlení a koneckonců k neefektivnímu použití teorie v praxi.

Poznání obecného, zvláštního a jedinečného je základní podmínkou vědecké analýzy, správného řešení, podmínkou uplatnění minulých zkušeností i obohacování poznání vlastní zkušeností.

Vědeckotechnická revoluce přináší stále více nových, závažných poznatků, které musí vojáci zvládnout. Objektivní okolnosti vyžadují zpřístupňovat především ty poznatky, které jsou nevyhnutelné pro výkon funkcí vojáků. Současně je však nutné rozvíjet tvůrčí myšlení vojáků, aby byli schopni na základě obecných poznatků nalézt adekvátní formy a metody řešení jedinečných situací. K tomu přispívá metodologická funkce kategorie obecné, zvláštní a jedinečné.

K teoretickým východiskům vojenskoekonomického prognózování

Realizace generální linie výstavby rozvinuté socialistické společnosti a dlouhodobé hospodářské strategie vysoké efektivnosti a kvality veškeré práce je podmíněna mimo jiné i hlubokými změnami v metodách plánovitého řízení národního hospodářství. „Před plánovacími orgány stojí závažný úkol — posílit perspektivnost plánování a připravit dlouhodobý výhled naší ekonomiky. Z něho vycházejí při rozpracování pětiletých plánů, které považujeme za hlavní nástroj realizace hospodářské a sociální politiky strany. Velice důležité bude správně určit priority úkolů a co neefektivnější způsob jejich zabezpečení.“ (XVI. sjezd KSČ. Praha, Svoboda 1981, s. 35.)

Stejně jako v oblasti národohospodářské je stále aktuálnější potřeba prognózování a dlouhodobého plánování i v oblasti plánovitého řízení vojenské výstavby, respektive v procesu řízení obrany vůbec. Reálným potvrzením této skutečnosti jsou především jednotlivá usnesení předsednictva ÚV KSČ, rady obrany státu a další opatření přijatá ústředními stranickými a státními orgány na tomto úseku v posledních letech.

Systém řízení obrany ČSSR je orientován těmito dokumenty k trvalému rozvíjení prognostické činnosti, k analýze perspektivních požadavků, rozpracování koncepcí a dlouhodobých plánů. A to nejen na úrovni rady obrany státu, rad obrany

obou republik a jejich sekretariátů, ale i ve federálních a republikových orgánech a institucích. Prognózování a dlouhodobé plánování se má stát východiskem zpracování základních dokumentů při zabezpečení příprav obrany ČSSR a řízení státu za branné pohotovosti. Realizace tohoto úkolu podmiňuje do značné míry efektivnost řízení obrany jako celku a pochopitelně i jeho jednotlivých subsystémů. A to především proto, že řešení celé řady klíčových vojenskoekonomických problémů je ve svém celku predeterminací strategicky významných proporcí, které určují celkovou společenskou efektivnost procesu všestranného zabezpečení obrany země.

V komplexu prognostických prací integrovaných do systému řízení obrany je relativně nejvíce rozvinuto **vojenské prognózování** [pomineme-li v této souvislosti významnou vazbu řízení obrany na oblast ekonomického a vědeckotechnického prognózování]. Jednou z jeho hlavních oblastí je **prognózování vojenskoekonomické**. Nezbytnost jeho organického začlenění do procesu vojenského plánování je v současnosti akcentována širokou frontou odborníků, kteří se zabývají teoretickými i praktickými otázkami plánování vojenské výstavby a jejího ekonomického zabezpečení.

„Vojenskoekonomické prognózování“, uvádí ve své publikaci J. V. Čujev a J. B. Michajlov, „které se uskutečňuje v neroz-
borné jednotě s prognózováním ekonomí-

ky celé země (anebo i řady zemí), je úzce svázáno se všemi částmi systému vojenského prognózování, neboť vojenskoekonomické prognózy tvořící vstupní informaci těchto částí, představují ohraničení pro zabezpečení ozbrojených sil jak v míru, tak i v době ozbrojeného konfliktu... Údaje vojenskoekonomického prognózování umožňují řešit úkoly racionální kvalitativní i kvantitativní struktury ozbrojených sil, které by mohly splnit vytyčené úkoly při minimálním vynaložení zdrojů (nebo realizovat maximální množství úkolů při daných zdrojích.) (Čujev,

J. V., Michajlov, J. B.: Prognostirovanije v voennom dele, Moskva, Voenizdat 1975, s. 24—25.)

Vzhledem k tomu, že v současné odborné literatuře je řešení teoretických otázek vojenskoekonomického prognózování všeobecně postrádáno, zaměřím se v článku na elementární a výchozí problematiku vojenskoekonomického prognostického výzkumu. Vymezím obecné a zvláštní teoreticko-metodologické základy vojenskoekonomického prognózování, jeho objekt, předmět a místo v systému řízení ekonomického zabezpečení obrany.

Je mimo veškerou pochybnost, že určení obecných a zvláštních teoreticko-metodologických základů vojenskoekonomického prognózování má značný teoretický, ale i praktický význam. Umožňuje stanovit, které vědní disciplíny tvoří obecný světónázorový, teoretický a metodologický základ efektivního prognostického výzkumu, z jakých nástrojů se skládá zvláštní aparát vojenskoekonomického prognózování a jaký je vzájemný vztah těchto obecných a zvláštních základů.

Obecným teoreticko-metodologickým základem vojenskoekonomického prognózování je marxismus-leninismus, integrující vědeckou filozofickou metodu a metody politické ekonomie a vědeckého komunismu. „Právě marxismus-leninismus ve svém celku a ne jakákoli z jeho hlavních součástí spočívá na základech marxisticko-leninské metodologie ... systém vědecké metodologie marxismu-leninismu má tři úrovně: a) marxisticko-leninskou filozofii, vystupující jako všeobecná (filozofická) metodologie vědeckého poznání a praktické činnosti; b) metodologii marxisticko-leninské politické ekonomie a vědeckého komunismu; c) logiku vědy, zkoumající všeobecné metody.“ (Marxisticko-leninská filozofie jako systém. Moskva, Nauka 1981, s. 239—240.)

Je zřejmé, že ne všechny principy, zákony, kategorie a metody marxismu-leninismu mají k vojenskoekonomickému prognózování bezprostřední vztah. U většiny z nich tuto vazbu zprostředkovávají ostatní disciplíny či teoretické systémy, které plní vůči vojenskoekonomickému prognózování metodologickou funkci — především marxisticko-leninské učení o míru, válce a armádě, socialistická vojenská věda, teorie válečné ekonomiky a marxisticko-leninská prognostika.

Vzájemný vztah mezi marxismem-leninismem, marxisticko-leninským učením o míru, válce a armádě a marxisticko-leninskou prognostikou rozpracoval podrobně K. Holcr. (Holcr, K.: Vojenská prognostika. Praha, Naše vojsko 1981.) Vazba mezi teorií válečné ekonomiky a vojenskoekonomickým prognózováním je pak charakteristická tím, že teorie válečné ekonomiky je teoreticko-metodologickým východiskem především z hlediska rozpracování takových zásadních problémů, jakými jsou příprava národního hospodářství, na potřeby a prostředky obrany, dále rozpracování otázek efektivnosti využití prostředků obrany, vědeckého řízení vojenské a válečné ekonomiky apod. Tyto získané poznatky jsou, v jednotě s celkovou metodou teorie válečné ekonomiky, metodologickým klíčem pro organizaci plánovitého řízení ekonomického zabezpečení obrany a tím i pro rozvoj samotného vojenskoekonomického prognózování.

Vojenskoekonomické prognózování se opírá také o principiální závěry socialistické vědy, a to především v takových oblastech jakými jsou organizace a příprava ozbrojených sil na válku, její charakter a způsoby vedení, vojenskoekonomická příprava země na vedení ozbrojeného zápasu, tvorba materiálních rezerv, oblast využití výsledků vědeckotechnického rozvoje pro zabezpečení obrany apod.

Strukturu metody vojenskoekonomického prognózování nevyčerpává pouze teoretický aparát marxismu-leninismu, marxisticko-leninského učení o míru, válce a armádě, socialistické vojenské vědy, teorie válečné ekonomiky a marxisticko-leninské prognostiky. Neumožňuje přirozeně zmocnit se specifických jevů a procesů ekonomického zabezpečování obrany v potřebné konkrétnosti a komplikovaných vazbách.

Proto vojenskoekonomický prognostický výzkum aplikuje nejen tradiční, ale i novější metody uplatňované především v oblasti ekonomického a vědeckotechnického prognózování a vojenskoekonomické analýzy. Tyto metody se ve velké většině případů zrodily v rámci vývoje řady speciálních teorií — především jednotlivých partií aplikované matematiky, systémové analýzy, ekonomicko-matematického modelování. Prudký rozvoj těchto disciplín a rostoucí možnosti využití výpočetní techniky umožňují stále širší přechod od izolovaných lokálních úloh k makroekonomickým, od statického modelování k dynamickému, od deterministických formulací k neurčitosti. Tyto tendence jsou z hlediska rozvoje vojenskoekonomického prognózování a vojenského prognózování vůbec mimořádně závažné a vyžadují ohled při praktické organizaci prognostického výzkumu a rozpracování jeho teoretické báze.

Stručnou analýzu problematiky teoreticko-metodologických základů vojenskoekonomického prognózování můžeme shrnout do těchto závěrů:

Vojenskoekonomické prognózování není, a vývojově vzato nemůže být, autonomní uzavřeným systémem metod a postupů, které se zrodily v rámci této speciální činnosti. Naopak, je typicky interdisciplinární povahy a souvisí se sférami politické, sociálně ekonomické a vědeckotechnické aktivity, s nimiž je vzájemně propojeno vazbami specificky společenské aplikace na oblast vojenství.

Spoluúčastní se řešení problémů, které mají objektivně řadu aspektů. Proto je potřeba komplexnosti a systémovosti v rozvoji vojenskoekonomického prognózování specifickým výrazem požadavků na celkové zkvalitnění řízení obrany a jeho ekonomické zabezpečení. Významné místo má v tomto procesu respektování dialektiky obecných a zvláštních teoreticko-metodologických základů prognostického výzkumu ve vojenskoekonomické oblasti. Jsem toho názoru, že **obecné teoreticko-metodo-**

logické základy vojenskoekonomického prognózování tvoří marxismus-leninismus jako celostátní systém filozoficko-sociologických, sociálně ekonomických a sociálně politických poznatků, marxisticko-leninské učení o míru, válce a armádě jako světónázorový a metodologický základ věd studujících válku a armádu, systém poznatků socialistické vojenské vědy, teorie válečné ekonomiky zdůvodňující nejefektivnější řešení problémů ekonomického zabezpečení obrany a marxisticko-leninská prognostika, jako obecná teorie a metodologie prognózování.

Při rozvoji vojenskoekonomického prognózování je nezbytné využívat principiálních závěrů a zákonů řady speciálních teorií a aplikovat nové efektivní postupy výzkumu. Jde především o nástroje, které vznikly a rozvíjejí se v rámci aplikované matematiky, systémové analýzy a v souboru disciplín, které se formují na rozhraní matematiky, ekonomiky a kybernetiky — tedy v rámci vývoje ekonomicko-matematických metod. Souhrn nástrojů a metod těchto disciplín pak tvoří **zvláštní teoreticko-metodologický základ vojenskoekonomického prognózování**. Mezi nimi nabývají v současnosti stále více na významu ty postupy, které umožňují organizovat vojenskoekonomický prognostický výzkum jako interakční proces — tj. metody matematického modelování, aplikace vědeckých postupů týmové práce a využití možností dialogových systémů „člověk — počítač“.

Je přirozené, že praxe vojenskoekonomického prognózování dialekticky překonává strnulost jakékoli formální klasifikace, která má vždy podmíněný charakter a relativní význam. Na druhé straně je však důkladná znalost a rozvíjení obecných a zvláštních teoreticko-metodologických základů vojenskoekonomického prognózování předpokladem nezbytné jednoty obecných a zvláštních metod a odůvodněného výběru adekvátních prognostických postupů při řešení praktických úloh.

Předpokladem, který podmiňuje další zkoumání místa činu a úlohy vojenskoekonomického prognózování při řízení ekonomického zabezpečení obrany, je vymezení objektu a předmětu vojenskoekonomického prognózování.

Při řešení této otázky je třeba brát v úvahu tu skutečnost, že prognózování vůbec má svůj funkční význam ve všech vědeckých disciplínách, respektive jako

učení o budoucím vývoji předmětu dané vědy, je vyústěním procesu poznání v uvedeném oboru. Nelze tedy hovořit o objektu a předmětu prognózování vůbec, ale vždy jen v těch konkrétních souvislostech, v nichž daný vědní obor zkoumá jednotlivé stránky objektivní reality. Stejně tak jako není subjektivní a nahodilý proces vyčleňování objektu těchto vědních disciplín, není živelné ani vyčleňování ob-

jektu a předmětu prognózování. Stávají se jím pouze ty stránky, vlastnosti a vztahy objektivní reality, jejichž budoucí vývoj je společensky nezbytné předvídat. Určujícím momentem jsou potřeby a zájmy společenského rozvoje a praxe výstavby a obrany socialismu.

Cílem vojenskoeconomického prognózování, jako organické součásti procesu řízení ekonomického zabezpečení obrany, je výzkum těch jevů „... které jsou svým významem, zaměřením a formou vojenské, ale svým obsahem jsou ekonomické.“ (Cavar, J. a kol.: Základy vojnové ekonomiky. Praha, Naše vojsko 1980, s. 33.) Ovšem stejně jako v případě teorie válečné ekonomiky, je zpravidla objekt vojenskoeconomického prognózování podstatně užší než u prognózování ekonomického či vojenského vůbec. **Objekt vojenskoeconomického prognózování** tvoří obvykle jen ta část ekonomické reality, která přímo či zprostředkovaně souvisí se zabezpečováním obrany a ty úseky vojenství, jejichž ekonomické aspekty je společensky žádou-

cí analyzovat ve střednědobém či dlouhodobém časovém horizontu.

Tím ovšem neopomíjíme tu skutečnost, že z jistého hlediska, např. při zkoumání budoucího možného vývoje ekonomického a válečně ekonomického potenciálu, se může stát objektem vojenskoeconomického prognózování národní hospodářství země, ale i společenství jako celku. Stejně tak i při analýze konkrétních problémů, které souvisí se stupněm adaptace, mobilnosti a odolnosti ekonomiky jako základu vojenské síly státu apod.

Předmětem vojenskoeconomického prognózování je budoucí možný vývoj systémů a procesů, jejichž kvantitativní či kvalitativní znaky jsou určovány pro potřebu konkrétního řešení vojenskoeconomické úlohy anebo pro tvorbu střednědobých koncepcí.

Definování objektu a předmětu vojenskoeconomického prognózování je teoretickým východiskem vymezení samotného pojmu vojenskoeconomická prognóza.

Porovnání názorů jednotlivých odborníků z oblasti ekonomického a vojenského prognózování svědčí o tom, že převážná většina autorů ze socialistických zemí se shoduje v charakteristice základních rysů prognózy vůbec a ekonomické či vojenské prognózy zvlášť. Na uvedených vymezeních je podstatné, že autoři rozlišují mezi pojmy vědecké předvídání a prognóza, zdůrazňují vnitřní souvislost procesu poznání, vědeckého předvídání a prognózování, poukazují na těsné sepětí prognózy s plánem a za její významné rysy považují vědeckou zdůvodněnost, pravděpodobnostní charakter, relativně vysoký stupeň spolehlivosti a variantnost prognózy.

Vezmeme-li v úvahu tyto přístupy, můžeme vojenskoeconomickou prognózu definovat jako vědecky zdůvodněný soud (systém soudů) o budoucím vývoji a stavu jednotlivých prvků a oblastí ekonomického zabezpečení obrany v době míru a v ozbrojeném zápalu.

Pokud hovoříme o místě vojenskoeconomického prognózování v plánovitém řízení ekonomického zabezpečení obrany, pokládáme za potřebné upřesnit tuto skutečnost. Plánovitě řízení ekonomického zabezpečení obrany neztotožňujeme pocho- pitelně se samotným procesem plánování, neboť fázi tvorby plánu se řízení ekonomického zabezpečení obrany nevyčerpává. Zahrnuje široké spektrum prací, které

souvisí s informační, analyticko-syntetickou, prognostickou, hodnotící, rozhodovací, realizační, organizační, regulační a kontrolní činností na všech stupních řízení, kde jsou posuzovány vojenskoeconomické otázky obrany.

Nejde tedy jen a pouze o aplikaci vojenskoeconomické prognózy v samotné předplánovací etapě řízení ekonomického zabezpečení obrany, ale i v rovině plánování vojenského, kde analyticko-syntetické, hodnotící a rozhodovací procesy strategické povahy berou v úvahu nejen vojenskou, ale též ekonomická kritéria.

Dále zdůrazňujeme tu elementární skutečnost, že plánovitě řízení ekonomického zabezpečení obrany se v procesu tvorby plánů nevyčerpává jen v zabezpečení vojenské výstavby, ale zahrnuje také mimořádně rozsáhlou oblast hospodářskomobilizačních příprav. Právě sem je v poslední době orientována poměrně intenzivní vědeckovýzkumná činnost. Její výsledky potvrzují, že úspěšné řešení celospolečensky závažných úkolů je v této oblasti podmíněno mimo jiné i intenzivním vojenskoeconomickým prognostickým výzkumem.

Místo vojenskoeconomického prognózování v řízení ekonomického zabezpečení obrany je určeno potřebnou získání orientačních údajů o budoucím možném vývoji dílčích a globálních vojenskoeconomických ukazatelů v rovině jak vojenského

plánování ministerstva národní obrany, tak i v plánování jeho ekonomického zabezpečení a hospodářskomobilizačních příprav, které realizuje Státní plánovací komise. Dále je vymezeno nezbytností prognózovat, přinejmenším ve střednědobém horizontu, dynamiku vývoje jednotlivých oblastí, které jsou předmětem tvorby koncepce a plánu ekonomického zabezpečení obrany ČSSR na pětileté období.

Dosavadní, i když nepřilíš bohatá praxe pokusů o tvorbu vojenskoekonomických prognóz potvrzuje, že v současnosti je vojenskoekonomické prognózování součástí předplánovacích procesů, a to jak v oblasti vojenského plánování, tak i plánování ekonomického zabezpečení výstavby armády a hospodářskomobilizačních příprav.

Do značně rozsáhlého komplexu teoreticko-metodologických otázek vojenskoekonomického prognózování patří pochopitelně celá řada dalších složitých problémů spojených především s teoretickým rozvíjením a praktickou aplikací prognostických technik a postupů. Jejich další řešení je podmíněno cílevědomě řízenou a všestranně zabezpečenou týmovou prací odborníků nominovaných z vrcholových řídicích orgánů, teoretických a vědeckovýzkumných pracovišť.

K urychlenému postupu tímto směrem nás zavazují usnesení nejvyšších stranických orgánů, které soustavně zdůrazňují nezbytnost rozvoje a aplikace efektivních metod vědeckého řízení.

MOŽNÉ ZPŮSOBY VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI OMS

Jednou ze zákonitostí vývoje způsobů bojové činnosti je stále větší aktivnost, která směřuje k dosažení rozhodujících cílů boje a operace. Zvětšuje se počet palebných úderů, tempo činnosti i celková hloubka současného ničení bojových a operačních sestav. Umožňuje to neustále rostoucí dosah a síla palebných úderů i značná manévrovost nejen vševojskových a tankových svazků a útvarů, ale i druhů vojsk.

V současné době se možnosti rychlého přenášení úsilí do hloubky odrážejí jak v používání výsadků, tak v zavedení nového prvku operační sestavy — operační manévrující skupiny. Toto velmi mobilní uskupení má vést manévrovou činnost v operační hloubce a plnit úkoly ve prospěch vojsk 1. sledu.

Zvláštnost bojové činnosti OMS vyplývá z toho, že probíhá metodou širokého manévru do značné hloubky s plným využitím její pohyblivosti. Charakteristickým rysem možných způsobů její činnosti bude vždy rychlost, přepad, rychlé uvolnění a svinování sil, změna bojové sestavy a manévr k plnění dalšího úkolu. Můžeme rozlišovat tři základní období (etapy) bojové činnosti OMS:

- přesun a rozvinutí,
- vyslání,
- činnost v operační hloubce [operační manévr].

V prvním období půjde o přesun z prostoru soustředění do výchozího prostoru a dále na čáru vyslání. Druhé období začíná vyjitím hlavních sil na čáru vyslání a končí přechodem hlavních sil svazků prvního sledu. Ve třetím období půjde o bojovou činnost v odtržení od hlavních sil armády a plnění úkolů v operační hloubce.

Při stanovení způsobu činnosti OMS vycházíme z počtu směrů, na kterých se soustřeďuje úsilí. K tomu vytváříme odpovídající uskupení sil a prostředků

OMS. Dále vycházíme z charakteru činnosti a složení nepřítele, z charakteru objektů, které je třeba ničit, a konečně i ze způsobu jaderného a palebného ničení nepřítele.

Úkoly bude OMS armády plnit vykonáním hlubokých operačních manévřů. Podstata těchto manévřů spočívá:

- v rozhodné činnosti, převážně v proudech nebo v předbojových sestavách na 2—3 důležitých směrech, zpravidla v hodnotě pluku na každém z těchto směrů,

- v nenadálých, krátkých a mohutných úderech v bojových sestavách na nepřítele (objekty), vedených v součinnosti s raketovými a leteckými údery s použitím jaderných i klasických zbraní.

V průběhu manévru na každém směru (nebo z ovládnutých prostorů) můžeme organizovat a vést bojovou činnost přepadových odřadů, které budou ničit VS, prostředky jaderného napadení, sklady jaderné munice a další objekty.

Při plnění bojových úkolů může OMS používat různých způsobů bojové činnosti. Jde o:

- rozvinování do bojové sestavy z proudů a vedení útoku z chodu, ihned za předsunutým odřadem na spojení s taktickým vzdušným výsadkem;

- nenadálý úder proti velkým objektům nebo uskupením nepřítele z jednoho nebo více směrů;

- poutání přisunovaných záloh nepřítele částí sil se současným úderem hlavními silami do jeho boků a týlu;

- ovládnutí a udržení důležitých čar a prostorů v týlu nepřítele, částí sil brání přisunu záloh se současným úderem hlavními silami z týlu proti hlavnímu uskupení;

- současné nebo postupné údery proti několika objektům nepřítele;

- nenadálé ovládnutí mostů a přepravišť a jejich rychlé překonání (po mostech a přepravách) na předmostí a jeho udržení a rozšíření.

Důležité je umět se odpoutat od nepřítele. Zavazováním se do zdoluhavých bojů oslabujeme údernou sílu OMS.

Přesun a vyslání OMS armády se řídí určenými signály za přímého velení nadřízeného velitele, který ji organizuje a všestranně zabezpečuje. Před vysláním OMS je velitel armády povinen upřesnit rozhodnutí pro její vyslání a úkoly vojskům 1. sledu, zvláště organizaci komplexního palebného ničení nepřítele. Konkrétně určuje:

- posilové prostředky OMS, výchozí prostory, čáry, osy přesunu a dobu vyslání;

- objekty a dobu vedení jaderných úderů a organizaci palebného ničení nepřítele v pásmu vyslání OMS;

- úkoly OMS;

- úkoly svazků 1. sledu pro zabezpečení OMS a jejich další činnost;

- způsob přesunu a rozvinutí vojsk OMS;

- organizace PVO, součinnosti, zabezpečení a velení.

OMS se přesunuje na určenou čáru zpravidla z výchozího prostoru, ve kterém dokončuje bezprostřední přípravy k vedení bojové činnosti. Zde upřesňuje je bojové úkoly, začíná je posilové prostředky, organizuje doplnění techniky a někdy i odpočinek osob.

Výchozí prostor by měl zabezpečovat možnost vyslání OMS jak na hlavním směru, tak i na dalším směru, kde můžeme předpokládat větší úspěch vojsk

1. sledu. Proto předpokládáme čáry vyslání volíme nejen v různé hloubce (za sebou), ale i na různých směrech (nemusí to být na směr hlavního úderu, neboť tam se OMS dostane manévrem). Šířka těchto čar se pohybuje v rozmezí 10—15 km.

Vzdálenost výchozího prostoru od čáry vyslání musí zabezpečovat rychlý přesun OMS. Měl by být mimo dostřel dalekonosného dělostřelectva (včetně atomového). Podle dosavadní praxe se určuje ve vzdálenosti 20—40 km.

OMS se přesunuje na určenou čáru pod ochranou vojsk 1. sledu, předsunutých (předsunutého) odřadů, přímého zajištění a jednotek zabezpečení. Pro přesun divize se určují alespoň 3 osy, výchozí čára, regulační čára a čára rozvinutí do praporečnických proudů (12—15 km od čáry vyslání).

Útvary OMS (včetně 2. sledu) se přesunují společně se začleněnými posilovacími prostředky. To umožňuje vyhnout se různým zdržením a zastávkám vojsk OMS k jejich převzetí v průběhu přesunu.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že je výhodné zpracovat grafikon vyslání OMS a v něm vyjádřit:

- tempo postupu svazků 1. sledu,
- činnost a tempo postupu PO,
- činnost a tempo postupu hlavních sil OMS.

Grafikon zpracujeme v různých variantách. Z něj nám vyplyne rozdíl v tempu postupu svazků 1. sledu a OMS, odtržení OMS od těchto svazků a zahájení bojové činnosti jednotlivými prvky OMS.

Před vysláním OMS organizujeme palebné zabezpečení přesunu. V mnohých případech toto probíhá současně s ničením nepřítele vojsky v dotyku. Někdy se může organizovat samostatné palebné zabezpečení speciálně k tomuto účelu vyčleněnými prostředky k umlčování a ničení dělostřelectva nepřítele, jeho letectva na předsunutých letištích a k zabezpečení přesunujících se útvarů 1. sledu a předsunutých odřadů OMS, které mají za úkol ovládnout čáru vyslání. V určenou dobu (na rozkaz velitele armády) se vedou jaderné a palebné údery letectva a v případě nutnosti i krátká palebná příprava. Pod jejich ochranou se předsunuté odřady rozvinou do bojové sestavy a společně s vojsky v dotyku za podpory letectva a palby dělostřelectva z chodu ničí protistojícího nepřítele s cílem vytvořit mezery pro vyslání hlavních sil OMS. Vzdušné výsadky, vyčleňované ze sestavy OMS, se používají v hloubce obrany nepřítele s cílem vést údery na jeho uskupení z týlu. Operačně taktický výsadek se vysazuje v týlu nepřítele do hloubky okolo 100 km, taktické výsadky do hloubky 20 až 40 km od čáry dotyku.

Hlavní síly OMS, které se přesunují za předsunutým odřadem v předbojových sestavách nebo v proudech, rozhodně pronikají vytvořenými mezerami v sestavě nepřítele do operační hloubky. Tankové (motostřelecké) útvary obcházejí opěrné body nepřítele a současně čelními údery a vysazenými vzdušnými výsadkami z týlu dokončují ničení nepřítele, v rychlém tempu postupují k určeným objektům a manévrovou činností plní stanovené úkoly.

V závislosti na situaci se může k zabezpečení vyslání OMS organizovat i komplexní palebné ničení ve čtyřech obdobích. Jeho zvláštností je, že se organizuje ve prospěch zasazení předsunutých odřadů a ne hlavních sil skupiny. Důležitým předpokladem úspěšné činnosti OMS bude její vyslání bez rozvíjení hlavních sil. Vycházíme z požadavku, aby se vojska předčasně nezavazovala

do boje na čáře vyslání, ale zachovávala maximální bojeschopnost pro plnění stanovených úkolů v operační hloubce. Proto jako nejvýhodnější způsob vyslání OMS je v pochodových nebo v předbojových sestavách. Proto hlavní úkoly spojené s komplexním palebným ničením nepřítele, ovládnutím čar vyslání a zničení protistojícího nepřátelského uskupení by měla plnit vojska prvního sledu armády.

Přes tyto skutečnosti je třeba v přípravě štábů a vojsk počítat s oběma možnostmi, tj. vyslání bez rozvinování i s rozvinutím bojové sestavy.

K vedení bojové činnosti v hloubce

Po zahájení bojové činnosti taktický vzdušný výsadek ovládne v týlu nepřítele důležité objekty a čáry, které mohou být základnou pro přisun materiálních prostředků vzduchem.

OMS po odtržení se od hlavních sil zahajuje manévrovou činnost na jednotlivých směrech, vede údery proti objektům nepřítele v souladu se stanoveným úkolem. Její činnost podporují údery letectva.

Letectvo přidělené OMS působí bezprostředně z prostorů, které OMS obsadila. Jedna z možných variant činnosti bojových vrtulníků, zvláště první den manévrové činnosti OMS, může být: jeden až dva bojové vzlety z výchozího prostoru OMS při jejím vyslání, pak přeletět do prostoru obsazeného taktickým vzdušným výsadkem a uskutečnit třetí vzlet na střetnutí s divizí.

OMS působí odtrženě od hlavních sil armády, postupně vede údery proti objektům nepřítele a pružně manévruje v celém pásmu armády. Velitel divize (který je současně velitel OMS) soustřeďuje hlavní úsilí na rozvinutí úspěchu do operační hloubky obrany nepřítele.

Před hlavními silami OMS může působit PO ve složení tp nebo msp na BVP, který je posílen dělostřelectvem, prostředky PVO a ženijními jednotkami. Vzdálenost PO od hlavních sil skupiny může být 15–30 km i více. Hlavní síly postupují v pochodové sestavě nebo v předbojové sestavě a jsou připraveny k rozvinutí úspěchu PO. Vzhledem k manévrové činnosti jednotlivých pluků, bude někdy nutné, aby před hlavními silami pluku působil předsunutý odřad pluku v hodnotě zesíleného mspr (tpr) ve vzdálenosti do 10 km.

Z charakteristiky bojového úkolu OMS vyplývá, že tempo jejího postupu musí být 1,5–2× vyšší než hlavních sil armády.

V operačním prostoru v hloubce sestavy nepřítele vede OMS manévrovou bojovou činnost na jednotlivých směrech. Přitom každý pluk OMS působí na svém směru a musí být neustále připraven k manévru a k účasti na společném úderu s ostatními pluky skupiny.

Frontové letectvo podporuje a spolehlivě brání OMS před údery nepřítele ze vzduchu. Armádní letectvo, které je přiděleno OMS nebo je její organickou součástí, působí zpravidla z obsazených prostorů OMS. Tyto prostory se upevňují a z nich vycházejí rozhodné údery na nepřítele, zejména samostatných přepadových odřadů. K obsazení plánujeme prostory v blízkosti letišť, abychom po jejich obsazení mohli přijímat zásoby ze vzduchu a odesílat do týlu raněné.

V obsazených prostorech přijímáme materiální prostředky, které jsou dopravovány vzduchem, popř. i po zemi, opravujeme techniku a zbraně, soustřeďujeme raněné a nemocné a organizujeme jejich odeslání do týlu jak vzduchem, tak

pozemním transportem, kterému vyčleňujeme síly k ochraně. Útvary a týlové jednotky, které jsou v tomto prostoru, se rychle přesunují směrem do plánovaného prostoru k ovládnutí. Přesunují se skoky 40—60 km. Doba pobytu v těchto prostorech závisí na konkrétní operační situaci.

Mezilehlá obranná postavení, která spěšně zaujímá nepřítel, OMS překonává z chodu na široké frontě, na směrech a v úsecích, které jsou slabě bráněny nebo nejsou obsazeny nepřitelem.

Při plnění tohoto úkolu PO obchází opěrné body, města a osady a snaží se co nejrychleji dostat k mezilehlému postavení a ovládnout je z chodu, popř. předejít nepříteli v jeho zaujetí.

Hlavní úsilí průzkumu se soustřeďuje na zjištění charakteru obrany mezilehlého postavení, jeho obsazení vojsky, zjištění záloh a slabě obsazených úseků. K tomu se využívá i leteckého průzkumu.

Na neobsazené úseky obrany vysazujeme taktický vzdušný výsadek a vysíláme PO.

Přípravu vojsk skupiny k ovládnutí mezilehlého postavení musíme zakončit do jejich příchodu k tomuto postavení.

Při příchodu skupiny k mezilehlému postavení velitel OMS upřesňuje rozhodnutí k jeho ovládnutí a určuje:

- dobu, prostor zasazení hlavních sil;
- směr manévru a útoku PO a jeho palebné zabezpečení;
- úkoly jednotek bojových vrtulníků k zabezpečení vysazení TVV a útoku PO;
- způsob podpory TVV předsunutým odřadem a hlavními silami skupiny.

Mezilehlé opranné postavení ovládne skupina z chodu. Proniká k postavení a vede neočekávané údery předsunutými odřady na široké frontě za podpory paleb dělostřelectva, úderů letectva, bojových vrtulníků a úderů TVV z týlu. Hlavní síly rozvíjejí úspěch předsunutých odřadů a TVV.

V případě, že se PO nepodařilo ovládnout úseky obrany z chodu, OMS může organizovat její průlom se zkrácenou přípravou. Jestliže se na jednom ze směrů podařilo ovládnout úsek obrany nepříteli, OMS okamžitě manévruje ostatními silami a rozvíjí úspěch na tomto směru.

Po zvládnutí mezilehlého postavení rychle rozvíjí úspěch do hloubky, obsazuje důležité prostory a objekty, vychází do týlu hlavního uskupení nepříteli a vede údery z týlu proti tomuto uskupení, ničí jeho raketové jaderné prostředky, VS a další důležité objekty, ovládá letiště nepříteli.

Po obdržení (upřesnění) úkolů k ničení uskupení z týlu, velitel OMS přijímá rozhodnutí, ve kterém určuje:

- kterou čáru, jakým směrem a silami ovládnout a udržet, aby zamezila přísunu záloh nepříteli a zabezpečila hlavní síly z týlu;
- změny směrů (manévrů) hlavních sil OMS k vedení úderu z týlu, čáry rozvinutí útvarů a směry jejich úderů;
- bojové úkoly útvarům a způsob jejich činnosti;
- dobu vedení úderů;
- organizace velení.

Činnost OMS při ničení raketových jaderných prostředků a leteckých uskupení se bude řídit místem jejich rozmístění, jejich složením a rovněž vyčleně-

nými prostředky k jejich ničení. V každém případě bude nutné co nejrychleji zjistit prostory rozmístění raketových útvarů a jednotek, letectva a složení sil, které je chrání. Na základě těchto údajů organizujeme jaderné a palebné úder, vysazujeme vzdušné výsadky, průzkumně diverzní odřady (skupiny) a rovněž tam nasměrujeme činnost přepadových odřadů.

Při ničení **velitelských stanovišť** se snažíme narušit systém velení nepřítele, především velení raketovým, jaderným a jiným prostředkům, jakož i vedení vojskům. VS ničíme všemi způsoby, zejména jadernými a palebnými údery. OMS bude ničit především VS a spojovací uzly divizí a sborů, po dosažení operační hloubky VS skupiny armád.

Samostatné, průzkumně diverzní odřady a skupiny ničí spoje a spojovací uzly v systému velení letectva a PVO, různé radiolokační stanoviště a stanice navedení.

Pro ničení jednotlivých prostředků platí zásada, že objekty rozmístěné na velké ploše ničíme postupně, objekty malých rozměrů jedním úderem.

Rušení práce v týlu nepřítele probíhá současně s plněním hlavních úkolů. K tomu vyčleňujeme samostatné jednotky. Ty ovládnou komunikační uzly, různé soutěsky, mosty, narušují spojení týlu, ničí jeho VS, ničí materiál, potrubní dopravu a různé sklady.

Činnost přepadových odřadů při ničení prostředků jaderného napadení a velitelských stanovišť byla rozebrána v samostatném článku, proto ji uvádět nebudu.

Při obklíčování nepřátelského uskupení OMS obsazuje v týlu tohoto uskupení důležité prostory, zvláště komunikační uzly, přepravy, izoluje nepřátelské uskupení z týlu a zabraňuje přísunu záloh. Rychlý postup OMS do týlu nepřítele s vysazením TVV je jednou z důležitých podmínek úspěšného obklíčení a zničení nepřítele.

V průběhu bojové činnosti může OMS obdržet úkol k vytvoření buď vnitřní, nebo vnější fronty obklíčení. Při činnosti skupiny na vnitřní frontě obklíčení tato má ovládnout v týlu nepřítele komunikační uzly, přepravy, výhodné čáry a pak vést vstřícné úder, ve směru působení prvosledových svazků.

Při činnosti skupiny na vnější frontě obklíčení její jednotky urychleně postupují do hloubky, ovládají výhodné čáry, komunikační uzly, přepravy, zabraňují přísunu záloh k obklíčenému uskupení a vytvářejí pohyblivou aktivní vnější frontu. Usilují o to, aby v maximální vzdálenosti zadržely přisunující se vojska nepřítele k obklíčenému uskupení.

Zálohy ničí OMS jedině v tom případě, nejsou-li jiné podmínky pro manévr a brání-li v rychlém postupu k prostorům (čarám) určeným k ovládnutí v hloubce. V závislosti na celkové situaci OMS mohou zálohy ničit hlavní síly, popř. jejich část. Někdy se může vyčlenit část jednotek k jejich zdržení nebo k ochraně boku hlavních sil. Činnost při ničení záloh se musí vyznačovat snahou předejít nepřítele v jaderném a palebném ničení, vyjít do jeho boků, předejít ho v rozvíjení a ničit ho po částech s vyjitím do jeho týlu. K poutání nepřítele čelně a předejít ho v ovládnutí důležité čáry je vhodné využít TVV, PO a minování komunikací nepřítele.

K ovládnutí předmostí na velkých tocích se násilný přechod organizuje z chodu na široké frontě, na směrech v součinnosti se vzdušnými výsadky, které se vysazují ještě před tím, než nepřítele organizuje na nich obranu. Přitom vzduš-

né výsadky a předsunuté odřady musí ovládnout přepravy a výhodné úseky pro násilný přechod vodní překážky.

Byl-li na velké vodní překážce vysazen operační vzdušný výsadek, pak OMS úzce spolupracuje s ním. Přitom vzdušný výsadek může ve prospěch OMS zdržvat přísun nepřátelských záloh z hloubky, ovládnout a udržet přepravy a výhodné úseky pro násilný přechod na vlastním i protilehlém břehu.

Ovládnutí a udržení důležitých prostorů (objektů) zabezpečuje OMS ve prospěch splnění cílů operace. Tyto prostory musí udržet do příchodu předsunutých jednotek vojsk, které útočí čelně, nebo do příchodu vojsk, která jsou do nich přepravována vzduchem. Někdy musí důležité objekty a čáry udržet do příchodu hlavních sil. Pak může dočasně částečně sil, popř. i hlavními silami přejít do obrany.

Přecházet do obrany bude zpravidla pod tlakem nepřítele, a to v té sestavě, ve které vedla předcházející činnost. Přecházet do obrany bude v krátkých lhůtách s odkrytými boky a týlem. Pak bude co nejrychleji upevňovat dosaženou čáru, vytvářet obranné uskupení, systém paleb, zejména protitankových, zřizovat zátarasy a organizovat spolehlivou protivzdušnou obranu.

Obrana na všech stupních musí být kruhová, schopná odrazit nepřítele, který je v převaze, jak čelně, tak z boku a týlu.

V některém případě, kdy armádní OMS v průběhu operace nemůže vést vysoce manévrovou činnost (zavázala se do boje, nebo ztratila bojeschopnost), může být vytvořena nová OMS pro činnost na původním směru (popř. i na jiném).

Přechod k použití JZ v průběhu bojové činnosti

Po zjištění bezprostřední přípravy nepřítele k použití jaderných zbraní (vedení JÚ), OMS se maximálně rozčleňuje a hlavní síly zvyšují počet přepadových odřadů a diverzně úderných skupin k ničení důležitých objektů. Dále OMS zvyšuje tempo manévru, uvádí ovr do pohotovosti k vedení JÚ, přijímá opatření k rychlému vyvedení jednotek a útvarů zpod svých JÚ a na signál štábu armády se zúčastní 1. jaderného úderu. Po jeho zakončení pokračuje v ničení nepřítele, ovládá nepoškozená letiště, sklady jaderné munice a důležité prostory. V průběhu manévrové bojové činnosti obchází silně zatarasené a zamořené prostory s vysokou úrovní radiace a v případě, že v těchto prostorech je nepřítel, tyto blokuje.

Po napadení OMS jaderným úderem nepřítele, zjišťuje stav jednotek, přijímá opatření k rychlému obnovení jejich bojeschopnosti. Bojeschopné útvary a jednotky se sjednocují pod jedno velení a pokračují v plnění bojových úkolů.

OMS může úspěšně vést bojovou činnost, jestliže jí nadřazený velitel bude poskytovat všestrannou pomoc a použije všech sil a prostředků k vytvoření co nejvýhodnějších podmínek pro její činnost.

Přitom půjde především o:

- včasné zabezpečení zprávami o nepříteli, zejména o jeho zálohách, prostředcích jaderného napadení a důležitých objektech v hloubce;
- koordinovanou činnost s vojsky útočícími čelně;
- vedení jaderných a leteckých úderů v její prospěch;
- její ochranu před údery letectva nepřítele;

- zabezpečení vysazování operačních výsadků [operačně taktických] v její prospěch;
- zabránění přísunu záloh nepřítele na směry útoku;
- včasné upřesňování úkolů;
- zabezpečování materiálními a jinými prostředky.

- □ -

Soudobé OMS představují takové uskupení sil a prostředků, které je schopné plnit značně složitější úkoly v operační hloubce, než kdykoli dosud. Je to dáno tím, že jsou mnohem samostatnější, pohyblivější, mohou přímo ze své sestavy vyčleňovat a vysazovat výsadky a mají ve své sestavě vlastní letectvo, které může nepřetržitě zabezpečovat jejich bojovou činnost.

V rozpracování zásad bojové činnosti OMS v současné době půjde o to, jak jejich manévrovosti i palebné síly co nejefektivněji využít k dosažení cílů operace.

K TENDENCÍM ROZVOJE BOJOVÉ A OPERAČNÍ ČINNOSTI

Definovat konkrétně možné tendence rozvoje bojové a operační činnosti je značně složité. Zahrnuje řadu oblastí přímo i nepřímo spojených s řízením a s otázkami výzbroje a organizace vojsk, s ekonomickými možnostmi státu a s tendencemi vývoje ozbrojených sil pravděpodobného nepřítele. Především však je to oblast doktrinální, která koncepčně ovlivňuje vedení operační (bojové) činnosti a z toho plynoucí požadavky na vývoj ozbrojených sil a jejich vybavování technickými a materiálními prostředky.

Rozvoj vědy a techniky v posledních letech pokračuje v historii nevídaným tempem. Nové zbraně, zbraňové systémy, vojenská a bojová technika zásadně ovlivňují a mění organizaci a složení armád, druhů ozbrojených sil a vojsk, způsoby vedení operací a bojové činnosti, principy řízení a velení vojskům a způsoby jejich přípravy. Jednotky, útvary, svazky a svazy (taktický, operační i strategický stupeň) dostávají nové moderní, vysoce účinné prostředky vedení operací a bojové činnosti a proto také nový obsah a cíle této činnosti. Vede dle kvantitativních faktorů a příčin změn se stále výrazněji projevují a v budoucnu se zřejmě budou ještě výrazněji projevovat faktory a příčiny kvalitativní. Boje a operace už v současné době probíhají zároveň na zemi, ve vzduchu, na vodě, pod vodou i v kosmickém prostoru a dokonce stále více v dříve neobvyklých sférách jako je oblast radioelektroniky, psychiky a biochemie. Dnešní věda a technika nemá již jen schopnost zkvalitňovat a dále vyvíjet existující zbraně a způsoby jejich použití, ale dokáže vytvořit poměrně rychle zcela nové projekty, které v mnohých směrech ještě nedávno vyhlížely jako utopie.

Současně s vědeckotechnickým pokrokem uplatňuje svůj vliv na soudobé podmínky boje a operace stále výrazněji i požadavek ekonomické efektivity a všechny její hodnotové aspekty.

V neposlední řadě jsou soudobé podmínky boje a operace dány i myšlením, morálkou, psychikou, vzděláním a tělesnými vlastnostmi a schopnostmi dnešního člověka.

Předpokládané bojiště můžeme charakterizovat především kvalitativně novými zbraněmi, zbraňovými systémy a technikou, jakož i mohutností sil a prostředků určených k vedení bojové činnosti. Existence mohutných sil a prostředků strategického a operačního významu, zejména jaderného napadení, umožňuje řešení řady významných strategických a operačních úkolů. Bez vševojskového boje a operace by však ani v jaderné válce nebylo možné dosáhnout konečného vítězství. Proto nejsou opodstatněna tvrzení některých západních odborníků o „zmenšování úlohy taktiky“. Právě naopak, rozhodující úlohu by v příštím válce měla plnit právě operačně taktická jednotka (prapor, pluk a divize). Tato musí samostatně, iniciativně, na směrech, mnohdy bez spojení s nadřazenými stupni a taktické součinnosti se sousedy vykonat hluboký manévry do boku a týlu nepřítele, rozhodně využívat výsledků jaderných úderů a úderů jiných palebných prostředků, které jsou vedeny do hloubky sestavy nepřítele, a spolu s jednotkami, útvary a svazky útočícími čelně nepřetržitě ve dne i v noci ničit nepřítele do celé hloubky jeho sestavy. Bojová činnost se neomezuje pouze na taktický, popř. operační stupeň, ale bude vždy těsně a pevně spojena se strategickou činností. Jen komplex iniciativní bojové činnosti na všech třech stupních a dovedné využívání nejmodernějších zbraní, zbraňových systémů a systémů řízení a velení vojskům bude vytvářet předpoklady k dosažení vítězství.

Dalším charakteristickým rysem moderní operační a bojové činnosti je ještě výraznější zvýšení jejich rozsahu a hloubky. Proto se objevují termíny, jako „hluboká operace“, „rozsáhlá operace“ apod. Rozsah a hloubku soudobého boje a operace by však neumožnila jen ničivost a pohyblivost moderních zbraní a zbraňových systémů či sil a prostředků, ale i zcela nové druhy ozbrojených sil (raketové vojsko strategického určení) a vojsk (aeromobilní vojsko, útvary radioelektronického boje) a konečně i doplnění bojových sestav vojsk zcela novými prvky, jako je tzv. „vzdušný sled“.

Velká palebná síla, rychlost a manévrovost budou spolu s narůstající vzdušnou mobilitou vytvářet údernou sílu vševojskových svazků a útvarů a dodávat soudobému boji a operaci vysokou dynamičnost, rozhodnost, značný rozmach a velkou hloubku činnosti.

V útočném boji by byl nepřítel napaden současně z několika směrů, v poměrně velkém prostoru a do celé hloubky sestavy. Maximálně se bude zkracovat doba mezi vedením jaderných a palebných úderů na objekty v hloubce nepřátelské obrany s využitím vojsk nebo vysazením výsadků do těchto prostorů s cílem co nejefektivněji využít výsledků úderů, dokončit zničení nepřítele a nedovolit mu včasný a organizovaný manévry silami a prostředky z jiných směrů.

V obraně se značně zvýší aktivita jednotek a útvarů současným a soustředěným vedením činností na zemi i ve vzduchu, účinným omezováním manévru nepřítele, jeho nenadálým palebným a úderným ničením čelně, z boků a týlu současně, rychlým soustředěním sil a prostředků na ohrožené směry, neprodlenou obnovou bojeschopnosti vlastních vojsk a nepřetržitým ničením nepřítele, hlavně jeho obranných prostředků do maximální vzdálenosti.

Jedním z nových prvků boje (vedeného na zemi i ve vzduchu) bude s velkou pravděpodobností obchvat ze vzduchu. Tento perspektivní druh manévru umožňují moderní bojové a dopravní vrtulníky. Těmito prostředky se budou motoristické nebo speciální vzdušné úderné jednotky rychle dostávat do boků a týlu nepřítele a vytvářet řadu ohnisek bojové činnosti v hloubce sestavy nepřítele. Hlavním bojovým úkolem těchto jednotek a útvarů zřejmě bude ničit

prostředky jaderného napadení, velitelská stanoviště, prostředky radioelektronického boje, narušovat systém materiálního zabezpečení, řízení bojové činnosti vojsk, v součinnosti s ostatními útvary a svazky obklíčovati a ničit uskupení nepřítel a obsazovat důležité prostory a objekty v hloubce obrany nepřítel. Hlavní předností „obchvatu ze vzduchu“ bude jeho nenadállost, praktická nezávislost na stavu pozemních komunikací a na rozrušení terénu po jaderných úderech a konečně i značné časové výhody, což bude v budoucí bojové činnosti rozhodujícím faktorem úspěchu. Útočící vojska by získala tímto druhem manévru možnost rychle přenášet úsilí na nové směry, ničit nebo dokončovat zničení prostředků jaderného napadení, zabezpečit vysoké tempo postupu vojsk a překonávat vodní překážky z chodu bez předchozí přípravy.

Svazy a svazky v obraně tímto druhem manévru budou mít možnost rychle posilovat vojska na ohrožených směrech, vytvářet protiúderná uskupení, rovněž budou mít nové možnosti v boji se vzdušnými výsadkami nepřítel ve vlastním týlu a v boji s aeromobility vojsky nepřítel.

„Obchvat ze vzduchu“ bude přirozeně nabývat na významu s růstem aeromobility vojsk, s rozvojem letectva, vzdušných výsadkových vojsk a speciálních výsadkových úderných jednotek a útvarů.

Soudobé podmínky mění podstatně význam a obsah pojmu „soustředování sil a prostředků“. Bude proto třeba hovořit spíše o „soustředování úsilí“. Raketové jaderné zbraně mohou vést zničující údery bez změny svých postavení do značné hloubky a šířky. V podmínkách použití jaderných zbraní bude nadměrné soustředování sil a prostředků nebezpečné z hlediska zachování vlastní bojeschopnosti. Proto bude mít zvláštní význam soustředování úsilí na hlavním směru prostřednictvím manévru palbou, především raketovými údery a údery letectva.

Více než jindy bude zásada soustředování úsilí spojována s pozemní a vzdušnou mobilitou, aktivností a překvapením. Síla úderů, rychlost, překvapení a dovedný manévry budou mít rozhodující význam. Z toho plyne, že soustředování úsilí (vedle kvantitativního) bude mít převážně kvalitativní podstatu.

Budou se vytvářet úderná uskupení na rozhodujících směrech útočné činnosti. Při jejich řízení však bude daleko důrazněji vystupovat do popředí rozhodující úloha velitelů a štábů, zejména v dovedném uplatňování efektivnosti a jejich hodnotových kritérií.

Soudobá teorie a praxe operačního umění prokazuje také oprávněnost tendencí k vytváření a využívání operačních manévrujících skupin (OMS). Zkušenosti z mnoha operačních velitelsko-štabních i některých operačních cvičení s vojsky (např. Zapad-81) totiž ukazují, že i v soudobých podmínkách může docházet ke ztrátě tempa postupu úderných uskupení. Účinné protitankové a protiletadlové zbraně, prostředky REB mohou postup útočnicka nejen zpomalovat, ale i zastavit, nebo dokonce útok zmařit. Současně s tím tu vyvstává potřeba efektivního současného ničení nepřítel do celé hloubky jeho sestavy, zejména jeho prostředků jaderného napadení, prostředků PVO, REB, velitelských stanovišť a dezorganizovat systém materiálního zásobování nepřítel. Proto se vojenské umění intenzivně zabývá otázkou rozpracování způsobů použití a vedení bojové činnosti novým prvkem operační sestavy — OMS. Základním prvkem činnosti těchto skupin a jejich jednotek musí být: manévry — úder — manévry. Tuto dynamickou bojovou činnost ve vysokých tempch umožňuje zavádění moderních prostředků pro přepravu vojsk a vedení bojové činnosti za pohybu a účinných palebných prostředků pro vedení palby ve dne i v noci. Vy-

užití vzdušného prostoru a v neposlední řadě moderní systémy řízení a velení vojskům zvyšují efekt pohybu a palby — tedy úderu.

Pozoruhodným krokem vývoje operačního umění a taktiky je rozpracování otázek vytváření smíšených vzdušných a pozemních úderných skupin, v nichž působí společně tanky, bojová vozidla pěchoty, obrněné transportéry, bojové a dopravní vrtulníky. Jednou částí této skupiny je pozemní sled — tankové, mostotřelecké, dělostřelecké jednotky a jednotky PVO, jejichž činnost zabezpečují motorizované ženijní, protichemické a týlové jednotky. Pozemní sled bude řešit hlavní úlohy skupiny a bude také určovat její palebnou a údernou sílu. Vzdušný sled bojové sestavy skupiny představuje zásadně novou kvalitu, a to nejen s ohledem na složení a bojové možnosti, ale i z hlediska způsobů plnění úkolů. Do sestavy vzdušného sledu mohou být zařazeny bojové vrtulníky, bitevní letouny a taktické výsadekové jednotky, které po přistání působí ve prospěch pozemního sledu. Smíšené úderné skupiny se mohou vytvářet a zasazovat v útoku, v obraně a ve střetném boji.

Dalším charakteristickým rysem soudobé i budoucí bojové činnosti bude vedení operací a boje do velké dálky — „distanční boj“. Tento způsob bude umožněn především kvalitou a kvantitou raketové a dělostřelecké techniky a výzbroje, včetně nejmodernějších systémů pro vedení palby salvami a do dálky několika desítek kilometrů. Stojí jistě za úvahu myšlenka, že tento druh boje je vyvoláván i velmi podstatnými změnami v psychice člověka vlivem technického pokroku. Četné prognózy o dalším rozvoji této bojové činnosti byly velmi názorně potvrzeny průběhem války na Blízkém východě [1973], kdy se bojová činnost odehrávala v boji dělostřelectva proti dělostřelectvu v rozsahu jeho dostřelu (8–10 km od čáry dotyku), protitankových řízených střel proti tankům do vzdálenosti 3–4 km, bojových vrtulníků vyzbrojených PTRS proti tankům do vzdálenosti 2–4 km a tanky proti tankům do vzdálenosti 1–1,5 km. Pěchota v této válce prakticky boj ani nevedla a často ani nebyla v bezprostředním styku s nepřitelem. „Distanční“ boj odpovídá také i nové tendenci zvyšování hloubky bojových a operačních úkolů a využívá palebného boje vedeného do maximální dálky střelby. Má a v budoucnu (v souvislosti s vývojem a zaváděním přesnějších a účinnějších prostředků) bude mít ještě výraznější místo nejen v pozemním boji, ale i ve vzduchu, námořním a protivzdušném boji.

Novou problematikou soudobého boje je široké zavádění a zdokonalování střel s přesným naváděním (Precise Guided Munition — PGM). Je to nejen důsledek vysoké úrovně technického vývoje, ale i zvyšujícího se množství pohyblivých cílů na bojišti, jejich rychlosti a odolnosti. Roste význam protitankové obrany, jejíž část se přenáší do vzdušného prostoru, i význam protivzdušné obrany. V obou případech jde především o soustavné zvyšování pravděpodobnosti zásahu cílů každou a zvláště první ranou.

Bojovou činnost bude také velmi pravděpodobně ovlivňovat široké používání malých bezpilotních letadel — prostředků. Jejich vývoj vede k všestrannému použití jako nosičů zbraní, řídicích a naváděcích systémů pro dělostřelectvo a letectvo, popř. jako zařízení pro vedení rádiového a radiotechnického boje, či jako tranzitního spojovacího systému.

Oblasti, která podstatně ovlivní charakter soudobého boje, jsou moderní druhy střeliva a výbušnin do všech zbraní. Se zvyšováním dálky a přesnosti střelby zvyšuje se i účinnost v cíli. Přesnost střelby se podstatně zvyšuje automatickým naváděním na cíl v průběhu poslední části dráhy letu — tzv.

koncové navedení. Zvýšení dálky střelby se dosahuje jednak speciální konstrukcí střel a přidavným pohonem a jednak změnou tvaru střely. Účinek střel v cíli se zvyšuje zejména u tzv. munice s objemovou (prostorovou) explozí. Novým druhem velmi účinné munice jsou kontejnerové střely, rakety, pumy a miny, používané zejména na plošné cíle, tanky a k dálkovému kladení minových polí. Nové vývojové cesty byly rovněž nastoupeny u protitankových střel. Dlouhý zápas mezi pancířem a granátem, který vlastně není ještě rozhodnut, vedl ke zvýšení požadavků na moderní technologii výroby odolných pancířů a současně vysoce průbojných granátů. Vývoj keramických a vrstvených pancířů vedl nejen k nové konstrukci kumulativních střel, ale i k opětovnému návratu k podkaliberním granátům, ke zvyšování rychlosti letu střely a tvrdosti jejího průbojného jádra.

Je skutečností, že nové zbraně, zbraňové systémy a střelivo podstatně zvyšují obránce před útočníkem. Vyskytuje se proto dosti úvah, zejména na Západě, o snižování významu tanků a naopak o zvyšování významu rychlých, pohyblivých prostředků s malou siluetou, dobře chráněných proti tankům a protitankovým prostředkům. Zároveň jsme svědky toho, že všechny armády zvyšují počty a kvalitu svých tanků. Odehrává se tak zřejmě i v soudobých podmínkách dávný boj mezi základními složkami bojové činnosti: palbou, pohybem, úderem a odolností. Nemůžeme přitom zapomínat, že v míru se přeceňuje význam pohybu, a proto se jeho vývoji věnuje převážná část vojenskovedeckých prací a vědeckotechnických výzkumů. Je to dáno i skutečností, že účinek palby nemůže být všestranně vyzkoušen již v mírovém období, jako je tomu u dopravní techniky. Současný vědeckotechnický pokrok a vyspělá technologie výroby zbraní však tyto dosavadní zkušenosti podstatně mění. Matematika, kybernetika, matematické prognózování a modelování ve spojení s výkonnými elektronickými počítači a nejmodernějším informačním technikou nahrazují dřívější nákladné experimentování, jsou účinnými pomocníky člověka a dokonce se v podstatě stávají výrobní silou. Proto jsou při výzkumu nových prostředků palby docilovány dříve netušené úspěchy. Naopak vývoj prostředků pohybu se zdá ukončený — zůstal u kol, pásů a spalovacích motorů, popř. turbín. Nyní se jen přenáší do větších vzdušných výšek a vodních hloubek — jeho rychlost narazila na nepřekročitelnou bariéru. Mohutnost palby má však před sebou téměř neomezené možnosti dalšího vývoje. Zde se rýsuje zatím jen jediná hranice — riziko zničení současné existence živého i neživého na zemské kouli.

V současných podmínkách se připisuje rostoucí význam i pěchotě. Hlavní příčinou je rostoucí urbanizace všech světadílů a zvláště pak střední Evropy. Další příčinou je i skutečnost, že např. s výsadečnými a aeromobilními jednotkami může nejlépe bojovat právě pěchota. Ta je konečně i nejvhodnější pro boj se záškodníky, diverzanty, teroristy a s přepadovými jednotkami. Potřeba pěchoty roste také se zvýšením důležitosti ochrany systémů velení a týlových zařízení. Nemalým důvodem růstu významu pěchoty jsou i otázky ekonomické efektivity — jednotky a útvary pěchoty jsou stále „levnější“ než jiné druhy vojsk, i když musí být v soudobých podmínkách i pěchota vyzbrojena moderními a nákladnými prostředky.

V nemalé míře je soudobý boj charakterizován zvýšeným významem a novými prostředky průzkumu a velení, jakož i novými metodami jejich použití. Informační a řídicí systémy se velmi rychle modernizují a vybavují elektronickou technikou nejnovější generace. Velitelé a štáby je uplatňují a v budoucnu to-

mu rozhodně bude ve stále větší míře a ve všech oblastech znalostí matematického modelování a prognózování. Z toho plyne, že kvalitativně novými směry se bude ubírat i příprava velitelů a štábů. Nebude už stačit, aby se velitel dovedl správně rozhodnout a vydat odpovídající nařízení, ale společně se štábem musí ovládnout složité systémy velení a řízení, aby přijatá rozhodnutí byla optimální a v co nejkratší době předána vykonavateli.

Elektronika vtiskuje bojišti nové charakteristiky. Platí to zejména v oblasti spojovací techniky, přenosu dat, průzkumu, řízení zbraňových systémů a velení. V neposlední řadě je i příčinou vzniku nového druhu boje — elektronického (REB). Úspěch v boji a operaci bude již v soudobých podmínkách (a tím více v budoucnu) silně závislý na spolehlivé funkci všech elektronických zařízení. Radioelektronický boj bude svým významem přesahovat rámec taktiky a operačního umění. Bude zasahovat i do oblasti strategie a dokonce i mimo oblast vojenství do všech oblastí zejména výrobní a vědecké sféry.

Zřejmě v budoucí možné válce nebude překvapením při vedení operační a bojové činnosti široké uplatnění psychologických metod a forem boje.

Uvedeným charakteristickým rysům soudobého i budoucího boje a praktickým změnám v bojové činnosti se přizpůsobují a budou přizpůsobovat nejen zbraně a technika konvenčního typu, ale i zbraně hromadného ničení zcela nového typu (geofyzikální apod.), pokud nebude jejich použití omezeno mezinárodními smlouvami.

Charakter možného budoucího boje nemůžeme pochopitelně stanovit přesně a s konečnou platností. Vědeckotechnický pokrok je velmi rychlý a přináší tolik změn, že seriózní prognózy jsou omezeny jen na poměrně krátkou dobu. Pro všestrannou bojovou připravenost ozbrojených sil je však velmi důležité sledovat vývoj, shromažďovat poznatky, analyzovat je a na tomto podkladě určovat metody a způsoby vedení boje a operace.

Řada vojenských teoretiků se shoduje v názoru, že úspěch v soudobém boji a operaci bude mít pravděpodobně ten, komu se podaří silně omezit nepřitele ve vedení a řízení bojové činnosti a ne ten, kdo bude mít minimální ztráty. Velmi podstatná pro úspěch boje bude také výše nákladů na způsobení maximálních ztrát nepříteli. Tyto názory, potvrzené zkušenostmi z posledních válek, vyzdvihují zcela jednoznačně potřebu vysoké iniciativy, aktivity a dynamičnosti v možných budoucích bojích a operacích a také nezbytnost dosažení účelného vědeckotechnického předstihu před nepřítelem. Současně je nezbytné zdůraznit, že i v budoucnu bude prvořadý význam přikládán člověku před technikou a proto trvale porostou nároky na kvalitu operační, bojové a politické přípravy velitelů, štábů a vojsk.

K SOUČINNOSTI MEZI POZEMNÍM VOJSKEM A LETECTVEM

Současné vševojskové armády, motostřelecké a tankové divize disponují značným množstvím účinných palebných prostředků. Včasné a účinné údery na nepřátelské objekty, zejména na nově zjištěné malorozměrné a pohyblivé cíle silami a prostředky armád, nejsou vždy možné a dostatečně efektivní vzhledem k rozmístění cílů v hloubce, neznalosti jejich přesné polohy a k poměrně velké spotřebě času na přípravu raket k ničení těchto objektů. Při používání jen konvenčních prostředků ničení jsou možnosti pozemních vojsk ještě více omezeny.

V těchto podmínkách má zvláštní význam součinnost letectva s pozemními vojsky. Vyplývá to ze značného rozsahu a důležitosti úkolů, které plní společně pozemní vojsko a letectvo, ze soustřeďování úsilí letectva ve prospěch dosažení rozhodných cílů pozemními vojsky v boji s nepřítelem a z toho, že jediným prostředkem schopným ničit důležité nepřátelské objekty mimo dosah palebných prostředků pozemních vojsk je letectvo. Kromě toho je letectvo schopné samostatně zjišťovat a neprodleně ničit nově zjištěné cíle. Proto v zájmu úspěšného vševojskového boje a operace musí vést vzdušný průzkum do značné hloubky rozmístění vojsk nepřítele, ničit jeho letectvo a pozemní prostředky jaderného napadení, hlásit cíle v hloubce, řídit palbu dělostřelectva, vést boj s operačními zálohami, podporovat vlastní vševojskové svazky, bránit vojska a objekty týlu před údery ze vzduchu, zajišťovat přepravu vojsk, vysazování vzdušných výsadků, podporovat jejich bojovou činnost a plnit další úkoly při zabezpečení bojové činnosti pozemních vojsk. Nakonec tento (i když neúplný) výčet úkolů dokazuje, nakolik činnost letectva úzce souvisí se zájmy pozemních vojsk. Tuto skutečnost rovněž vyjadřují dokumenty velení armády, které ukládají v daleko širším měřítku využívat i letectvo při vševojskových taktických cvičeních s bojovou střelbou, zkvalitnit součinnost frontového letectva a pozemního vojska při vedení bojové činnosti ve společném prostoru, zdokonalovat vojskové letectvo i nadále v účinné podpoře pozemních vojsk a v neposlední řadě procvičovat otázky součinnosti zvláště s vojskovým letectvem.

K tomu bude výhodné ve větší míře plánovat letecká taktická cvičení nebo „létání na taktický námět“ v součinnosti s taktickými cvičeními od pluku vý-

še. Bojové střelby letectva již plánovat v součinnosti s praporečnými taktickými cvičeními s bojovou střelbou, při kterých procvičovat úzkou součinnost s letectvem při navádění na konkrétní cíle.

Cílem součinnosti vojskového letectva s pozemními vojsky je zabezpečit úspěšné splnění určených bojových úkolů. Organizace součinnosti mezi pozemním vojskem a vojskovým letectvem je možná jen na základě rozhodnutí velitele, který určuje zámysl operace a úkoly vojsk. To tvoří základ pro plánování operace, organizaci velení vojskům a součinnost v průběhu bojové činnosti. Bezprostředním organizátorem součinnosti jsou štáby na jednotlivých stupních velení. Střediska a skupiny bojového velení letectva vytvářejí systém velení letectvu do jednotek a letounu v to. Zvláštní význam má i začleňování leteckých návodčích do motostřeleckých a tankových pluků, popř. až do praporů. Tato otázka byla předmětem ověřování v praxi zejména v minulém roce.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že na vyšších stupních jsou otázky součinnosti rozpracovány na odpovídající úrovni. Značné rezervy jsou však na stupni pluk, který spolupracuje s leteckým návodčím. Ne vždy se dovedně čerpá přidělené bojové úsilí letectva a vydávané úkoly letectvu jsou mnohdy obecné. Konkretizace ničení cílů na předním okraji nepřátelské obrany je často ponechána na samotném leteckém návodčím, nebo se činnost pozemních vojsk podřizuje letectvu.

Tyto nedostatky vyplývají z toho, že na nejnižších stupních není zabezpečena systematická příprava leteckých orgánů s příslušníky pozemního vojska. Zde tedy vystupuje požadavek, aby se letecké orgány, tak jak je tomu třeba při přípravě polního velení, zúčastňovaly i VŠC nižších stupňů.

Zároveň se však musí tyto příslušníci vybavovat nejen spojovací technikou k navádění, ale z hlediska ochrany i obrněným transportérem. Ze strany pozemního vojska je nutné zabezpečit kvalitnější přípravu velitelů, kterým budou letecké útvary a jednotky přidělovány. Ti jim budou vydávat úkoly ve prospěch vedení bojové činnosti pozemního vojska.

Další zlepšení spolupráce a tím i součinnosti můžeme dosáhnout při praktických bojových střelbách společně s vrtulníky (palebné podpory). Velký důraz při těchto střelbách klademe na sladění s palbami dělostřelectva, PVO a ostatních pozemních prostředků.

Při plánování a organizování komplexního palebného ničení nepřítele ve všech druzích boje a operace spolupůsobí všechny použitelné prostředky ničení centralizovaně a koncentrovaně do určitého ohraničeného prostoru. V jeho průběhu vrtulníky (palebné podpory) ničí především obrněné cíle nepřítele, a to v podmínkách, kdy do tohoto prostoru je soustředěno i 120 a více děl a raketometů na 1 km a podstatná většina palebných prostředků vševojskových útvarů a svazků. Jen důslednou a přesnou koordinací bojové činnosti co do prostoru a času, konkretizovanou součinností mezi RVD, leteckými a vševojskovými veliteli můžeme tak rozsáhlou činnost, jakou je komplexní palebné ničení nepřítele, vůbec realizovat. Jde zejména o vymezení zodpovědnosti a vyhodnocení průzkumu nepřítele, rozdělení cílů mezi vykonavatele, prostorové a zejména časové rozdělení posloupnosti ničení nepřítele.

Problémem však zůstává, že vrtulníky (palebné podpory) vedou střelbu pouze v mezerách mezi střelbami pozemního vojska, čímž dochází k oslabení palebné síly (tato je třísťena) a nevyužívají možnosti létat pod drahami střel. Taktická situace a zásady bojového použití vojskového letectva se tak podřizují bezpečnostním opatřením. Proto je reálnější varianta, kdy vrtulníky (pa-

lebné podpory) působí na bocích pásma komplexního ničení nepřítele nebo v prostorech, odkud v dané době dělostřelectvo nevede palbu.

Poměrně dobře se osvědčil způsob zesilování úsilí letectva ve prospěch pozemního vojska hromadným náletem letectva spojeneckých armád. To bylo úspěšně vyzkoušeno při cvičení Družba-82. Z hlediska pozemního vojska je však neúčinnější opakovaná zteč vrtulníků (palebné podpory) na obrněné cíle nepřítele.

Při organizaci součinnosti mezi pozemním vojskem a vojskovým letectvem je třeba komplexně řešit i otázky týlového zabezpečení. To znamená stanovit rozsah vzájemného využívání sil a prostředků týlu v nastávající činnosti. Zvláště je třeba věnovat pozornost těmto otázkám na nejnižších stupních.

U prvosledových svazků se počítá se zařazením 3—4 samostatných vrtulníkových odřadů. Jejich komplexní týlové zabezpečení bude organizovat týl organicky včleněný do této letky.

Týlové orgány vojskového letectva kladou důraz při součinnosti na to, aby získaly údaje o organizaci týlu podporovaného svazku nebo útvaru, to znamená prostory rozmístění ve výchozí situaci a plánované prostory v průběhu boje u míst velení (TVS), skladů, vodních stanic a zdravotnických etap. Zároveň stanoví způsob spojení.

Ze strany týlových orgánů, zvláště orgánů zdravotnické služby svazků a útvarů pozemního vojska, je třeba získávat údaje o možnosti odsunů těžce raněných vzdušnými prostředky do týlu.

Závěrem chci zdůraznit, že součinnost letectva s pozemními vojsky v soudobých podmínkách zahrnuje všechny druhy bojové činnosti. Problematika součinnosti ukazuje, že značně vzrostla závislost účinnosti použití jednoho druhu ozbrojených sil nebo druhu vojsk na úspěšné činnosti druhého. To se zvláště projevuje při společné činnosti pozemních vojsk a letectva. Součinnost letectva s pozemními vojsky organizujeme nyní ve větším rozsahu než dříve. Přitom nejen letectvo napomáhá vojskům při plnění bojových úkolů, ale i pozemní vojsko ve značné míře pomáhá letectvu.

K ODSTRAŇOVÁNÍ NÁSLEDKŮ NAPADENÍ NEUTRONOVÝMI ZBRANĚMI NA MÍSTA VELENÍ

Místa velení představují důležitý pod-systém systému velení, jehož vyřazením může být narušena úspěšná činnost podřízených vojsk. Nepřítel se bude snažit zničit maximální počet míst velení a tím narušit celý systém velení. V první řadě povede úder na VS, nemůže však vyloučit možnost napadení ZVS a TVS (po jejich zjištění). Podle vzdálenosti od předního okraje mohou místa velení ničit prostředky raketového vojska, letectva, dělostřelectva, diverzní skupiny a jiné prostředky nepřítelů. Mezi neúčinnější způsoby ničení bezesporu patří použití štěpných a neutronových jaderných zbraní.

Mezi ničivými účinky štěpných jaderných zbraní a neutronových zbraní jsou značné rozdíly. Proto i situace v prostorech zasažených neutronovými zbraněmi se bude evidentně odlišovat od situace, která vznikne po použití štěpných jaderných zbraní. Analogicky se budou lišit i metody odstraňování následků napadení.

Problematika odstraňování následků po zasažení vojsk štěpnými jadernými zbraněmi je dostatečně rozpracována. Méně pozornosti se zatím věnovalo odstraňování následků po zasažení míst velení neutronovými zbraněmi. Proto chceme seznámit čtenáře s možnou variantou odstraňování následků použití neutronových zbraní na místa velení vševojskové armády. Činnosti navrhované v této metodě směřují ke snížení ztrát živé síly a k rychlému ob-

novení procesu velení v zasaženém místě velení.

Při plánování odstraňování následků napadení neutronovými zbraněmi na místa velení vševojskové armády můžeme uvažovat tyto **východní předpoklady**:

Podle dostupných zahraničních pramenů známe, že nepřítel bude místa velení vševojskové armády napadat jak štěpnými, tak neutronovými jadernými zbraněmi. Úder může vést zejména řízenými střelami Lance a po dokončení vývoje i leteckými pumami. Na ZVS vševojskové armády při vedení útočné činnosti může být použita štěpná i neutronová munice 203,2 milimetru ShKH a perspektivně i 155 mm ShKH.

K přesnému ohodnocení důsledků napadení míst velení není v současné době dostatek věrohodných informací. Proto jakékoli hodnocení může být orientační. Dokazuje to i řada publikovaných materiálů, ve kterých se údaje od sebe značně liší. Přesto můžeme předpokládat, že při použití neutronových zbraní na místa velení vševojskové armády budou zasaženy téměř všechny osoby, které nebudou chráněny porostem, výraznými terénními nerovnostmi a úkryty v podzemních úkrytech, a značný počet vozidel a prostředků velení.

Při použití neutronových zbraní na zasažený objekt působí tyto ničivé faktory: pronikavá radiace, indukovaná radioakti-

vita, tlaková vlna, světelné a tepelné záření a elektromagnetický impuls. Všechny tyto faktory citelně zasahují živou sílu, techniku, materiály a podstatně ovlivňují situaci zejména poblíž epicentra výbuchu neutronové zbraně.

Největší nebezpečí u neutronových zbraní představuje pro živou sílu i techniku v místech velení pronikavá radiace. Skládá se z toku neutronů vznikajících při při termojaderné reakci a sekundárního gama záření, které vzniká při interakci neutronů s prostředím. Orientačně můžeme uvažovat, že dosah neutronů je asi 2000 m a nezávisí na mohutnosti výbuchu. Dosah gama záření je větší a na mohutnosti výbuchu závisí. S rostoucí vzdáleností od epicentra roste podíl sekundárního gama záření. Ve vzdálenosti asi 1300 metrů je díl obou složek stejný a ve větších vzdálenostech podíl gama záření převažuje. Nechráněné osoby ve vzdálenosti 1600 m od epicentra obdrží dávku radiace asi 2 Gy, což je zhruba hranice pro vyřazení dosud neozařených osob. Nejvíce citlivá technika velení může být vyřazena z činnosti již při dávce 5–10 Gy.

Indukovaná radioaktivita vzniká při zachytu neutronů v jádrech prvků prostředí, a to v ovzduší, prostorech, zemině, ve vozidlech, v technice velení a dalších materiálech. Působení indukované radioaktivity ovzduší na vzdálené místo velení bude patrně zanedbatelné. Indukovaná radioaktivita zeminy bude závislá na složení půdy. Ještě ve vzdálenosti 200 m od epicentra se může vyskytnout indukovaná radioaktivita odpovídající dávce do úplného rozpadu 4 Gy. Nechráněné osoby, které jsou v prostoru výbuchu, obdrží síce od pronikavé radiace mnohem vyšší dávku, přesto však je nutné s indukovanou radioaktivitou zeminy a s jejím časovým poklesem počítat při možném ozáření osob po opuštění úkrytů a ke stanovení přípustné doby vstupu a doby pobytu v nebezpečných prostorech. Indukovanou radioaktivitu bude nutné uvažovat i v případech, kdy pověřené osoby pracují v zasažených vozidlech, zabývají se jejich opravami nebo odsuny.

Závislost přetlaku v čele tlakové vlny má podobný charakter jako u dosavadních štěpných jaderných zbraní, vlastní hodnoty jsou však podstatně nižší. Např. k poškození obrněných transportérů tlakovou vlnou dochází do vzdálenosti asi 150 m, k vyřazení nechráněných osob do vzdálenosti asi 300 m od epicentra.

Rozsah působení světelného a tepelného záření a elektromagnetického impulsu ve srovnání s rozsahem působení tlakové

vlny a pronikavé radiace je prakticky zanedbatelný.

Při působení ničivých faktorů neutronových zbraní na místa velení vševojskové armády může se vytvořit tato **charakteristická situace**:

Tlaková vlna způsobí závaly, zničí nebo poškodí méně odolné ženíšní stavby a vozidla, způsobí nenávratné a zdravotnické ztráty osob v prostoru asi do 300 m od epicentra. Světelné a tepelné záření může způsobit požáry. Můžeme předpokládat, že tento prostor bude značně radioaktivně zamořen. Nechráněné osoby nebo osoby ve vozidlech navíc budou ozářeny dávkou radiace, která způsobí téměř okamžitě jejich vyřazení z činnosti a smrt. Naději na přežití v tomto prostoru mají pouze osoby v úkrytech, které chrání proti pronikavé radiaci, pokud tyto úkryty nebudou zničeny tlakovou vlnou.

Ve vzdálenostech 300 až 1600 m od epicentra bude působit převážně pronikavá radiace, jejíž důsledky jsou závislé na vzdálenosti osob i techniky od epicentra a jejich úkrytí. V menších vzdálenostech od epicentra mohou být vyřazeny z činnosti nedostatečně chráněné osoby, elektronická zařízení a v materiálech všeho druhu vznikne indukovaná radioaktivita. Ve větších vzdálenostech dojde jen k vyřazení nechráněných osob a osádek vozidel, přičemž zůstanou nepoškozena. Všechny druhy vozidel v místech velení (zejména štábní autobusy, obrněné transportéry a BVP) zeslabují neutronové záření asi 1,2krát, v případě jejich stínění ochrannými materiály až 2,5krát. Úkrytím osob ve vozidlech tudíž nedojde k podstatnému snížení ztrát, i když poloměr jejich zasažení se v nejpříznivějším případě zmenší asi o 100 m. Osoby mohou přežít a zachovat svou funkční schopnost opět jen tehdy, budou-li při výbuchu neutronové zbraně v úkrytech, které chrání před pronikavou radiací.

Ve vzdálenostech větších než 1600 m od epicentra i nechráněné osoby obdrží dávku radiace menší než 2 Gy, takže po určité době se u nich nemusí objevit příznaky nemoci z ozáření. Teprve po uplynutí několika hodin nebo dní může dojít ke vzniku lehčích forem nemoci z ozáření a k omezení funkčních schopností ozářených osob, které může trvat i několik týdnů. V některých případech, zvláště u osob, které již dříve byly ozářeny nebo jsou jinak oslabeny, může dojít k úmrtí při obdržení nižších dávek radiace.

Je zřejmé, že všechny osoby a značná část techniky velení, které jsou v místě velení vševojskové armády, mohou být při

výbuchu neutronové zbraně zasaženy jejími ničivými faktory. Stupeň jejich zasažení nemůžeme předem určit, neboť nebudeme známo, ve kterém bodě prostoru rozmístění míst velení bude epicentrum výbuchu neutronové zbraně. Vyhodnocování stupně vyřazení osob může být zkomplikováno i tím, že budou vyvinuty neutronové zbraně se zvýšeným bojovým účinkem, čeho lze dosáhnout např. i snížením výšky výbuchu neutronové zbraně.

Po zasažení místa velení neutronovou zbraní musíme v postiženém prostoru co nejdříve organizovat a zahájit **záchranné práce**, aby nedošlo k dalším zbytečným ztrátám osob a co nejvíce orgánů velení se mohlo znovu zapojit do procesu velení.

K odstraňování následků napadení v místech velení vševojskové armády se v současné době předpokládá použít odřad pro odstraňování následků (OON), který vysílá do zasaženého prostoru nadřízený velitel. Před jeho nasazením probíhá řada organizačních opatření, avšak může se vytvořit i neočekávaná situace.

V době zasažení místa velení štáb nadřízeného stupně získává informace o hromadném jaderném úderu nepříteli, skupina OPZHN vyhodnocuje situaci a při zasažení místa velení ihned navrhne vyslání OON do napadeného prostoru. Při zasažení většího počtu důležitých cílů nemusí být OON vyslán na pomoc každému zasaženému místu velení.

Návrh skupiny OPZHN schvaluje velitel. Štáb a náčelníci druhů vojsk a služeb organizují vyrozumění vyčleněných jednotek a jejich vyslání do určeného prostoru. Tato činnost trvá minimálně 30 minut. Některé jednotky se v případě narušeného spojení o rozhodnutí velitele nemusí vůbec dozvědět.

Vyčleněné jednotky se sjíždějí do určeného prostoru. Příprava přesunu a přesun trvá minimálně dalších 60 minut. Některé jednotky, v důsledku nesjízdnosti komunikací nebo napadení při přesunu, nemusí do prostoru soustředění vůbec dorazit.

Před zahájením odstraňování následků je třeba se orientovat v terénu, prozkoumat zasažený prostor, zhodnotit výsledky průzkumu a uložit úkoly jednotlivým skupinám OON. Podle prostředků vyčleněných pro průzkum je doba trvání těchto činností 30 až 60 minut. V případě, že některá vyčleněná jednotka nedorazí včas do prostoru soustředění, je činnost OON ztížena.

OON, pokud bude vyslán, může se účinně zapojit do záchranných prací nejdříve

za 2 hodiny po zasažení místa velení. (Podrobněji o organizování a použití OON pojednám v příštím článku.)

V případě zasažení místa velení vševojskové armády štěpnou jadernou zbraní můžeme předpokládat, že účinky tlakové vlny, světelného a tepelného záření a radioaktivního zamoření terénu budou tak velké a ničivé, že vykonání účinných záchranných prací se neobejde bez techniky a specialistů začleněných v OON. Tím se však nevylučuje určitá organizovaná i neorganizovaná pomoc osob i jednotek, které nebyly zasaženy.

Při zasažení místa velení neutronovou zbraní se důsledky napadení značně liší, a proto bude možné a nutné volit jiné přístupy k odstraňování následků. V době než by byl OON schopen účinně zasáhnout, v postiženém prostoru by došlo ke zvýšení ztrát osob a techniky velení v důsledku působení indukované radioaktivity, požárů, paniky apod. Přitom následky, které vzniknou po použití neutronových zbraní na místa velení, mohou být podstatně omezeny včasným zásahem nezasažených sil a prostředků místa velení (vlastními silami).

Odstraňování následků napadení míst velení neutronovými zbraněmi by mělo být vždy záležitostí orgánů velení ze zasažených míst velení, a to v první řadě. Část orgánů velení je zpravidla ukryta v ženiálních úkrytech nebo je mimo prostor rozmístění míst velení. Jednotky zabezpečení včetně vysílačích středisek mají své prostory rozmístěny v takových vzdálenostech, aby nedošlo k jejich současnému vyřazení s místem velení jedním výbuchem neutronové zbraně. Proto můžeme oprávněně předpokládat, že po zasažení neutronovou zbraní zůstanou akceschopnými některé orgány míst velení, které mohou dočasně zajistit nepřetržitost velení vojskům a současně organizovat odstraňování následků zejména jednotkami zabezpečení místa velení.

V literatuře kapitalistických armád se vyskytují názory, že v případě zasažení jakéhokoli cíle štěpnou nebo neutronovou jadernou zbraní nemá smysl věnovat úsilí na odstraňování následků v zasaženém prostoru, ale zintenzívnit záchranné práce u sousedů, kteří utrpěli pouze menší ztráty. Tato verze se v žádném případě nemůže vztahovat na místa velení. V místech velení je mnoho vysoce erudovaných specialistů, které nemůžeme snadno připravit, a velký počet zvláštních druhů vozidel a techniky, které nemůže okamžitě nahradit. Proto jakékoli úsilí vynaložené i menšími silami a prostředky je

účelné. Odstraňování následků je přitom třeba organizovat co nejdříve po výbuchu neutronové zbraně. Přitom bude nutné vždy vycházet z konkrétní situace, která se vytvoří v zasaženém prostoru. Ty orgány štábu, které nebudou zasaženy, musí se podrobit velení příslušníka štábu s nejvyšší funkcí, oznámit nadřízenému štábu zasažení místa velení, získat orientační přehled o celkové situaci v místě velení, o pracovištích i jednotlivcích, kteří zůstali akceschopnými, rozdělit síly k pokračování ve velení podřízeným štábům a vojskům a k organizování a koordinování prací spojených s odstraňováním následků. Do těchto prací bude nutné postupně zapojit všechny osoby a akceschopné jednotky, které nezabepečují nepřetržité velení.

Jen psychicky a morálně silní jedinci budou schopni pokračovat ve své činnosti nebo poskytovat pomoc postiženým v prostorech zasažených ničivými faktory výbuchu neutronové zbraně. Účinnou pomoc při odstraňování následků napadení můžeme očekávat zejména od těch důstojníků štábu a velitelů jednotek zabezpečení, kteří mají odborné znalosti a mohou si vytvořit reálný obraz o vzniklé situaci v zasaženém prostoru a politické a organizační schopnosti pro účinné řízení záchranných skupin. Je nutné počítat s tím, že v zasaženém prostoru se záchranné skupiny setkají se zraněnými a ozářenými osobami, které budou apatické a bez zájmu o jakoukoli činnost. Mohou však mezi nimi být i jedinci s přemírou aktivity, kteří mohou vyvolat paniku, nekázeň nebo i odpor proti konaným opatřením. Proto je nutné již v mírové době proškolení důstojníky štábu a zabezpečujících jednotek v zásadách činnosti v případě jejich zařazení do záchranných skupin a umožnit jim v rámci polní přípravy získat potřebné návyky.

V průběhu hromadného jaderného úderu všichni pracovníci štábu, kteří nejsou bezprostředně zapojeni do procesu získávání informací a operativního velení v nechráněných pracovištích, by měli být ukryti v úkrytech nebo rozmístěni mimo prostor místa velení. Na každém pracovišti a v každém úkrytu by měl být k dispozici odečítací dozimetr. Po zasažení místa velení neutronovou zbraní nejvyšší funkcionář na pracovišti nebo v úkrytu pak bude moci samostatně stanovit dávku, kterou osoby obdržely od pronikavé radiace, stanovit dávkovou rychlost indukované radioaktivity na pracovišti i v okolním terénu, a na základě těchto znalostí se rozhodnout o další činnosti podřízených. Po

dle velikosti dávky ozáření osob na pracovišti, jejich předchozího ozáření a velikosti indukované radioaktivity uvnitř vozidel může se rozhodnout pro pokračování v činnosti na pracovišti nebo pro okamžitě opuštění pracoviště. Pokud ozáření osob nebude nebezpečné, může některé podřízené pověřit odstraňováním následků v blízkém okolí. Jsou-li osoby v úkrytu, pak na základě hodnot radiace naměřených na odečítacím dozimetru, známých údajů o dřívějším jejich ozáření a údajů o dávkové rychlosti v okolním terénu může nejvyšší funkcionář rozhodnout, zda osoby mohou úkryt ihned opustit a zúčastnit se odstraňování následků, zapojit se do procesu velení, nebo musí setrvat po určitou dobu v úkrytu. Při odstraňování následků napadení míst velení vlastními silami budou tudíž nejdůležitějším podkladem k rozhodování údaje na odečítacích dozimetrech, umístěných na každém důležitějším pracovišti a v úkrytech. Používané dozimetry tomuto účelu však zcela nevyhovují.

Kromě popsané činnosti osob, které jsou v době výbuchu neutronové zbraně na pracovištích nebo v úkrytech, budou organizovány akce záchranných skupin. Záchranné skupiny by se měly vyslat do nebezpečného prostoru s jasně vymezeným úkolem. Doba jejich pobytu se musí upravovat podle stupně jejich ozáření a rovněž s přihlédnutím k poklesu dávkové rychlosti indukované radioaktivity. K zamezení nežádoucího ozáření záchranných skupin bude nutné, aby družstvo radiačního a chemického průzkumu průběžně vytyčovalo prostor s dávkovou rychlostí $0,005 \text{ Gy.h}^{-1}$ [tj. dříve s úrovní radiace $0,5 \text{ R.h}^{-1}$], popř. s jinými hodnotami dávkové rychlosti, a určovalo indukovanou radioaktivitu techniky. To umožní těm důstojníkům štábu, kteří jsou vyčleněni k organizování záchranných prací, a jednotkám zabezpečení, aby organizovaně a cílevědomě vykonávali záchranné práce, nevystavovali se zbytečně dalšímu ozáření působením indukované radioaktivity, zraněné nebo ozářené osoby dopravovali do bezpečných prostorů, a aby v případě existence indukované radioaktivity v technice velení mohli účelně organizovat režim práce.

Působení vyčleněných příslušníků štábu a zabezpečujících jednotek by se mělo zaměřit zejména na vyprošťování raněných, poskytování jim první pomoci, shromažďování vážně nemocných na dostupných komunikacích ve shromaždišti zasažených a zajišťování jejich odsunu na třídící místo zasažených, popř. na místo první lékařské

pomoci k poskytování kvalifikovaného zá-
sahu zdravotnickým personálem. Záchran-
né skupiny budou při pobytu v prostoru
nebo v technice s indukovanou radioakti-
vitou stále ozařovány. Proto musí být pod
neustálou kontrolou, v zasaženém prostoru
by měly pobývat jen po nejnnutnější dobu,
intenzivně pracovat a k odpočinku se vra-

cet do prostoru s dávkovou rychlostí do
 $0,005 \text{ Gy.h}^{-1}$.

Dovedným využíváním vlastních sil k od-
straňování následků napadení míst velení
vševojskové armády neutronovými zbraně-
mi bude možné snížit ztráty osob i ně-
které techniky velení v celém zasaženém
prostoru na reálné minimum.

Štěpné jaderné zbraně ničivě působí na živou sílu i techniku velení v místech ve-
lení převážně tlakovou vlnou, kdežto neutronové zbraně — pronikavou radiací. Odliš-
ností i ničivých účincích i jejich důsledcích jsou tak výrazné, že při odstraňování
následků je nutné dát přednost různým metodám. Při odstraňování následků napadení
štěpnými jadernými zbraněmi použijeme především OON, který vysílá do zasaženého
prostoru nadřazený velitel. V případě zasažení míst velení neutronovými zbraněmi mů-
žeme okamžitě zahájit odstraňování následků vlastními silami. Použití této metody
je vhodné zejména proto, že rozsah devastačních účinků je značně menší, záchranné
skupiny jsou při likvidačních pracích méně ohroženy a osoby, které jsou ve vhodných
úkrytech, si mohou pomoci samy.

Metoda odstraňování následků použitím neutronových zbraní na místa velení vše-
vojskové armády, stručně charakterizovaná v článku, má zatím jen hypotetický vý-
znam. Některé návrhy bude možné ověřit při polní přípravě.

Uvedená analýza i syntéza situace po napadení míst velení neutronovými zbraněmi
je z gnozeologických důvodů zjednodušena, v praxi může být popisovaná situace mno-
hem složitější. Rovněž navrhovaná metoda odstraňování vlastními silami nevylučuje
nalezení dokonalejších přístupů v průběhu jejího praktického ověřování.

JEŠTĚ K PŘÍPRAVĚ CVIČENÍ VE ZKRÁCENÉ LHŮTĚ

Ve VM č. 7/1982 jsme rozebrali přípravu vševojskového taktického cvičení ve zkrácené lhůtě. Letos jsme plnili ještě složitější a co do pracnosti a rozsahu zhotovených písemností namáhavější úkol — v omezené lhůtě (čtyř dnů) jsme připravovali dvě varianty vševojskového taktického cvičení svazku. V článku chceme uvést některé zkušenosti z přípravy tohoto cvičení.

Cíl přípravy cvičení ve zkrácené lhůtě byl jasný: za kratší čas vyprodukovat ve vysoké kvalitě se stejným (avšak zpravidla menším) počtem lidí takový rozsah řídicích a pomocných materiálů, aby odpovídal požadavkům na řízení cvičení. V úvodu chceme upozornit, že příprava cvičení ve zkrácené lhůtě je složitým procesem, který představuje řešení důležitých úkolů, při kterých rozhodující úlohu sehrávají časové možnosti.

V současné době se zdokonalování vojenské teorie v oblasti vševojskových a operačních cvičení značně zvyšuje. Aplikace vojenské teorie v operačně taktických situacích na cvičení může plnit své poslání, jestliže správně odráží objektivní zákonitosti války a odhaluje tendence vývoje vojenství. Objektivní znalost procesu bojové činnosti je velmi důležitým předpokladem optimálního přístupu ke zpracovatelské činnosti a osvojení všech metod přípravy cvičení taktického a ope-

račního rozsahu. Příprava cvičení ve zkrácené lhůtě vyžaduje především odpoutat se od navyklých způsobů a přístupů k přípravě cvičení, školských stereotypů, vžitých metodických postupů a neměnných šablon. Jde o vědecký přístup k práci, který přináší v podstatě pozitivní rys v jednání zpracovatelů. Nyní, kdy se mění způsoby a formy operace a boje, musíme v myšlení (zejména v procesu příprav cvičení) operovat v pružných a živých pojmech. Jmenovitě v procesu neustálého, intenzivního a rychlého pohybu a četných změn ve stylu práce vyžaduje hledat a uplatňovat ne obvyklé, naučené a zažité, ale neobvyklé, nestandardní, zvláštní a výjimečné metody a přístupy.

Nové náročné úkoly v přípravě cvičení jsme plnili ve stále vysokém tempu, což vyžadovalo vskutku nové formy a metody práce. Ani ty však nebylo možné stanovit pro všechny participující funkcionáře štábu podle nějaké formy. Tak např. při podobném cvičení se osvědčily metodické postupy a usměrňování práce v duchu pracovních zásad, o kterých jsme se zmínili v článku v minulém roce. Nyní bylo třeba tvářet práci více intenzifikovat, protože jsme nikdy nebyli s přípravou cvičení v takové časové tísní (v důsledku pracné přípravy dvou variant řídicích materiálů cvičení). Varianty podle volby umožňovaly průběh (nezávisle na

sobě) cvičení ve dvou vojenských výcvikových prostorech.

K přípravě jsme neměli žádné vzory z minulých cvičení. Museli jsme najít vlastní přístupy a spoléhat na vlastní schopnosti a dovednosti. Navodem, určujícím náš postup, byla obzvláště praxe řídicích funkcionářů (náčelníků), která byla progresivní silou zpracovatelské činnosti. V průběhu přípravy tohoto cvičení se ukázalo, že rozhodující úlohu sehrává vůdčí osobnost, která má nedílnou rozhodovací pravomoc a je schopna hned (neodkladně) a pružně řešit vznikající problémy. A těch bylo mnohonásobně více, než při přípravě cvičení normální cestou.

Potřeba přípravy cvičení ve zkrácené lhůtě, jejichž kvantita v mnohém přerostla možnosti kvalitní práce, je zrovna tak dilem přístupu v daném okamžiku, jako dilem systému práce, který se odráží v tvůrčím procesu přípravy tohoto typu cvičení. Je to pravděpodobně i jedna z možných příčin menšího zájmu o zpracovatelskou činnost ve štábech, kam se lidé tzv. příliš „nehrnou“.

Příčiny obav ze zodpovědně tvůrčí práce při zpracování cvičení, byť i delšího podílu na přípravě řídicích materiálů, mají různé kořeny a nejsme schopni je zde postihnout. Někdy se říká, že na funkci zpracovatele musí mít operátor „buňky“. Přitom je však známo, že z teoretického hlediska je schopna zvládnout problematiku přípravy řídicích dokumentů ke cvičení většina lidí ve štábech, pokud mají chuť, dostatečnou píli a citlivost překonat různé překážky a je-li splněn základní požadavek životaschopnosti vojenského kolektivu — kvalitní vedení. Zde chceme začínajícím zpracovatelům uvést často používaný, lež pravdivý příklad. Žádnou stavbu nelze s úspěchem začít stavět od vyšších pater, nebo bez kvalitních základů. A stejně to platí i o naší práci zpracovatelů, dvojnásob v podmínkách přípravy cvičení v neobyčejně krátkém čase.

Víme, že první podmínkou a předpokladem úspěchu cvičení a jeho efektivnosti je jeho důkladná, pečlivá a promyšlená příprava. Podíváme-li se na tato cvičení z perspektivních prognostických hledisek, zjistíme, že komplexní pojetí tvorby cvičení ve zkrácené lhůtě v souhrnu (tedy i v jeho finální realizaci) může v budoucnu optimálně zajistit pouze vědecká teorie a vědecké přístupy, které budeme v jejich realizaci uplatňovat. Taková teorie jistě nemusí platit pro každé cvičení, nebo zřejmě nevznikne bez dlouhodobé intenzivní spolupráce známého cyklu: výzkum — příprava cvičení — jejich reali-

zace v nových, změněných podmínkách vedení boje. Zatím je skutečnost taková, že příslušný štáb a v něm úzký kolektiv zpracovatelů musí být schopen tzv. „z jedné vody načisto“ zpracovat cvičení bezchybně téměř v rekordním čase. Přitom v našem případě byla příprava cvičení ztížena vypracováním dvou variant.

Správný přístup k přípravě cvičení předpokládá dodržovat princip jednoty empirického poznání a logického myšlení. To znamená dvě různé úrovně poznání. Empirickým poznáním čerpáme znalosti o jevech, které při cvičení probíhají, logickým myšlením zapracováváme (modelujeme) do cvičení znalosti a podstatné rysy a zákonitosti, kterými se jevy při cvičeních řídí. Předpokládá také správné pochopit vztah objektivního a subjektivního při cvičeních. Naše teorie vojenského umění je založena na materialistických představách o objektivnosti zákonů války a jejich zpětného uplatňování v procesech cvičení. Tyto zákony nikterak nepřeceňujeme, ale učí nás aktivně je využívat v teorii a praxi s důrazem na jejich aplikaci v řídicích a pomocných dokumentech pro řízení cvičení. Na základě tohoto principu se může tvořit rozvíjet a zdokonalovat tvorba cvičení s přihlédnutím k měnícím se podmínkám ozbrojeného zápasu.

Víme, že řešení zámyslu cvičení, který je výchozím základem cvičení a jehož stanovením se upřesňuje cíl cvičení, určuje se jeho organizace, účastníci, výchozí situace a úkoly, jeho etapy průběhu a řízení cvičení, má takové množství variant, že je nepostihneme ani počítač, a tak tu správnou může vybrat jen člověk. Cit, um, znalosti, dovednosti a přístup k práci nemůže zatím nahradit počítač, ani jiný strojový mechanismus, ale všeho nositelem je člověk pracovitý, se schopnostmi tvůrčího myšlení. Z toho můžeme vyvodit, že v epoše použití a zavádění nejmodernější techniky ve všech sférách vojensství, zůstane v přípravě cvičení jedním z nenahraditelných zdrojů zdokonalování všestranné připravenosti štábních pracovníků k plnění funkčních povinností.

Uvedli jsme, že cvičení kterékoliv kategorie, připravované na kterémkoli stupni velení pro příslušný výkonný stupeň nemůžeme např. připravovat jednou metodou, které jsme se naučili za určitých okolností, a podřítit jí všechny ostatní realizační schopnosti štábních tvůrčích kolektivů. Podle současných požadavků na přípravu cvičení ve zkrácené lhůtě je třeba v pracovních postupech odbourávat ty prvky práce, které se osvědčily v procesech klasicky připravovaných cvičení.

Můžeme to také odůvodnit tím, že mnohé vyžadují vysokou pracnost, kterou si z hlediska času nemůžeme dovolit, a o jejichž potřebě navíc někdy nejsme plně přesvědčeni.

Vše co mnohostranná, různorodá teorie a praxe vojenství podmiňuje a rozvíjí, měli bychom v procesu přípravy vševojenských i operačních cvičení umět analyzovat, zobecnit a do příslušného projektu cvičení podle odpovídajících představ vtělit. Jde nám přitom o důsledné, ale také umně spojování teorie a praxe. O něm hovořil již V. I. Lenin: „Nastala právě ona historická chvíle, kdy se teorie přeměňuje v praxi, je ožiována praxí, opravována praxí, ověřována praxí...“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 26. Praha 1956, str. 397 až 398). Teorie a praxe je zde prostředkem, ale i východiskem, v němž můžeme vyjasnit stanoviska a řešení problémů přípravy velitelů a štábů v komplexu. Pochopitelně jsou při tom nápomocny mnohé teoretické znalosti vojenského umění, z nichž chceme připomenout znalosti zásad použití vlastních vojsk a nepřítelů, takticko-technických dat a operačních norem a jejich aplikace v nových podmínkách boje a operace. Závěry, které si v teoretické oblasti z toho vytváříme, pak dovedným sklobením teorie a praxe umně vtělujeme do patřičného modelu cvičení. Přeneseme-li tyto zásady do problematiky cvičení, kde v důsledku jejich kvapné přípravy nemáme čas přemýšlet nad uvedenými aspekty, vidíme, že při nich musíme tato hlediska spojit s vysokou efektivností, kvalitou a intenzifikací. Záleží při tom na sklobení (stmelení) hospodárnosti v čase a prostoru. K tomu je zaměřena i cílevědomá promyšlenost v pracovních postupech. Záleží koneckonců na tvůrcích a realizátorech, jak vedou všech uvedených faktorů využít, jak se vžijí do daného úkolu a jak jej všestranně zvládnou. Jak jsme již uvedli, každý zpracovatelský úkol zaměřený k tvorbě hlavních dokumentů cvičení má zpravidla velké množství řešení. Ne každý zpracovatel je stejně schopný z tohoto množství vybrat neoptimálnější variantu řešení a ne každý realizátor je schopen ji realizovat. Proto jde o určitý soulad mezi zpracovatelem cvičení a jeho realizátorem. Nehledat za každou cenu cesty a způsoby jak dokázat zpracovateli, že v něčem udělal chybu, či naopak. Je to proces, kde obě složky nejsou soupeři, ale spolupojovníky. Jen jejich cílevědomá a oboustranná spolupráce může předejít neodůvodněným sporům, kterých jsme při cvičeních stále svědky.

I když jsme v přípravě cvičení postavili do „úzkých“, kdy je nedostatek času k dlouhým úvahám, řeší se několik úkolů souběžně, nemůžeme se při nich o pouštět jak po obsahové, tak po formální stránce chyb nebo omylů. O nich se např. zmiňuje ve svých pamětech hrdina Sovětského svazu maršál Ivan Christoforovič Bagramjan v druhé knize vzpomínek „Na cestě k vítězství“ (str. 411), kde nás zaujal tento úryvek: „Dokonce i leckterý vyšší velitel, který sice má zkušenosti, se mnohdy na cvičení na mapách nechává „válčením“ tak unést, že začíná přemísťovat armády na vzdálenosti mnoha set kilometrů, aniž se zamýšlí nad tím, zda je to v praxi možné. V této souvislosti si vzpomínám na příklad... jeden generál se rozhodl ihned přemístit vševojenskou armádu na nový směr. A když už bylo rozhodnutí hotovo — zakreslily štáby tuto armádu na mapu ke stanovené době již do jiného prostoru, protože k tomu stačila pouze červená tužka a minuta času...“ Nejen uvedený citát, ale všechna díla velkých vojevůdců slavné Rudé armády jsou nám zpracovatelům a především mladším (méně zkušeným) příslušníkům armády nenahraditelným studijním pramenem. Čerpáme z nich dobré zkušenosti, učíme se z problémů, které musela Sovětská armáda řešit na cestě socialistické výstavby ozbrojených sil.

V teoretické nadstavbě nám umožňují poznat specifiku války, zvláštnosti jejího odrazu ve vědomí i při bojové činnosti, při rozvíjení vojenské teorie, podmiňují složitost získání objektivně pravdivých poznatků, zejména z období Velké vlastenecké války Sovětského svazu. Tyto zkušenosti dokážeme zhodnotit a při tvorbě cvičení plně uplatnit.

V praxi přípravy cvičení i v jeho průběhu někdy vzniká dojem, že za případný neúspěch cvičení může ten druhý. Zpracovatel za špatný a nezodpovědný přístup a cvičící se cítí být utlačováni požadavky, které musí plnit podle dokumentů připravených k řízení cvičení. Vzniká dojem, že dohromady nikdo za nic nemůže. Zvláště jde-li o podobný případ, který popisuje dříve uvedený citát z knihy „Na cestě k vítězství“.

Současná či budoucí cvičení připravovaná ve zkrácené lhůtě jsou předurčena získanými poznatky. Ty nám mimo jiné ukazují, že čím hlubší změny a zásahy do metodiky naší práce jsou uskutečňovány, tím více je třeba vynakládat úsilí při jejich přípravě. Zde se potvrzuje, že pokračování v navyké praxi je mnohdy lehčí a jednodušší a pro praxi i výhod-

nější, než začínat s něčím netradičním a popř. nevyzkoušeným. Po zvážení všech okolností, možností a různých představ je nutné, aby cvičení, kterému předchází mobilizační část a k tomu příslušná doba nezbytně nutná ke stmelení, bylo organizováno a připravováno všestranně promyšleně. Tak, aby se v něm odrazily všechny nejnovější poznatky vojenské vědy, aby obsah přípravy poukázal na nové způsoby použití zbraní, bojové činnosti vojsk, velení a zabezpečení jejich činnosti. To závisí do značné míry na časových možnostech k jeho přípravě. Efektivnost cvičení, které následuje po zkrácené přípravě řídících dokumentů jako metody k zdo-konalování teorie a praxe vojenského umění, je v mnohém určována jeho úrov-ní. Proto se každé cvičení pečlivě při-pravuje a kvalitní příprava je základem, o který se opírá veškerá činnost v prů-běhu cvičení. Zvýšit úroveň můžeme pro-myšlenou koncepční prací na přípravě cvičení. To se týká zejména stupně vele-

ní, který předpokládá danou problemati-ku procvičit.

Na závěr chceme zdůraznit, že v sou-časných podmínkách je jedním z nejdůle-žitějších ukazatelů dosaženého stupně bo-jové pohotovosti polní příprava velitelů, štábů a vojsk. K tomu jsou zaměřena i pří-slušná opatření všestranné přípravy k úspěšnému řešení bojových úkolů a velení vojskům. Zde nezbytné znalosti a schop-nosti získáváme při plnění funkčních povinností v podmínkách maximálně se blížícím bojovým, v poli, na cvičeních. Cvičení připravovaná ve velmi krátké lhů-tě procvičují i schopnosti štábů, které je připravují, neboť podmínky, za nichž se připravují, se přibližují v některých oka-mžicích těm aspektům, o nichž např. čte-me v pamětech a vzpomínkách účastníků Velké vlastenecké války Sovětského svazu. Tím se upevňuje i stálá bojová pohoto-vost štábů, jejich schopnost operativně ře-šit úkoly v různých podmínkách i situa-cích rychle, včas a přesně.

RVD ARMÁDY V PROTIPŘÍPRAVĚ

Protipřípravu můžeme definovat jako předem připravený, překvapivý a mohutný úder raketového vojska, dělostřelectva a letectva s použitím jaderných zbraní i klasické munice, vedený s předstihem na hlavní uskupení nepřítele, které se připravuje k útoku.

Cílem protipřípravy při operaci vedené s použitím jaderných zbraní může být zmaření nepřátelského útoku ještě před jeho zahájením nebo podstatné oslabení síly jeho úderu. Hlavním obsahem je hromadný úder raketového vojska a letectva jadernými raketami na nejdůležitější objekty hlavního uskupení nepřítele, zvláště na prostředky jaderného napadení a dělostřelectvo, tanková vojska prvního sledu, velitelská stanoviště a prostředky radioelektronického boje se současným jejich ničením klasickou municí.

V obranné operaci, vedené bez použití jaderných zbraní, jsou možnosti ničení nepřítele v protipřípravě nesrovnatelně menší. Proto i cíle palebné protipřípravy budou méně rozhodné, i když i v tomto případě patří protipříprava k rozhodující součásti komplexního palebného ničení úderného uskupení nepřítele. Cílem protipřípravy bude i zde oslabit sílu počátečního úderu hlavního uskupení nepřítele, zdržet dobu zahájení útoku, znemožnit současně zasažení nepřátelského úderného uskupení a jeho podporu dělostřelectvem a tím vytvořit podmínky pro jeho ničení po částech.

Protipříprava při vedení obranné operace **bez použití jaderných zbraní** může probíhat ve dvou variantách.

V případě, že nepřítel bude přecházet hlavním uskupením do útoku z výchozího prostoru nebo po přesunu z hloubky, půjde jeho palebné ničení při protipřípravě do větší hloubky. Údery frontového letectva, raketového vojska s klasickou náloží a dalekonosného dělostřelectva budou ničit prostředky jaderného napadení a hlavní úderné uskupení soustředěné či na přesunu. Palebné přepady hlavní části vlastního dělostřelectva budou umlčovat a ničit nejdůležitější objekty, rozvinuté v blízkosti předního okraje obrany a v dosahu dělostřelectva.

Jestliže nepřítel připravuje přechod do útoku z přímého dotyku (po přeskupení), pak palebná protipříprava bude vedena údery frontového letectva a raketového vojska s klasickou náloží, palebnými přepady dělostřelectva a bojových vrtulníků na hlavní nepřátelské uskupení, rozvinuté před prvním pásmem obrany, se současnou palbou protitankových prostředků, tanků, bojových vozidel pěchoty a dalších palebných prostředků.

V obou případech je nezbytné, aby protipříprava, má-li mít potřebnou efektivnost, byla uskutečněna před zahájením palebné přípravy nepřítele.

Protipřiprava může být v rámci frontu organizována na jednom směru (u jedné armády, na styku dvou armád) nebo na dvou směrech (v pásmu obrany dvou armád), v rámci armády na jednom, výjimečně na dvou směrech. Protipřipravu na styku dvou armád plánuje front, v pásmu jedné armády obvykle armáda podle směrnice frontu a za účasti jeho prostředků.

Šířka úseku protipřipravu může být v pásmu jedné armády 15–20 km, na styku dvou armád až 30 km. Hloubka protipřipravu se za účasti letectva může pohybovat kolem 30–40 km (bez letectva 15–20 km), část úderů letectva a raketového vojska s klasickou náloží může být na důležité cíle vedena i do podstatně větší hloubky. Úseky protipřipravu určujeme na základě analýzy možné činnosti hlavního uskupení nepřítele s přihlédnutím k terénním podmínkám.

Potřebu dělostřelectva pro protipřipravu určujeme podle objemu úkolů, které má dělostřelectvo splnit. Závisí tedy na počtu přidělených objektů (cílů), které plánujeme ničit, a na stanoveném stupni jejich ničení.

Jak ukazují zkušenosti ze cvičení i zpracované propočty, k splnění daného objemu úkolů je třeba vytvořit v úseku protipřipravu hustotu 30–40 hlavních na 1 km fronty.

Pro splnění úkolů palebného ničení nepřítele v protipřipravě můžeme přibrat dělostřelectvo divizí prvního sledu, které je na úseku protipřipravu, a armádní dělostřelectvo (armádní dělostřeleckou a raketometnou skupinu). K zvýšení hustoty a tím účinnosti protipřipravu můžeme též přibrat divizní dělostřelectvo svazků druhého sledu armády. Pak vševojsková armáda je schopna k protipřipravě soustředit v průměru 500–600 hlavních — viz **tabulku 1**.

Tabulka 1

Přibírané prostředky	Počet	
	hlavní	oddílů
Armádní dělostřelectvo	144	8
Dělostřelectvo jedné až dvou msd prvního sledu	162–324	8–16
Posilová dělostřelecká brigáda	72	4
Divizní dělostřelectvo jedné až dvou divizí druhého sledu (či od sousedních divizí)	72–144	4–8
Celkem	450–684	24–36

Počty hlavních (v tabulce 1) může ovlivnit sestava, rozsah posilových prostředků, možnost přibírání dělostřelectva druhého sledu a v neposlední řadě i ztráty (či v první obraně operaci nedoplnění).

Dělostřelectvo svazků prvního sledu a armádní skupiny, které se zúčastní palebné protipřipravu, plní úkoly z hlavních palebných postavení, dělostřelectvo přibírané od druhých sledů nebo jiných směrů zaujímá ke splnění úkolů dočasná palebná postavení. Pro toto dělostřelectvo musí štáb raketového vojska a dělostřelectva armády plánovat manévry jak pro účast v protipřipravě, tak pro návrat do původní sestavy.

Celková doba trvání a struktura protipřipravu mohou být různé a závisí na

objemu úkolů a pořadí jejich plnění, charakteru ničených cílů, počtu přibíraného dělostřelectva a povolené spotřebě munice, dále na způsobu plnění úkolů dělostřelectvem a letectvem a součinností mezi nimi. Při plánování doby a struktury protipřípravy musíme se snažit dosáhnout palebného ničení nepřítele v krátkém čase s vedením pokud možno současných palebných přepadů dělostřelectva a úderů letectva.

Nejčastěji bude protipříprava pozůstat z dvou až tří palebných přepadů dělostřelectva na cíle, které je vhodné sdružit do dvou hlavních skupin:

1. Nově zjištěné taktické prostředky jaderného napadení, dělostřelecké, protiletadlové a minometné baterie, místa velení a prostředky radioelektronického boje.

2. Tankové a mechanizované útvary a jednotky.

Obvykle v prvním palebném přepadu bude účelné ničit cíle první skupiny, tj. prostředky jaderného napadení, baterie, místa velení a prostředky radioelektronického boje. Ve druhém palebném přepadu bude hlavní úsilí dělostřelectva soustředěno na palebné ničení tankových a mechanizovaných jednotek prvního sledu (v dotyku). Protipříprava je vhodné ukončit opakovaným palebným přepadem dělostřeleckých baterií nepřítele.

Jak ukazují poznatky z obranných operací v době Velké vlastenecké války a potvrzují zkušenosti z poválečných cvičení, doba trvání protipřípravy bývá v tomto případě obvykle 25–35 minut.

Organizace bojového použití dělostřelectva v protipřípravě bude tedy zahrnovat:

- určení možného objemu palebných úkolů,
- stanovení potřeby dělostřelectva a munice a možnosti přibírání dělostřelectva k palebnému ničení nepřítele,
- určení možné šířky úseku (úseků) palebné protipřípravy, jejího trvání a struktury.

Dále musíme plánovat manévry dělostřelectvem a palbou a určit celkovou dobu, potřebnou pro splnění všech opatření (od přijetí rozhodnutí pro protipřípravu až do dosažení pohotovosti všech sil a prostředků), rozpracovat otázky průlomu, velení a součinnosti s letectvem a jinými prostředky ničení.

Pro každý zvolený úsek protipřípravy musíme stanovit počet přibíraného dělostřelectva, prostory bojového rozmístění raketových svazků a útvarů a palebných postavení dělostřelectva, pochodové osy pro manévry a objekty ničení. Při nedostatku údajů o uskupení a předpokládaném zámyslu nepřítele určíme prostory, kde očekáváme směr jeho útoku a podle toho předpokládané prostory hromadění palby dělostřelectva.

Při přibírání divizního dělostřelectva svazků druhého sledu armády k účasti v palebné protipřípravě musíme propočítat dobu potřebnou pro jeho vyvedení na směr protipřípravy. Dělostřelectvo druhého sledu armády, přibírané k protipřípravě, musí zpravidla uskutečnit přesun na vzdálenost 40–60 km i více, rozvinout se a připravit k vedení palby. Pro splnění těchto opatření je třeba počítat 3–4 hodiny.

Protipřípravu při obranné operaci s použitím jaderných zbraní organizujeme podle plánu frontu a vedou ji prostředky armády v součinnosti s raketovým vojskem a letectvem frontu na jednom až dvou směrech. Rozměry prostoru protipřípravy závisí na rozmístění hlavního úderného uskupení nepřítele, které máme zničit. V případě, že nepřátelské úderné uskupení bude v hodnotě armádního sboru, může být šířka prostoru protipřípravy 40–50 km i více, hloub-

ka kolem 100 km. To ovšem neznamená, že údery nemůžeme vést na důležité cíle i do větší hloubky.

V podmínkách použití jaderných zbraní bude úkolem protipřípravy zmařit nepřátelský útok ještě před jeho zahájením a nebo podstatně snížit jeho útočné možnosti. To znamená zničit jeho prostředky jaderného napadení a dělostřelectvo, rozbít hlavní úderné uskupení vojsk a narušit velení. Ke zmaření útoku armádního sboru je třeba 20—25 jaderných úderů raketami a dalších jaderných úderů letectvem. Zároveň s jadernými údery je třeba ničit nepřítele klasickými prostředky. Kalkulace potřeb a možností — viz **tabulku 2**.

Tabulka 2

Cíl	Počet JÚ	Poznámka
Potřeba: Oddíl Lance	3	
VS aj.	1	
Baterie Hawk	3	
Prvosledové divize (2×)	24–26	
Celkem	31–33	
Možnosti: Armádní raketová brigáda	8	
Oddíly vojenských raket	12–16	
Letectvo	10	
Celkem	30–34	(RV bez ztrát)

Při kalkulaci počítám s tím, že oddíly Pershing a letouny — nosiče, ev. další důležité cíle mimo sestavu úderného uskupení armádního sboru (další oddíl Lance, VS as, místa řízení a navedení letectva atd.) ničíme podle rozhodnutí velitele fronty.

Délka trvání a struktura protipřípravy při použití jaderných zbraní závisí na stanovených cílech, na objemu úkolů, na povolené spotřebě raket a munice i na sestavě prostředků raketového vojska, letectva a dělostřelectva, přibraného k protipřípravě. Obvykle ji zahajujeme hromadným úderem jaderných zbraní, současně s ním může probíhat palebné ničení uskupení nepřítele v taktické hloubce s použitím klasické munice. Letectvo vede údery zpravidla až po úderech raketového vojska, protože současně s ničením hlavního uskupení nepřítele bude narušen i jeho systém protivzdušné obrany. Letectvo může působit na objekty ničení za 10—15 minut po jaderných úderech raketového vojska. Jak ukazují zkušenosti ze cvičení, protipříprava v podmínkách použití jaderných zbraní může trvat 15—20 minut.

Ve spojitosti s možností nepřítele použít v masovém měřítku jaderné zbraně vycházím z toho, že se protipříprava zúčastní obvykle jen dělostřelectvo, rozmístěné na úseku protipřípravy. Manévr pohybem z jiných úseků musíme ome-

zit. Část dělostřelectva, rozmístěného na křídlech, může plnit palebné úkoly hlavně manévrem palbou. Pro dělostřelectvo, které uskutečňuje manévry do úseku protipřípravy, musíme přijmout všechna nezbytná opatření OPZHN a pečlivě plánovat způsob jeho návratu ke svým svazkům, a to v různých variantách s přihlédnutím k možné devastaci terénu či jiným okolnostem.

Hromadný jaderný úder ke zmaření útoku nepřítele organizujeme tak, abychom nepřítele předstihli ve vedení jaderných úderů a tím způsobili rozhodující ztráty jeho hlavnímu údernému uskupení v době dokončování soustředění nebo zaujetí výchozích prostorů (do přechodu k útoku).

Organizace bojového použití raketového vojska v protipřípravě s použitím jaderných zbraní zahrnuje: určení objemu úkolů, plněných raketami s jadernou náplní, a vykonavatelů pro plnění úkolů, stanovení doby vedení úderů v rámci protipřípravy, určení způsobu vyvedení a zaujetí prostorů bojového rozmístění raketovým vojskem k vedení protipřípravy, manévry raketovým vojskem v průběhu a po skončení protipřípravy.

Některé zvláštnosti bude mít **protipříprava v 1. obranné operaci.**

Při odražení agrese nepřítele bude k hlavním úkolům raketového vojska a dělostřelectva, v součinnosti s letectvem, patřit především omezení možnosti použití prostředků jaderného napadení nepřítelem, získání palebné převahy a způsobení rozhodujících ztrát jeho hlavnímu uskupení.

Raketové vojsko musí být od dosažení pohotovosti, zvláště v době zahájení a odražení agrese nepřítele, připraveno k účasti v 1. jaderném úderu nebo k účasti v protipřípravě a podpoře vojsk, je-li operace vedena bez použití jaderných zbraní.

Protipřípravu plánujeme a organizujeme s narůstáním příznaků k zahájení agrese silami a prostředky, které jsou k dané době k dispozici. Na včasnosti jejího uskutečnění ve značné míře závisí její efektivnost.

Množství dělostřelectva, vyčleněného pro protipřípravu, musí zabezpečit splnění úkolů boje s taktickými prostředky jaderného napadení, umožnit neprodleně vybojovat palebnou převahu a získat iniciativu v boji s jeho dělostřelectvem, a to ještě před zahájením útoku. Proto se pro protipřípravu, mimo dělostřelectva vyčleněného do přikrytí, přibírá dělostřelectvo divizí prvního sledu (na směr, kde se protipříprava organizuje), dočasně i dělostřelectvo druhého sledu a také ev. od sousedních svazků, samozřejmě v závislosti na konkrétním stupni jeho pohotovosti a možnosti zasazení, vzhledem ke vzdálenosti jeho rozmístění od úseku protipřípravy.

Bojovou sestavu dělostřelectva k vedení protipřípravy volíme vzhledem k rozmístění hlavního uskupení dělostřelectva nepřítele. Zaujímá se krátce před jejím zahájením a jen na dobu jejího uskutečnění. Přitom plánujeme a v době vedení protipřípravy realizujeme změnu palebných postavení zvláště u samohybného dělostřelectva.

Protipříprava v 1. obranné operaci se obvykle soustřeďuje na hlavní uskupení nepřítele, které proniklo k přednímu okraji prvního pásma obrany s cílem zmařit nebo oslabit sílu jeho úderu. Hlavními objekty ničení v protipřípravě budou prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo, svazky prvního sledu, letectvo na předsunutých letištích, místa velení apod.

Jestliže protipřípravu plánujeme před přední okraj prvního pásma obrany, pak období bojové činnosti o pásmo přikrytí využijeme k upřesnění rozhodnutí k jejímu vedení.

K dosažení vysoké efektivnosti protipřípravy je třeba organizovat důslednou

součinnost mezi štábem raketového vojska a dělostřelectva s letectvem. Zvláštní pozornost musíme věnovat především průzkumu objektů nepřítele, určených k ničení v protipřípravě. Na základě výsledků průzkumu všech zúčastněných složek rozdělíme (nově rozdělíme) objekty ničení na vykonavatele a jednotlivé palebné přepady protipřípravy.

Při vedení úderu divizemi prvního sledu armády před přední okraj obrany vzápětí po protipřípravě raketové vojsko armády ničí nově zjištěné prostředky jaderného napadení nepřítele, jeho tankové svazky a útvary a bližší zálohy. Dělostřelectvo v součinnosti s letectvem nepřetržitě podporuje bojovou činnost vojsk armády, která vede úder. Hromadnou a soustředěnou palbou a palbou na jednotlivé cíle ničí taktické prostředky jaderného napadení, dělostřelectvo, živou sílu a palebné prostředky, jakož i ostatní důležité cíle nepřítele.

Když vojska nepřítele po protipřípravě neztratila své útočné možnosti, raketové vojsko a dělostřelectvo ničí nově zjištěné prostředky jaderného napadení, hlavní uskupení vojsk, zálohy a jiné důležité cíle při boji o přední okraj a v hloubce obrany.

Plánování a organizace protipřípravy

Při vedení protipřípravy podle plánu frontu velitel frontu určuje cíle a úkoly protipřípravy, úsek jejího uskutečnění, úkoly raketového vojska a dělostřelectva, způsob součinnosti raketového vojska, dělostřelectva a letectva s tankovými a motostřeleckými vojsky, spotřebu raket a munice, trvání a strukturu protipřípravy, dobu pohotovosti vojsk a organizaci velení a řízení. Na stupni armády je činnost obdobná.

S cílem včasného přijetí rozhodnutí k vedení protipřípravy štáb armády spolu s náčelníkem a štábem raketového vojska a dělostřelectva nepřetržitě sledují situaci a připravují nezbytné podklady a návrhy pro velitele armády.

Na základě zjišťovaných průzkumných údajů o dokončování příprav nepřítele k útoku, složení jeho úderného uskupení, možném směru činnosti apod. velitel armády (frontu) v souladu se vzniklou situací upřesňuje své rozhodnutí k protipřípravě, s konečnou platností stanoví úsek a způsob jejího vedení.

Po upřesnění rozhodnutí náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva přijímají opatření k vyvedení a rozvinutí raketového vojska a dělostřelectva v určených prostorech, určují úkoly jaderného a palebného ničení nepřítele, zabezpečují včasné doručení nových úkolů vykonavatelům a kontrolují jejich pohotovost k plnění úkolů.

Signál k zahájení protipřípravy vydává velitel armády (frontu). Náčelník raketového vojska a dělostřelectva předává signál k zahájení protipřípravy podřízeným osobně a cestou štábu raketového vojska a dělostřelectva kontroluje jeho doručení, jakož i včasné odpálení raket a zahájení palby dělostřelectva.

Náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva společně se štábem armády zjišťují efektivnost raketových úderů a palby dělostřelectva a výsledky hlásí veliteli armády.

Protipříprava patří k rozhodujícím momentům, jimiž se projevuje aktivita obrany. Proto vševojskoví velitelé se musí snažit vždy protipřípravu plánovat a uskutečnit. Náčelník a štáb raketového vojska a dělostřelectva pak musí vytvořit takové podmínky, aby cíle stanovené velitelem armády (frontu) byly bez zbytku splněny.

ZPŮSOBY VEDENÍ BOJE SL PVOS

Bojová činnost SL s nizkoletícími údernými i průzkumnými bezpilotními prostředky

Můžeme očekávat, že nepřítel použije bezpilotní prostředky vzdušného napadení v širokém měřítku. Neznamená to však, že bezpilotní prostředky zcela nahradí pilotovaná letadla, ale že budou jejich důležitým doplňkem.

Pro úspěšné ničení těchto prostředků musíme stále hledat nové formy a způsoby činnosti, součinnosti a velení, zvláště když si uvědomíme, že v současné době je ve světě ověřováno a vyvíjeno více než 70 různých typů bezpilotních prostředků.

Bezpilotní prostředky průzkumu a RS PDL se budou lišit způsobem použití. Zatímco bezpilotní průzkumné prostředky budou většinou působit jednotlivě v celé šířce státní hranice (pásma obrany), RS PDL budou působit hromadně na vyčleněných náletových směrech.

Způsob použití těchto nepřátelských prostředků vytváří těžkosti v boji SL s nimi a objektivně vyplývá také z jejich takticko-technických dat. RS PDL se vyznačují malými rozměry, což značně ztěžuje vyhledávání vizuální i RL. Létají v malých a přízemních výškách. Mohou obléhat místa se silnou PVO, což bude ztěžovat působení proti nim aktivními prostředky PVO a SL.

Problémem bude i vytvoření radiolokačního pole vzhledem k členitosti terénu, používaným výškám letu a k efektivní odrazové ploše.

Bereme-li v úvahu tyto okolnosti, může **SL ničit bezpilotní prostředky** dvojím způsobem:

- samostatným vyhledáváním a ničéním,
- přepadem s navedením z pozemních nebo vzdušných naváděcích stanovišť.

Při **samostatném vyhledávání** v pásmech průletu bez navedení ze země budou stíhači ve střehu ve vzduchu v prostorech rozmístěných kolmo na předpokládaný směr letu cílů o maximálních rozměrech 30×15 až 20 km. V těchto prostorech mohou využívat různých manévru k vyhledávání (2krát o 180°, osmička, let po trojúhelníku nebo obdélníku). Nejpraktičtější a nejvíce vyhovující podmínky pro přechod ke zteči mají manévry osmička, případně 2krát o 180°, při zrcadlovém rozmístění stíhačů. Dalším důležitým faktorem vyhledávání je výška letu. Při zrakovém vyhledávání ji volíme v závislosti na výšce letu vzdušného cíle a předpokládané dále zjištění při úhlu pozorování dolů 30°. Tato přepočtená trojúhelníku tvořeného výškou letu a úhlem 30° nemá převyšovat dálku vyhledávání vzdušného cíle. Z toho vyplývá, že cíle, které můžeme vyhledat ve vzdálenosti 1000 metrů, vyhledáme z převýšení max. 500 m nad jejich výškou letu a ve vzdálenosti 2000 m s převýšením maximálně 1000 m. Z toho vyplývá, že optimální vyhledávání

RS PDL bude z výšek 800–1200 m při rychlosti 700–800 km.h⁻¹. Tyto podmínky příliš neomezují pilota v ovládání letadla, umožňují mu soustředit pozornost na vyhledávání a zabezpečují pružný přechod ke zteči.

Limitujícím faktorem však při zrakovém vyhledávání RS PDL budou fyziologické vlastnosti lidského oka. Lidské oko je totiž schopné rozeznávat objekt, jehož rozměry jsou větší než 1/500 vzdálenosti. Z toho vyplývá, že vzdálenost zjištění bude ovlivňovat rakus, pod kterým bude cíl vyhledáván. RS PDL můžeme tedy zjistit při rakursu 4/4 ve vzdálenosti 1900–2700 m a při rakursu 2/4 ve vzdálenosti 1350 až 1450 m. Při rakursch blízkých nule nepřevyšuje délka zjištění 700 m (celková pravděpodobnost zjištění je 0,3 jednoho stíhače na 1 cíl).

Tyto skutečnosti naznačují, že vyhledáním RS PDL problém nekončí. Malá vzdálenost zjištění bude ztěžovat zteč podle druhu výzbroje.

Minimální délky odpálení používané výzbroje — viz tabulku.

Tabulka

Výzbroj	Minimální délka palby [m]
R-3S	900
RS-2US	1500
R-13M	900
R-23T	1800
R-23R	1800
R-60	200–300
GŠ-23	100
S-5M	300

Při rychlosti sblížení 50–150 km.h⁻¹ bude však potřebná délka zjištění dvoj- až trojnásobná minimální délce palby, protože musíme uvažovat čas potřebný na rozpoznávání cíle, na manévry k cíli, na zamíření a dobu vedení palby.

Bude ztíženo použití raket R-23 a RS-2US. Proti RS PDL letící rychlostí okolo 800 km.h⁻¹ bude nejvýhodnější použití raket R-3S, R-13M a hlavně R-60 a GŠ-23.

Také pro zteče na pomalé cíle, kde rychlost sblížení bude dosahovat 250 km.h⁻¹ a více, budou použitelné rakety R-60 a GŠ-23.

U raket s tepelně samonaváděcí hlavicí bude velmi obtížné v malých výškách docílit zachycení cíle hlavicí rakety, protože vedle malého tepelného záření cíle bude silně rušivé odražené infračervené záření a sluneční radiace, průmyslových objektů, silnic, železnic a jiných tepelných zdrojů. Pouze raketa R-60 bude zlepšovat náročné podmínky zachycení v dostatečné vzdálenosti. Dalším použitelným prostředkem ničení jsou neřízené rakety S-5M, avšak malé rozměry cíle, poměrně větší minimální vzdálenost střelby (> 300 m) způsobují velký rozptyl a tím malou pravděpodobnost zásahu (u 16 raket je pravděpodobnost zničení 0,07 z délky 350 m).

Velmi účinným prostředkem ničení bude však kanónová výzbroj. Při střelbě z minimálních dálek 100–300 m je pravděpodobnost sestřelu poměrně vysoká (až 0,6).

Střelba z větších vzdáleností než 400 m je však velmi málo účinná.

Ve všech případech bude střelba vedena při zrakovém kontaktu s cílem. Zamíření bude uskutečňováno optickými zaměřovači, kde až do vzdálenosti 200 m bude střední bod zaměřovače o rozměru 2 T zcela zakrývat nejvíce viditelnou část cíle — trup, takže přesné zamíření povede relativně ke ztrátě cíle. Z těchto skutečností vyplývá, že ničení RS PDL bude velmi obtížné, i když jde o cíl, který neruší elektronické prostředky ani nevykonává obranné manévry.

Druhým způsobem ničení RS PDL je **navedení z pozemních nebo vzdušných naváděcích stanovišť.**

Předpokladem úspěšného navedení je kvalitní radiolokační informace. Chyby této informace by neměly převyšovat v délce hodnotu 1,5–2 km a ve výšce 500 m. Navedení na RS PDL bude velmi složité, protože klade velké nároky na rychlost a přesnost navedení, které podmiňuje krátká doba vedení a malá vzdálenost vyhledání. Kromě toho musíme brát v úvahu tyto zvláštnosti:

- navedení bude probíhat v podmínkách radiotechnického rušení,
- vlivem malých vzdáleností zjištění bude vysoké tempo navedení, aby cíl byl zničen co nejdříve od bráněných objektů,
- k vyhledání cílů bude vlivem blízkosti země velmi obtížné použití palubních radiolokátorů, proto bude nutné navádět piloty na minimální vzdálenost za cíl, aby byli schopni vyhledat jej zrakem,

— pro větší možnosti velení stíhačům a vyhledání cílů bude nutné navádět s použitím klesavých manévřů (v závislosti na povětrnostních podmínkách).

Při navedení můžeme používat manévřů zatáčkou o 90° – 180° v horizontu, zatáčkou s klesáním do výšky cíle a vertikální klesavý manévř.

Za normálních povětrnostních podmínek budou nejčastějším způsobem navedení klesavé manévry. Mají výhodu v tom, že pilot letí ve výškách, kdy má menší spotřebu paliva, má lepší rádiové spojení a je dobře veden na obrazovce naváděcího stanoviště. Nejnáročnější z těchto manévřů je navedení zvratem nebo polozvratem. Let na vstřicných kursech vyžaduje přesné určení okamžiku zvratu nebo polozvratu. V praxi bude výhodnější polozvrat, kdy podmínky pro navedení nejsou tak obtížné co do určení okamžiku manévru i záloh výšky letu a náročnosti na techniku pilotáže.

Hlavním požadavkem při navádění je, aby pilot byl naveden vůči cíli do takové polohy, ze které může pomocí palubních RL, infrazprostředků nebo zrakem vyhledat cíl.

Vyhledání RS PDL s použitím střeleckého radiolokátoru RP-21 je velmi obtížné a v některých případech i nemožné, protože nezabezpečuje vyhledávání vzdušného cíle ve výškách menších než 800 až 1000 metrů. Pouze letoun MiG-23 vybavený radiolokátorem S-23 může vyhledávat cíle v malých a přizemních výškách. Radiolokátor S-23 pracuje systémem nepřetržitého vyzařování, který není tak citlivý na blízkost země a můžeme s ním vyhledávat vzdušné cíle na pozadí země ve výškách pod 1500 m. U cílů s efektivní odrazovou plochou $0,8$ – 1 m² je délka vyhledání 10–15 km a délka zachycení 8 až 10 km. Při dobrém navedení je to dostatečná vzdálenost ke sblížení s cílem a k vedení zteče zvláště s použitím raket R-13M a R-23. Při nestabilitě práce S-23 pak zbývá možnost vyhledání zrakem a použití raket R-60 nebo kanónu.

Všechny popsané způsoby ničení RS PLD vedou stíhače do minimálních dálek s cílem. To vyžaduje správnou psychologickou přípravu pilotů, aby dodrželi délku odpálení a střelby od optimální do případně minimální a energicky se odpoutali od cíle. Je to dáno tím, že můžeme předpokládat výbuch jaderné nálože střely při jejím sestřelu. Zasažení stěpinami a kanónovými střelami zpravidla nepůsobí výbuch jaderné nálože. Z toho vyplývá, že naděje na přežití pilota při střelbě z kanónu a raketou R-60 je jenom při výbuchu

RS na zemi do ráže 50 kt. Při střelbě řízenými raketami (délka střelby 1200 m) je přežití při výbuchu na zemi do ráže 100 kt a při výbuchu ve vzduchu do ráže 50 kt. Podmínky jsou dány při rychlosti sblížení 50 km·h⁻¹ a vybrání s násobkem přetížení 7 g.

Vedle tohoto problému jak ničit RS PDL vyvstává problém, kde je ničit. Nebude vždy správné zničit RS PDL ihned po jejím zjištění. Bude velmi důležité najít v prostoru bojové činnosti taková pásma, kde by výbuch způsobil nejmenší škody. Z toho vyplývají dvě varianty:

— zničit RS nad nepřátelským územím,
— nad vlastním územím stanovit pásma 25–30 km široká, v nichž nálož RS způsobí co nejmenší škody.

Neméně obtížným problémem bude velení stíhačům při navádění a vedení vzdušného boje. V každé výšce však délka rádiového spojení převyšuje značně délku zjištění RS PDL. V členitém terénu můžeme zvětšit délku rádiového spojení použitím letounu-retranslátoru. Retránslátor, který letí ve výšce 100 m, zvětšuje dosah rádiového spojení 2krát až 3krát a ve výšce 300 m 3krát až 5krát (např. délka přímého rádiového spojení s letounem ve výšce 100 metrů je max. 40 km). Tuto otázku musíme řešit operativně podle vzdálenosti prostorů střehu ve vzduchu proti RS PDL od základny.

Daleko obtížnější je vytvoření souvislosti radiolokačního pole proti RS PDL, aby mohl být základním způsobem boje střeh na letišti. V tomto směru bude zřejmě nutný systém vzdušných naváděcích stanovišť.

Organizace boje proti bezpilotním prostředkům a hlavně proti RS PDL bude náročná na schopnosti velitele včas předvídat jejich použití a vyhodnotit směry možného působení. Proto by měl mít každý slp stanoveny prostory samostatného vyhledávání a způsoby součinnosti s ostatními prostředky PVO. Ke zvýšení účinnosti SL musíme zabezpečit v blízkosti těchto prostorů rozmístění radiolokátorů, které pomohou navést pilota na cíl a také zabezpečí součinnost s nejbližšími VS a pozemními prostředky PVO.

Shrňme-li všechny poznatky, vidíme, jak komplikované bude ničení úderných i průzkumných bezpilotních prostředků. Objektivní realitou bude skutečnost, že střetnutí nemusí vždy skončit úspěšnou ztečí. Tento boj bude klást vysoké nároky na létající personál, který se musí podle vzniklé situace samostatně rozhodnout a plnit úkoly s maximální iniciativou a rozhodností. K tomu je nutné vytvořit již v mírové době nejvýhodnější podmínky.

K ničení letounů a bezpilotních prostředků, které letí ve stratosférických výškách velkou rychlostí

Používání moderních vzdušných průzkumných prostředků v posledních letech se stalo nezbytnou součástí každého taktického cvičení letectva USA a NATO, i prostředkem udržování stálého napětí na hranicích států Varšavské smlouvy. Pravidelné lety průzkumných letounů U-2, SR-71 v těsné blízkosti státních hranic vytvářejí stálý tlak na systém PVOS s možností nenadálého narušení vzdušného prostoru. K boji s těmito letouny, které využívají svých schopností, letu ve stratosférických výškách blízkých nebo i nad dostupem našich stíhacích letounů, cvičíme piloty přepadových stíhacích letounů MiG-23. Zpracovaná metodika použití letounů MiG-23 proti stratosférickým průzkumným letounům SR-71 a U-2 předpokládá působení ze strany na letišti při zabezpečení RL informace v rámci jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy. Jde o včasný vzlet stíhače. U letounů SR-71, které letí rychlostí 2700–3200 km·h⁻¹, je požadovaná vzdálenost RL zjištění až 1000 km od čáry střetnutí (státní hranice), aby rozhodnutí a povel ke vzletu stíhače byl vydán včas. Letouny U-2 a TR-1 létají podzvukovou rychlostí ve výškách 20–22 km a proto rozhodnutí k vzletu stíhače zpravidla je vydáváno ve vzdálenosti kolem 300 km těchto cílů od státní hranice. Přepad je veden v mezích hodnotách výkonů i výzbroje letounů MiG-23 a proto je nutná přesná práce pilotů i letovodů při navedení a zteči. Vzdálenost letišť vzletu stíhačů proti těmto cílům je výhodnější, jestliže je v rozmezí 120–150 km od státní hranice, pak stoupání i rozhon jsou ve směru proti cíli. Je-li tato vzdálenost menší, je nutné uskutečnit stoupání směrem do hloubky vlastního území a zatáčkou ke státní hranici navádět stíhače proti cíli. Nabrání výšky a rychlosti se děje podle programů stanovených směrnice pro používání a techniku pilotáže letounu. Zteč se uskutečňuje na vstředních kurzech z přední polohy a s přenížením. Pro tento druh zte-

če můžeme použít pouze jednu variantu výzbroje, a to řízené střely R-23R, které jsou schopné ničit vzdušné cíle z přední polohy, letící ve větší výšce než stíhač až o 6000 m. Fáze stoupání a rozhonu je velmi náročná na přesnou pilotáž, každá chyba pilota prodlužuje dobu nutnou k zajištění východiště ke zteči ve výšce 17–18 kilometrů s rychlostí M = 1,6. Zjištění cíle vlastním palubním lokátorem se děje ve vzdálenostech 60–40 km a musí zabezpečit optimální podmínky pro odpálení RS. Vysoké sblížovací rychlosti 3000–5000 km·h⁻¹ neumožňují velké opravy chyb navedení, proto čím přesnější je práce letovodů při hrubém navádění, tím lepší podmínky ke zteči má pilot. Podle dosavadních zkušeností můžeme odstranit nepřesnosti do ±10° ve směru a +5°, -0° ve sklonu. Časová rezerva je několik sekund.

[Příklad: dálka zjištění cíle vlastním palubním RL je 50 km, rychlost sblížení s cílem (rychlost cíle je 3000 km·h⁻¹, rychlost stíhače 1800 km·h⁻¹), rychlost sblížení 4800 km·h⁻¹ = 1333,3 m·s⁻¹, dálka odpálení RS = 20 km;

doba zbývající pro opravu chyb navedení a zamíření

$$t = \frac{50-20}{1,333} = 22,5 \text{ s}.$$

Opakovaná zteč v mezích režimech letu stíhače není možná, protože to nedovoluje ani minimální zbytek paliva potřebný pro návrat. Navedení do zadní polohy je možné realizovat pouze u cílů, které letí podzvukovou rychlostí (U-2, TR-1) a rozhodnutí k tomuto manévru musí letovod přijmout již před začátkem nabrání výšky a rychlosti stíhačem a tento režim přijatému rozhodnutí podřídí. Přepad průzkumných stratosférických vzdušných cílů je efektivní jediným stíhačem. Dvojice ani roj stíhačů nezvyšují pravděpodobnost zničení vzdušného cíle, naopak ji snižují.

Ničení letounů výstražného a kontrolního systému AWACS stíhacím letectvem PVOS v hloubce nepřátelského území

Zavedením do výzbroje USA a států NATO letounů E-3A Sentry, Nimrod a E-2C Hawkey a jejich využíváním ve vzdušném výstražném a kontrolním systému v Evropě, vznikl oprávněný požadavek na stíhací letectvo, vypracovat taktiku ničení těchto vzdušných cílů, které patří k nejnebezpeč-

nějším a tím i nejdůležitějším. Letouny E-3A a jeho stíhací ochranu bude stíhací letectvo PVOS ničit v součinnosti s ostatními druhy vojsk i letectva frontu. K jeho úspěšnému ničení bude nutné využít dezorientace nepřítelů údery a klamnou činností letectva frontu, umlčení nebo naru-

šení činnosti prostředků PVO stíhacím bombardovacím letectvem, prostředky raketového vojska a dělostřelectva vševoj- skových prvosledových útvarů v součinnos- ti s útvary a prostředky REB.

Základem úspěchu v boji s letouny sy- stému AWACS a jejich stíhací ochrany bude přesná identifikace těchto cílů radiotech- nickým vojskem, zjištění prostoru činnosti a parametrů letu, předání těchto údajů do automatizovaného systému velení a uvědo- mování. K vlastnímu ničení bude nutné vyčlenit 1–2 letky stíhacích letounů MiG- 23. Údernou skupinu o síle 2–3 rojů vy- zbrojit RS středního dosahu s možností útoku z přední polosféry a pod velkými úhly sblížení, poutací a klamnou skupinu o 3–4 rojích vyzbrojit RS pro manévrový vzdušný boj, nebo kombinovanou výzbrojí. Stíhací letouny poletí nad územím nepřítel- e v přízemní výšce s využitím prostorů umištěné PVO a pod ochranou letounů se zapnutými rušící systémy navádění PLRS Hawk (v každém roji jeden letoun s kon- tejnerem SPS). Piloti pověřeni úkolem od- lákání stíhací ochrany a popř. jejím zni- čením, proniknou do prostoru cílového le- tounu asi 5 minut před údernou skupinou. Profil letu všech skupin bude odpovídat podmínkám na bojišti. Převážně bude ve- den v přízemních výškách do dálky až 200 km a ve stanoveném prostoru prove- dou rychlé nastoupání — „výskok“ do výš- ky cíle. V této fázi letu budou identifiková- ní

vání naváděcími stanovišti a navedení na své cíle, poutací skupina na stíhací ochra- nu a úderná skupina na letoun E-3A. Pro- stor „výskoku“ musíme volit tak, aby vzduš- ný cíl byl v jeho blízkosti, nejlépe na pří- letu, do vzdálenosti asi 80 km. Navedení stíhačů bude neúčinnější i nejpřesnější, bude-li použito systému APN.

Zteč letounu E-3A uskuteční stíhači zpra- vidla z přední polosféry nebo pod velkým úhlem sblížení řízenými střelami R-23R, přenížení stíhačů může být 1000 až 2000 m a rychlost 900–950 km . h⁻¹.

Je výhodné údernou skupinu rozčlenit do dvojic na vizuální kontakt tak, aby při neúspěšné čelní zteči mohli dvojice přejít k opakované zteči ze zadní polosféry, s po- užitím všech druhů raketové výzbroje i ka- nónové palby. Můžeme předpokládat, že vzdušný cíl použije ke své ochraně radio- technické prostředky k rušení palubních RL, a proto je nutné komplexně využít všechny palubní prostředky stíhacích le- tounů MiG-23 a jejich ochrany při REB. Vyjít z boje a návrat stíhačů obou skupin bude obdobným způsobem jako přilet, s vy- užitím všech zásad překonávání nepřátel- ské PVO.

Vzhledem k dále vedeného útoku 180 až 250 km od čáry dotyku (státní hranice) bude vhodné vybavit stíhací letoun přidav- nými nádržemi a po jejich vyčerpání tyto odhodit.

PVO

VŠEVOJSKOVÝCH ÚTVARŮ

V souladu se zásadami rozmístění, použití a organizace bitevních vrtulníků (BiV) nepřítele musíme k **získávání potřebných údajů** o nich využít sil a prostředků vojenského průzkumu i všech dalších druhů a způsobů průzkumu. Přitom vycházíme z toho, že největší hodnověrnost mají zprávy od vojenského průzkumu. Jeho orgány jsou schopny s využitím organicky začleněných prostředků průzkumu určit i sestavy jednotek BiV.

Bojové průzkumné hlídky (vzhledem k síle a vybavení) mohou zjišťovat zprávy o BiV v palebných postaveních, popř. o jejich přiletu k nim. Za zvlášť výhodných podmínek i ve výchozích prostorech pro zteč.

Průzkumné skupiny pluků umožňují zjišťovat zprávy ze všech prostorů, hlavně z vyčkávacích a z prostorů rozmístění.

Údaje o BiV získávají i další orgány speciálního, rádiového, radiotechnického průzkumu a další.

Jako hlavní demaskující příznaky pro použití BiV nepřítelem můžeme označit:

- výskyt a zjištění určitých typů vrtulníků,
- přípravu a obsazení prostorů nutných k plnění úkolů a zabezpečení jejich bojové činnosti,
- zjištění jednotek a prostředků zabezpečujících bojovou činnost BiV.

Přitom platí, že činnost BiV při jejich předpokládaném použití nebude možné zcela utajit.

Vzhledem k významu a předurčení BiV bude k efektivnímu průzkumu jejich činnosti nutné:

- soustředit úsilí jednotlivých prostředků průzkumu v duchu centralizovaného řízení a komplexního vedení,
- stanovit reálné úkoly a pokyny pro průzkum BiV,

- zabezpečit nepřetržité spojení se zasazenými průzkumnými orgány,
- věnovat pozornost rádiovému provozu nepříteli,
- zavádět nové technické prostředky průzkumu, které umožní s potřebnou přesností působit do žádoucích hloubek,
- zabezpečit prioritu předávání zpráv o BiV nepříteli před ostatními zprávami (s výjimkou zpráv o prostředcích jaderného napadení).

Přestože boj s BiV nepříteli má komplexní charakter a při jejich ničení je třeba využít všech efektivních bojových prostředků, těžiště boje s BiV bude spočívat na prostředcích PVO.

Bojovou činnost prostředků PVO při boji s BiV můžeme rozdělit na oblast průzkumu činností a vlastního ničení BiV.

Při organizaci PVO, zejména na stupni motostřeleckého a tankového pluku platí, že základem účinnosti PVO je úspěšně vedený **průzkum**. Vždyť na těchto stupních musíme na základě průzkumu stanovit i výchozí prvky pro vedení palby. Tato skutečnost organizaci průzkumu činnosti BiV ještě více zvýrazňuje.

Činnost BiV v rámci PVO zjišťuje radiolokační průzkum, průzkum pozorováním a vzdušný průzkum.

U motostřeleckých a tankových pluků organizujeme jako hlavní průzkum pozorováním. Proto se touto problematikou budu zabývat podrobněji.

Obecně platí, že průzkum pozorováním (v literatuře uváděný také jako vizuální vyhledávání vzdušných cílů) je v podstatě označován za doplňkový. V našem případě je však způsobem základním.

Vizuální pozorování vedeme pouhým okem, pomocí dalekohledu, dálkoměru a zaměřovačů. Úspěch vizuálního pozorování závisí na mnoha faktorech, především však na:

- parametrech vzdušného cíle,
- podmínkách pozorování,
- charakteristice optického průzkumu pozorování,
- organizaci systému pozorování v určeném sektoru.

Ze závislosti vzdálenosti a pravděpodobnosti viditelnosti (v podmínkách kontinentální části Evropy) s přihlédnutím k roční době vyplývá, že při pravděpodobnosti 50 % je:

- po dobu šesti podzimních a zimních měsíců viditelnost do 5 km,
- v průběhu jarních a letních měsíců do 10 km.

Tyto hodnoty se však vztahují na „klasické“ vzdušné cíle. Neplatí tedy plně pro vrtulníky. Proto řešení určitým způsobem zjednodušíme. Za předpokladu, že viditelná plocha BiV je 0,4—0,5 plochy bojového letounu, zkrátíme v uvedeném poměru i vzdálenost viditelnosti BiV. To znamená v podzimních a zimních měsících 2,5 km a v jarních a letních měsících 5 km.

Při vyhledávání BiV bude mít značný vliv na zjištění jejich vzdálenosti také úhel zakrytí od pozemních předmětů.

Závislost úhlu zakrytí na dálce viditelnosti a výšce letu — viz **tabulku 1**.

Z tabulky vyplývá, že i malé úhly zakrytí již značně snižují dálku možné viditelnosti cíle.

Tabulka 1

Úhel zakrytí	Výška letu [v m]					
	50	100	300	500	1000	2000
teoretická dálka viditelnosti [v km]						
15'	9,7	18	40	57	89	135
30'	5,5	11	28	42	71	114
1°	2,8	6	16	26	48	85
2°	1,4	2,5	8	14	28	54

V dalším posoudíme možnosti zjišťování vzdušných cílů v motostřeleckých a tankových plucích.

Vzhledem k vybavení prostředky PVO bude na těchto stupních základním způsobem průzkumu pozorování vzdušného nepřítele. Jeho možnosti — viz **tabulku 2**.

Tabulka 2

Průzkumný prostředek	Dálka zjištění [v km]		Doba zjištění [v s]	
	výška 15 hm	výška 50 hm	v úseku 30–60°	celokruhově
Velitelský dalekohled (TZK)	6	9	8–12	70–90
Pozorovatel vzdušného nepřítele	4	5	4–12	20–30

Pozorovatelé za použití TZK a dalekohledů mohou vzdálenost zvětšit a pravděpodobnost zjištění zvýšit. Z tabulky 2 rovněž vidíme, že zvýšení pravděpodobnosti a včasnosti zjištění BiV můžeme dosáhnout i určením sektorů pozorování. Sektory je třeba rozdělit tak, aby pokryly nejen hlavní směr předpokládané činnosti vzdušného nepřítele, ale i stanovené a předpokládané čáry činnosti BiV. Stanovit je třeba i optimální postavení pro pozorovatele.

Pro každé stanoviště pozorovatele určíme:

- možné směry příletu a působení BiV,
- přesné sektory pozorování (pokryjeme celý bráněný úsek a nepřehledná místa zdvojíme),
- v terénu předpokládané čáry zasazení BiV „z visu“,
- orientační body k určení dálek,
- azimutální kružnici.

Při volbě místa a způsobů vyhledávání stanovišť pozorovatelů vycházíme z praktických poznatků a zkušeností.

Pro vlastní zjišťování a rozpoznávání prostředků vzdušného napadení pozorovateli vzdušného nepřítele jsou důležité vzdálenosti, ve kterých můžeme určit a stanovit charakteristiku prostředků vzdušného napadení.

Současný stav a možnosti získané praxí vojsk — viz **tabulku 3**.

Tabulka 3

Vzdálenost [v km]	Co můžeme zjistit	
	okem	dalekohledem
5–8	bod	siluetu letounu
3–4	siluetu letounu, obrysy	obrysy a tvar nosných ploch a trupu
2	obrysy a tvar nosných ploch, trupu	výsostné znaky, tvar motoru, obrysy kabiny
1	výsostné znaky, tvar motoru	tvar kabiny, nosných a ocasních ploch

Tyto hodnoty a charakteristiky (tabulka 3) platí pro „klasické“ vzdušné cíle. V případě BiV jej může pozorovatel považovat za normální letoun, který je ve větší (v našem případě ve dvojnásobné) dálce. Má to však určitou nevýhodu, neboť omyl může zjistit již pozdě. Proto je velmi důležité organizovat náročný výcvik pozorovatelů především ve spolehlivém rozpoznávání BiV od ostatních vzdušných cílů.

V rámci motostřeleckých a tankových pluků mohou BiV ničit:

- 30mm PLdvK,
- protiletadlové řízené střely Strela-1M a Strela-2M,
- 12,7mm VKPL,
- 7,62mm UK a SA.

Palbu ručními palnými zbraněmi (včetně 12,7mm VKPL) na BiV můžeme organizovat v podstatě podle zásad boje s nízko letícími cíli (NLC). Zásady jsou rozpracovány, známy a teoreticky i prakticky uplatňovány.

Proto dále rozbereme možnosti a zásady vedení palby na BiV komplety 30mm PLdvK, Strela-1M a Strela-2M, a to s důrazem na předpokládaný způsob zásahu cíle, časové možnosti uskutečnění střelby a pravděpodobnost zásahu cíle.

Předpokládaný způsob zásahu cíle je velmi důležitým faktorem účinnosti střelby na BiV.

Střelivo používané u 30mm PLdvK (tříštivé i průbojné) potřebuje ke zničení cíle přímý zásah. Energie střel postačuje plně i ke zničení pancéřovaných vrtulníků jedním zásahem.

Protiletadlové řízené střely komplety Strela-2M potřebují k zničení cíle rovněž přímý zásah. Účinnost bojové nálože zabezpečuje zničení vrtulníku jednou řízenou střelou.

U kompletů Strela-1M postačí protiletadlové střele k uvedení bojové nálože do činnosti prolétnutí ve vzdálenosti 2–4 m od cíle. Účinnost plně zabezpečuje zničení BiV jednou střelou.

Rozhodující význam při ničení BiV mají **časové možnosti uskutečnění střelby**.

Z analýzy činnosti BiV vyplývá, že pro splnění úkolů potřebují v průměru dobu 40 sekund. Porovnáme-li uvedenou hodnotu s časovými možnostmi uskutečnění prvního výstřelu **30mm PLdvK** 30 sekund — dostaneme rozdíl cca 10

sekund. Pro naši potřebu můžeme tuto dobu označit jako střední dobu střelby 30mm PLdvK. Vydeme-li z požadavku efektivní střelby 30mm PLdvK na BiV, tj. odpálit 15–30 výstřelů (7–15 dvojran), vidíme, že při maximální kadenci toho můžeme za 8–10 sekund dosáhnout. Předpokládá to však přijímat účinná opatření pro průzkum a ke zkrácení příprav ke střelbě.

Přesto krátkost doby střelby neumožní korekci střelby ani změnu způsobu střelby. V souladu s tím je třeba počítat, že střelba bude od okamžiku zahájení sestupu vrtulníku, vlivem systematických chyb, prakticky neúčinná. Výhodou však je, že ve většině případů budou BiV plnit úkoly ve skupině s prodloužením doby činnosti o 8–20 sekund. To umožní odpálit větší počet ran, popř. vykonat korekci. Při střelbě na BiV, které působí z klouzavého letu, budou časové možnosti střelby obecně příznivější.

Možnosti ničení BiV protiletadlovými řízenými střelami **Strela-2M** můžeme řešit analogicky jako u 30mm PLdvK, neboť časové možnosti jsou vzájemně plně srovnatelné. Takticko-technické parametry protiletadlových řízených střel **Strela-1M** umožňují ničit BiV na přiletu, odletu i při „visu“. Výjimkou je střelba v noci, kterou může vést **Strela-1M** pouze na odletu.

Vezmeme-li v úvahu cyklus střelby **Strela-1M** (cca 30 sekund) a dobu vyhodnocení předchozí střelby (do 25 sekund), pak celková doba bude do 55 sekund. Porovnáme-li tuto hodnotu s dobou potřebnou pro činnost BiV (25–50 s), vidíme, že je ještě v souladu s uváděnou horní hranicí. Pokud vezmeme v úvahu pravděpodobnější použití BiV v sekcích, prodlouží se doba jejich činnosti na 40–70 sekund, a to zvyšuje časové možnosti střelby.

Z uvedeného můžeme vyvodit, že za jednu minutu může postřelovat 1 bojové vozidlo **Strela-1M** 1–2 a četa **Strela-1M** 4–8 BiV.

Komplet **Strela-1M** může opakovat střelbu na BiV i za přiletu. To tehdy, neli-li rychleji než $50\text{--}60\text{ m}\cdot\text{s}^{-1}$, tzn. nejsou-li zničeny do průletu parametrem, mohou být opakovaně postřelovány pouze za odletu.

Důležitým faktorem účinnosti střelby na BiV je i **pravděpodobnost zásahu cíle**, která se mění v mezích prostoru účinné působnosti, a to zejména v závislosti na dálce.

Hodnoty pravděpodobnosti ničení BiV pro **30mm PLdvK** můžeme získat na základě výsledků ostrých střel na vrtulníky. Výsledky potvrzují, že hodnoty pravděpodobnosti zásahu jedním výstřelem se pohybují v rozmezí od 0,11 při dálce 1 km do 0,02 při dálce 2,5 km. Proto můžeme předpokládat, že střelba 30mm PLdvK bude dostatečně účinná v malých dálkách i jednotlivými děly. Při střelbě do středních a velkých dálek (což více odpovídá zásadám použití BiV nepřítelům) bude k dosažení potřebné účinnosti třeba soustředit palbu čety. Rozmístění PLdvK i střední doba střelby to umožňuje.

Pravděpodobnost zásahu protiletadlových řízených střel **Strela-2M** je udávána na „klasické“ cíle v rozmezí 0,05–0,2. Na rozdíl od PLD s nárůstem dálky neklesá, klesá však pravděpodobnost zachycení samonaváděcí hlavicí. K dosažení potřebné pravděpodobnosti zničení BiV bude třeba soustředit palbu dvojice střelců kompletu **Strela-2M**. Organizace střelců v četě mspr to plně umožňuje.

Pravděpodobnost zásahu kompletu **Strela-1M** je pro střelbu jednou střelou udávána zhruba 0,4. Vzhledem k tomu, že jde o střelbu na BiV, který navíc kvalifikujeme jako zvláště nebezpečný cíl, je nutné jako základní způsob volit střelbu dvěma střelami a jedním vozidlem. Časové možnosti uvedeného způsobu střelby to zabezpečují.

- 2 až 3 objížďky železničních objektů a úseků v pásnu jaderných zátarasů,
- 2 až 3 objížďky velkých železničních mostů,
- 2 až 3 objížďky železničních uzlů,
- 1 až 6 objížďek železničních tunelů.

Počty jednotlivých železničních objížďek jsou závislé na terénních podmínkách a technické složitosti železničního směru, který bude obnovován.

Můžeme učinit závěr, že se započtením objížďek bude nutné obnovovat 18 až 20 % z celkové délky obnovovaného železničního směru.

Svůj význam mají objížďky i při obnově železnic na státním území. Půjde především o objížďky železničních uzlů a velkých mostů zničených pozemními výbuchy jaderných pum. V prvních dnech války můžeme očekávat nutnost stavby nejméně 7 až 10 objížďek, v následujících dnech další 3 až 5 objížďek. Ani na státním území nemůžeme vyloučit stavbu objížďek zničených železničních tunelů (mohou být zničeny jadernými náložemi uloženými diverzními skupinami).

Stavba železničních objížďek vyvolává značné nároky na kapacitu zemních prací železničních útvarů. Má-li železniční stavební útvar dosáhnout tempa 1 km objížďky za 24 h, pak jeho kapacita zemních prací musí činit nejméně 30 000 m³ za 24 h. Tohoto výkonu je nutné dosáhnout i při práci v radioaktivně zamořených prostorech, kdy osádky strojů musí mít nasazené prostředky protichemické ochrany jednotlivce a v podmínkách bojové činnosti zejména nepřátelského letectva. Průměrná potřeba zemních prací činí 14 000 m³ na 1 km objížďky a ve zvlášť obtížných případech 40 až 60 tisíc m³ na 1 km objížďky. Z předpokladu, že na úseku obnovy železničního svazku budou současně obnovovány dvě objížďky, vyplývá požadavek 60 000 m³ za 24 h kapacity zemních prací železničního svazku. K obnově zvlášť obtížných objížďek je železniční stavební útvar posilován speciálním útwarem mechanizace zemních prací.

Druhým důležitým úkolem železničních stavebních útvarů je obnova železničního svršku, která představuje 25 až 30 % celkových výkonů potřebných pro komplexní obnovu železnic. Mezi obnovou železničního svršku a obnovou ostatních součástí železnic existují složité technologické závislosti, které zvyšují nároky na způsob a tempo obnovy. Předpokládá se, že úsek železnic 30 až 50 km dlouhý obnoví železniční i stavební útvar za 4 až 6 dnů při průměrném tempu obnovy 8 až 9 km za 24 h. Při předpokládaném 20% ničení železničních tratí je nutné, aby železniční stavební útvar obnovil denně nejméně 2 km železničního svršku [tj. 1 km za desetihodinovou směnu].

Vysoké nároky na tempo obnovy železnic za války vyvolávají požadavek zvýšit perspektivně tempo obnovy železničního svršku až o 100 %. Vysokého tempa obnovy můžeme dosáhnout jedině nasazením výkonných mechanismů. Rozhodující část prací na železničním svršku (zpravidla 70 až 85 %) bude uskutečněna mechanizovaným proudem. Vzhledem k tomu, že obnovovací jednotky budou nasazovány na obnovu na široké frontě, bude zbývající část zničeného železničního svršku (15 až 30 %) obnovena malou mechanizací, popř. kombinovaným způsobem (např. kladebním kolejových polí automobilovými jeřáby apod.). Je třeba, abychom požadovaného tempa dosáhli na dlouhých i krátkých zničených úsecích, pro všechny typy železničního svršku v zájmovém prostoru, za složitých bojových i povětrnostních podmínek i v noci. Rychlou a plynulou obnovu musíme zajistit i v nepříznivých směrových a sklonových poměrech obnovovaného železničního tratě.

Převážná část obnovovacího svrškového materiálu (asi 80 %) bude těžena z místních zdrojů. Počítá se s těžením celých kolejových polí o délce 25 m (případně kratších) z vleček, neobnovovaných tratí, nepoužívaných kolejí velkých železničních stanic a v případě nedostatku času i z druhých kolejí dvoukolejných tratí. Ze svrškového materiálu (pražce, kolejnice, drobné kolejivo) budou montována kolejová pole na jednoduchých montážních základnách, které mohou sloužit také k úpravě vytěžených kolejových polí.

Technologie obnovy železničního svršku zahrnuje:

- odstranění trosk a úpravu pláně kolejového lože,
- pokládku kolejových polí,
- směrovou a výškovou úpravu koleje s doplněním lože potřebným množstvím šterku, nebo jiným materiálem (škvarou, pískem apod.),
- podbití pražců.

Stavba železničního svršku na objížďkách se v podstatě od uvedené technologie neliší, zpravidla však budou kolejová pole pokládána na plán železničního spodku bez předšterkování. Obdobná technologie bude použita, nebudou-li k dispozici motorové lokomotivy s výspýnými vozy nebo při nedostatku šterku.

Zvýšit tempo obnovy železničního svršku můžeme zjednodušením technologie, snížením počtu strojů v mechanizovaném proudě

du, vývojem a výrobou nových výkonných strojů.

Nová technologie obnovy železničního svršku zahrnuje:

- odstranění trosků,
- přesnou úpravu pláně kolejového lože, která umožňuje pokládku kolejových polí bez jejich další výškové úpravy, zašterkování a podbití,
- pokládku kolejových polí,
- nejnutnější směrovou úpravu koleje.

Takto upravená technologie umožňuje zahájit železniční provoz ihned po položení koleje rychlostí nejméně 30 km za h a má za následek značné snížení počtu mechanismů mechanizovaného proudy. Ve druhé etapě obnovy železničního svršku je nutné kolej zašterkovat, přesně směrově a výškově upravit a podbit, a tím dosáhnout traťové rychlosti.

V oblasti výzkumu a vývoje vojenské železniční techniky vzniká požadavek na vývoj stroje pro přesnou úpravu šterkového lože a na inovaci pokladače kolejových polí, který je v mechanizovaném proudy limitujícím strojem.

V první etapě jsme přistoupili k inovaci pokladače kolejových polí PKP 25/20. Byly formulovány tyto základní požadavky na vlastnosti vyvíjené techniky:

— PKP 25/20-i musí umožňovat kladení nebo těžení kolejových polí s dřevěnými, ocelovými nebo železobetonovými pražci o délce 12,5, 15, 20 a 25 m, do hmotnosti 20 t, rozchodu 1435 nebo 1524 mm v přímé koleji i v oblouku o nejmenším poloměru 150 m a v největším sklonu trati 50 promile,

— technický výkon stroje při kladení 600 až 700 m za h kolejových polí v přímé koleji,

— řešit regulaci rychlosti svislého i vodorovného pohybu kolejového pole, automatizaci jeho pohybů a jeho poloautomatické zavěšování,

— tahač pokladače PKP 25/20-i je upravené vozidlo, které musí umožnit jízdu po koleji rychlostí 40 km za h vpřed i vzad, přechod z polohy pro jízdu po koleji do pracovní polohy a naopak za 5 minut, bezpečnou přepravu pokladače po silnici na speciálních podvozcích rychlostí 40 km za h,

— doba montáže z polohy pro přepravu po silnici do polohy pro jízdu po koleji nesmí přesáhnout 2 h,

— při přepravě po železnici nesmí doba montáže nebo demontáže přesáhnout 3 h,

— obsluhu stroje nesmí tvořit více než 6 vojáků,

— na novou konstrukci pokladače budou

použity běžné druhy uhlíkové oceli (legované a ušlechtilé oceli budou použity na nejexponovanější a spojovací části).

Pokladač kolejových polí, který splňuje tyto základní takticko-technické požadavky — viz **obr. 1**.

Tvoří jej tyto hlavní části:

- ocelová konstrukce mostu pokladače,
- otočný krakorec,
- portál,
- železniční podvozek,
- tahač s nástavbou,
- hlavní pohonné mechanismy,
- závěsné zařízení,
- elektrické zařízení,
- hydraulické obvody,
- příslušenství.

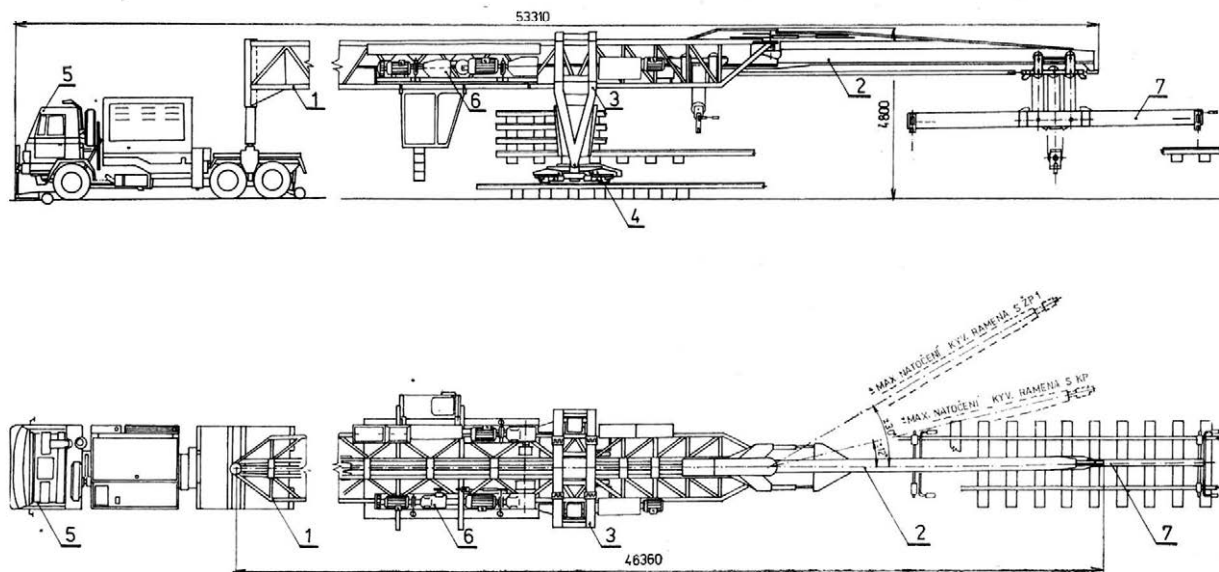
Ocelová konstrukce mostu (1) je hlavním nosným prvkem. Je to příhradová konstrukce, ve které je zavěšena jízdní dráha koček. Nad tahačem je ukončena teleskopickou rourou, ve které je přímočarý hydromotor umožňující svislé pohyby mostu. Roura je ukončena kulovým kloubem uloženým na příčných saních tahače s možností vodorovného pohybu předního konce mostu ± 1000 mm. Pohyb otočného krakorce (2) je umožněn dvěma přímočarými hydromotory a usnadňuje kladení nebo trhání kolejových polí v obloucích.

Rozhodující síly vyvozené hmotností pokladače a kolejového pole se přenáší přes portál (3) do železničního podvozku (4), který je vybaven automatickým zařízením pro vyrovnání příčného náklonu pokladače a umožňuje i jízdu po neurovnané koleji.

Tahač s nástavbou (5) vychází ze sérieově vyráběných automobilů T 815. Je vybaven kolejovými podvozky, které umožňují jeho jízdu po koleji. Hnací síla tahače je přenášena zadními koly třením o kolejnice. Zdrojem energie pro pohon všech mechanismů pokladače je elektrocentrála 60 kW umístěná na tahači. Hlavní pohonné mechanismy (6) jsou tvořeny dvěma samostatnými pohony koček, jejichž zdvihová a pojezdová rychlost byla odvozena z požadovaného teoretického výkonu pokladače.

Závěsné zařízení (7) slouží k uchopení kolejového pole a pro jeho pohyb. Inovovaný pokladač má pouze dvě kočky. Tříbodové uchycení pole umožňuje závěsný nosník (7). Toto řešení umožňuje zkrácení délky pokladače oproti původní verzi o 4,25 metru.

Elektrické zařízení je modernizováno a jsou v něm použity prvky s vyššími parametry dostupné v národním hospodářství. Regulace rychlosti pohybu břemene je

umožněna elektromotory s kroužkovou kotvou a mechanickými elektricky řízenými brzdami.

Hydraulické obvody napájejí dva hydraulické agregáty a tvoří je hydraulické prvky vyráběné v ČSSR.

Pokladač ovládá z jednoho místa operátor, který má z kabiny dobrý výhled na pokládané kolejové pole.

Bodovou metodou hodnocení význačných parametrů bylo prokázáno, že hodnota technické úrovně inovace $K = 1,382$, tzn., že inovovaný pokladač má technickou úroveň o 38,2 % vyšší než současný stroj. Teoretický výkon pokladače 646 m za h představuje ve srovnání se současným strojem zvýšení o 30 %. Zkušenosti ukazují, že praktický výkon činí asi 60 až 70 % teoretické-

ho výkonu. V tom případě můžeme předpokládat praktický výkon inovovaného stroje 390 až 450 m za h.

Významným přínosem je i podstatné zkrácení doby přechodu z polohy jízdy po koleji do pracovní polohy a naopak. To umožňuje použití pokladače i pro obnovu krátkých zničených úseků železničního svršku. Ke zvýšení tempa obnovy železničního svršku přispěje i značné zkrácení doby montáže z polohy pro přepravu po silnici do polohy pro jízdu po koleji a naopak. Tyto operace je nutné vykonat např. v situaci, kdy dalšímu postupu práce pokladače brání zničený železniční most apod.

Ke zvýšení mobilnosti a výkonnosti pokladače kolejových polí přispěje i zvýšení rychlosti jeho jízdy jak po koleji, tak i po silnici.

Inovace vojenské železniční techniky a změny v technologii směřují k výraznému zvýšení tempa obnovy železničního svršku. Vzhledem k tomu, že tento druh obnovovacích prací představuje rozhodující objem prací železničních stavebních útvarů, přispívají uvedená opatření ke zkrácení lhůt a obnovy železničních tratí za války. Zvýšená tempa obnovy železnic za vojsky, ale i železnic na území státu, umožňují uvádění železnic do provozu v kratších lhůtách a kvalitnější týlové zabezpečení operace.

Příprava a vedení boje v noci

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálporučíka G. D. Gorodeckého, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 3/1983.

Sovětské vojenské umění hodnotí nepřetržitost vedení bojové činnosti ve dne i v noci jako jeden z nejdůležitějších principů soudobého vševojskového boje, jehož zachování umožňuje udržovat iniciativu, vnucovat svou vůli nepříteli, mařit jeho zámysly a dosahovat vítězství s malými ztrátami.

Faktor času nabývá v současné době na prvořadém významu. Zejména proto se jasně projevil tendence k narůstání úlohy a rozsahu bojové činnosti v noci v soudo-

bém vševojskovém boji. Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že boj v noci může být úspěšný jen za podmínky jeho dovedné a všestranné přípravy, mistrného použití druhů vojsk a speciálních vojsk, osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci.

Cílem článku je rozbrat, na základě analýzy zkušeností z druhé světové války a dalších lokálních válek i soudobých názorů, některé otázky přípravy a vedení útoku v noci útvary a svazky.

Druhá světová válka a lokální války ukázaly, že svazky a útvary pozemních vojsk s dovedným využitím noční doby úspěšně prolamovaly připravenou obranu, obsazovaly mezilehlé obranné čáry v operační hloubce, vedly střetné boje, prováděly násilný přechod vodních překážek, pronásledovaly nepřítele a odrážely protizteče jeho sil v převaze.

Úrputný boj o získání času zvyšuje význam boje v noci, **zvláště při rozvíjení útoku v operační hloubce obrany nepřítele.**

Např. v minulé válce boje tankových a mechanizovaných sborů v útočných operacích v noci v letech 1943–1945 tvořily až 40 % celkové doby jejich činnosti v operační hloubce obrany. Jejich potřeba v soudobých operacích se zřejmě zvětšil. To je podmíněno vyšší bojeschopností vojsk, dynamickým vývojem situace, častější a rychlejší změnou způsobů bojové činnosti vojsk. Např. průlom obranných čar a násilný přechod vodních překážek z chodu mohou rychle přerůst ve střetný boj nebo pronásledování; ty mohou v krátké době skon-

čit bojem k obkličení nebo přechodem do obrany k odražení protiztečí záloh nepřítele.

Možnosti vojsk k plnění bojových úkolů v noci v soudobém vševojskovém boji podstatně vzrostly v důsledku jejich vybavení novou výzbrojí, radiolokační a jinou technikou, osvětlovacími prostředky a různými přístroji pro vidění v noci.

Historické zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že útok v noci byl obvykle zahajován průlomem obrany nepřítele jak po přesunu z hloubky, tak i z přímého dotyku s ním, nebo byl pokračováním denní bojové činnosti. Nejsložitější byl bezesporu poslední z nich. V letech války se velitelé a štáby všemožně snažili přecházet od denní činnosti k noční bez snížení bojové aktivity vojsk a nepřipustit ani nejmenší přestávku. To zbavilo nepřítele možnosti využívat noci k přeskupení vojsk a k přísunu záloh.

Činnost v noci byla připravována zpravidla předem, s maximálním využitím den-

ni doby a za dodržení těchto nejdůležitějších požadavků:

- udržování nepřetržité bojové pohotovosti vojsk ke splnění bojových úkolů v noci,
- zabezpečení operativnosti a utajení přípravy k boji v noci,
- souběžná příprava na několika velitelско-štábních stupních,
- poskytnutí velké části denní doby vojskům na praktickou přípravu atd.

To umožňovalo racionálně využívat omezené části denní doby, kterou měli obyčejně velitelé a štáby k dispozici po obdržení bojového úkolu k činnosti v noci.

Boj o získání času v soudobém vševojskovém boji se ještě více zosťhuje a úspěchu v něm mohou dosáhnout ti velitelé a štáby, kteří zvládli umění prognózovat situaci a včas uskutečnit maximum opatření k přípravě vojsk k činnosti v noci ještě před obdržením úkolu.

Mezi ně mohou patřit:

- doplnění jednotek a útvarů zásobami materiálních prostředků, včetně osvětlovacích a signálních,
- příprava bojové techniky k činnosti v noci,
- způsob osvětlování cílů pro dělostřelectvo a letectvo v hloubce nepřátelské obrany,
- organizace a vytýčování světelných orientačních bodů (směrů) vyznačujících směr útoku,
- příprava světelných signálů součinnosti (vzájemného rozpoznávání, udávání cílů k vyznačení linie fronty a dosažených čar),
- opatření pro boj s nepřátelskými infrapřístroji,
- organizace maskovacích opatření,
- zpracování předběžného plánu k využití sil a prostředků útoku v noci a k rychlému narůstání úsilí vojsk při přechodu z noční na denní bojovou činnost.

Bojové zkušenosti svědčí o tom, že včasné uskutečnění těchto opatření umožní získat čas, nezbytný k úplnému a kvalitnímu vykonání prací, které nemohou být splněny do obdržení bojového úkolu (rekognoskace, vydání bojových úkolů, organizace součinnosti a všestranného zabezpečení a jiné).

Je zcela zřejmé, že po obdržení úkolu k noční bojové činnosti bude probíhat práce na organizaci boje, vzhledem k dříve splněným opatřením, cílevědoměji a vyžádá si méně času. Nezávisle na podmínkách situace a způsobech přechodu vojsk k noční bojové činnosti musí se velitelé a štáby snažit o to, aby veškerá opatření k přípra-

vě útoku v noci byla uskutečněna na všech stupních v plném rozsahu.

Organizace útoku v noci má své zvláštnosti. Tak při **ujasnňování úkolu** velitel v první řadě stanoví, jakou jeho část je nutné splnit v noční době a jak nadřazený velitel plánuje uskutečnit přechod od denní k noční bojové činnosti, kromě toho i jaký způsob činnosti bude za svítání. Na základě toho rozděluje konkrétní opatření k přípravě boje v noci na noční a denní dobu. Přitom je velmi důležité dobu přesně propočítat, aby hlavní opatření organizace boje v noci všichni velitelé a štáby podřízených útvarů, zvláště velitelé jednotek, stačili uskutečnit bezprostředně v terénu do začátku tmy. Poskytnutí velké části denní doby podřízeným je často rozhodující podmínkou úspěšného splnění jejich určených bojových úkolů.

Při **hodnocení nepřítelů** musí velitel především stanovit možný charakter jeho činnosti v noci i za svítání, hlavní uskupení a jeho sestavu, kromě toho i nejdůležitější objekty, které je nutno zničit v noční době. Zvláštní pozornost obyčejně věnuje zjištění slabých míst v obraně nepřítelů a možnosti použití jaderných zbraní v noci, stupni jeho připravenosti k vedení boje v noci, vybavení osvětlovacími prostředky a pravděpodobného způsobu jejich použití. Je velmi důležité studovat i složení a možné varianty použití jeho záloh v noci a za svítání. Hluboká a všestranná analýza činnosti nepřítelů umožňuje veliteli vyvodit závěry, na jejichž základě může plánovat konkrétní opatření k organizaci boje v noci a jeho všestranného zabezpečení.

Na základě **hodnocení vlastních vojsk** propočítávají se jejich možnosti světelného zabezpečení, včetně množství dělostřeleckých a minometných baterií i letectva potřebného k plnění úkolů jeho uskutečnění, k oslepení cílů (objektů) nepřítelů a zničení jeho osvětlovacích prostředků na zemi i ve vzduchu. Na tomto základě si stanoví způsob použití osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci, dále úkoly k boji s infrapřístroji nepřítelů, opatření k orientaci v noci, vzájemnému rozpoznávání a udávání cílů.

Při přípravě k boji v noci má velký význam důkladné **zhodnocení terénu**. Uskutečňuje se orientačně na mapě a podrobněji v průběhu rekognoskace. Na základě studia mapy je nutné předběžně určit, jaké otázky, v jakém prostoru (úseku) je nutné upřesnit a teprve potom je možné pokračovat rekognoskací. Na stupni jednotky je ovšem lepší udělat tuto práci ihned v terénu. V průběhu rekognoskace, s přihlédnutím k viditelnosti místních předmětů

v noci, určují se orientační body, upřesňují se směry přesunů, ztečí, protiztečí a manévru, světelné orientační body (směry), způsob označování palebných čar.

V průběhu Velké vlastenecké války při nedostatku času byla rekognoskace organizována zpravidla dvakrát: ve dne a na začátku tmy. To umožňovalo správně studovat podmínky orientace, plnění bojových úkolů a dosahovat nejlépe sladěné činnosti, protože i při dobrém osvětlení obrysy místních předmětů v noci jsou velmi zkráceny. To může být důvodem dezorientace a narušení plánovaného způsobu činnosti vojsk. pečlivě provedená rekognoskace umožňovala velitelům dobře zhodnotit nepřítele i terén a upřesnit na mapě přítelé rozhodnutí.

Při určování pásma (směru) útoku v noci je nutné volit vhodný terén — poměrně otevřený, bez velkých přírodních překážek, ve tmě s dobře viditelnými orientačními body nebo místními předměty (silnice, polní cesty, okraj lesa, potoky a jiné). S cílem vyhnout se složitému manévru je nezbytné plánovat takové směry útoku, které umožňují vyjít ke stanoveným objektům úderu co nejkratší cestou.

Pásma pro útok v noci i hloubka bojových úkolů útvarů a svazků v minulé válce byly plánovány zpravidla menší než ve dne. To je možné vysvětlit omezenými možnostmi vojsk k použití osvětlovacích prostředků a nedostatečným množstvím přístrojů pro vidění v noci. Negativní vliv tmy na útočící vojska v těchto podmínkách se projevoval v maximální míře. Existence velkého množství prostředků světelného zabezpečení a přístrojů pro vidění v noci umožňuje v soudobém boji vést útok ve stejných pásmech a do stejné hloubky jako ve dne. To skýtá i možnost vyhnout se nebezpečnému nahuštění sil a prostředků.

Čas přechodu vojsk do útoku byl často určen tak, aby svazky a útvary splnily své bližší úkoly ke svtání v počáteční bojové sestavě sil a prostředků. To bylo podmíněno složitostí boje v noci, který ztěžoval narůstání úsilí způsobem zasazení druhých sledů (vševojskových záloh) do boje. Výhodnější podmínky pro jejich zasazení do boje a jejich zabezpečení vznikaly za svtání; na základě toho byla útvarům a svazkům zpravidla určována i čára bližšího úkolu. V podmínkách větší celkové hloubky bojových úkolů a bojové mobility záloh je určování takových čar účelné i v současné době.

Ke splnění úkolu pro bojovou činnost v noci vyčleňovala se do sestavy útvarů prvního sledu (bez zasazení druhého sledu nebo vševojskové zálohy) velká část sil a

prostředků. Jestliže se předpokládalo, že bližší úkol splní svazek v noční době, pak k vytvoření silného úderného sledu byly členěny bojové sestavy útvarů do jednoho sledu se silnou vševojskovou zálohou. Aby bylo zabráněno podřízenosti sil a prostředků v průběhu boje v noci, jednotky a útvary prvního sledu byly včas posilovány potřebným množstvím dělostřelectva (zpravidla větším než ve dne), ženijními a dalšími silami a prostředky. Kromě toho střelecké prapory, roty a někdy i čtyři působily v noci zpravidla společně s tanky, dělostřelectvem a ženisty. Takové použití jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk zabezpečovalo vysokou taktickou samostatnost útvarů a jednotek a možnost nepřetržitého udržování součinnosti mezi nimi.

Při organizaci součinnosti všech sil a prostředků, které se zúčastňují boje v noci, kromě základních otázek, slučuje se způsob použití osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci, vytyčení světelných orientačních bodů a jejich vydání vojskům. Je velmi důležité, aby význam každého světelného signálu (udávání cílů, vzájemného rozpoznávání, vytyčení dosažených čar, vytyčení os přesunu, čar rozvinování, průchodů v záatarasech atp.) přesně zvládli všichni vojáci.

Otázky světelného zabezpečení jsou zpravidla vyjádřeny na mapě v podobě plánu. Na základě rozhodnutí velitele obsahuje přehled sil a prostředků, které se zúčastní světelného zabezpečení a jsou vyčleněny jednotkám a útvarům, způsob osvětlování terénu a využívání přístrojů pro vidění v noci. V plánu se rovněž předpokládají opatření k dezorientaci a oslepení nepřítele, k boji s jeho osvětlovacími prostředky a přístroji pro vidění v noci.

Z bojových zkušeností vyplývá, že efektivnost světelného zabezpečení závisí na správném použití osvětlovacích prostředků na základě jejich předurčení a jejich charakteristických vlastností. Osvětlení terénu a objektů (cílů) nepřítele je neúčelnější uskutečnit na základě komplexního využití všech osvětlovacích prostředků a přístrojů pro vidění v noci. Podle úkolů, které vojska plní, může být osvětlení terénu a objektů (cílů) nepřítele periodické nebo nepřetržité. Periodické osvětlení, jak ukázaly zkušenosti, je výhodnější použít v případě nezbytnosti, např. při plnění úkolů k ničení objektů (cílů) nepřítele palbou dělostřelectva, tanků, PTRS a jiných palebných prostředků.

V průběhu boje o velký objekt, při odrazení z čela nepřítele i při vedení protizčela nepřítele má velký účinek nepřetržitě plněné osvětlení rozsáhlého pásma v prů-

běhu dlouhé doby. Přitom má velký význam zabránit demaskování rozmístění vlastních sil a prostředků a neztěžovat jim využívání přístrojů pro vidění v noci.

Při praktické přípravě útvarů a jednotek pro boj v noci je nutné věnovat zvláštní pozornost kontrole spolehlivosti přístrojů pro vidění v noci (zaměřovačů), kompleť signálních prostředků, palubních a silničních znamení, připravenosti zbraní, bojové a jiné techniky k činnosti v noci. Při dostatku času v letech Velké vlastenecké války byla organizována s jednotkami a útvary cvičení na téma plánovaného boje v situaci, blízké skutečnosti.

Útok v noci může začít průlomem obrany nepřítele, a to po přesunu vojsk z hloubky nebo z přímého dotyku s nepřítelem. Oba způsoby skýtají možnost dosáhnout v noci velkého překvapení při přechodu do útoku.

Při přechodu do útoku v noci je účelné rozvinovat se podle možnosti co nejbližší předního okraje obrany nepřítele. To umožňuje dosáhnout překvapení a vyhnout se velkým ztrátám. Spolu s tím někteří autoři doporučují určovat čáry rozvinutí do rotních proudů při činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní ve větší vzdálenosti od nepřítele, než ve dne. Zdůvodňují to nezbytností vyloučit zničení vojsk oslepujícím účinkem světelného záření vlastních jaderných úderů. Není to ovšem nutné, protože dvakrát až třikrát větší vzdálenost čáry rozvinutí od předního okraje obrany nepřítele nezaručuje oslabení působení světelného záření, které se v noci šíří na desítky kilometrů. Kromě toho tyto čáry nejsou stanoveny pro ochranu vojsk proti světelnému záření, ale k zabezpečení včasného rozvinutí praporů do předbojových sestav a k rychlému vyjití rot na určené směry útoku a na čáry přechodu do útoku.

Není možné souhlasit rovněž s názory, že hloubku bojových sestav vojsk při útoku v noci je nutné zmenšovat. To bylo charakteristické pro minulou válku, protože v jejím průběhu bylo velmi omezené používání osvětlovacích a signálních prostředků. V soudobých podmínkách, kdy se podstatně zvýšilo množství vysoce efektivních prostředků zabezpečení boje v noci (kromě vlivu ničivých faktorů jaderných zbraní), je zjevně neúčelné zmenšovat vzdálenosti mezi prvky bojové sestavy.

V současné době, tak jako v minulosti, je velmi složitou otázkou volba doby přechodu do útoku. V podstatě může být přechod zahájen kdykoli: Na začátku tmy, uprostřed noci, někdy i před svítáním.

Existují i určité přednosti při přechodu

do útoku v druhé polovině noci. Ze zkušeností vyplývá, že v tomto případě je možné nepřítele nečekaně překvapit, protože jeho bdělost v této době je zpravidla oslabena. V podobných podmínkách, zvláště při omezeném množství osvětlovacích prostředků, je někdy účelné přejít do útoku i před svítáním.

Jestliže situace umožňuje dosáhnout úplného překvapení, je někdy výhodné přejít do útoku bez palebné přípravy.

Bojové zkušenosti svědčí o tom, že překvapivé zteče v noci mají silný morální vliv na obránce. Hovoříme-li o palebném ničení nepřítele, musíme poznamenat, že podstatně vyšší možnosti soudobého průzkumu neumožňují v současné době dosahovat úplného překvapení ani v noci. Proto ve většině případů musí útok v noci předcházet krátká, ale mohutná palebná příprava ke zničení a umlčení živé síly a bojové techniky nepřítele, zvláště jeho osvětlovacích prostředků, radiolokačních a jiných technických prostředků zabezpečení boje v noci. Přitom je rovněž účelné používat oslepující a maskovací dýmové clony s cílem znemožnit nepříteli osvětlování jednotek a útvarů, které přešly do útoku.

Ze zkušeností z minulých válek vyplývá, že úspěšný útok v noci je možný jen za předpokladu maximálního využití tmy, vedení směle a rozhodné činnosti, dovedného spojování vysokých temp postupu s efektivní palbou. Přitom je nutné počítat s tím, že velké morální působení palby na bráničného se nepřítele v noci v mnoha případech vyrovnává její nedostatečnou přesností.

Útok je zpravidla zahájen po palebné přípravě nebo mohutném palebném přepadu.

Údery jadernými zbraněmi a letectvem se obvykle vedou na nepřátelské objekty v hloubce. Při použití jaderných zbraní v noci je nutné brát v úvahu oslepující účinek světelného záření a učinit příslušná opatření proti němu.

Dělostřelectvo soustřeďuje v průběhu palebné přípravy palbu na operní body na předním okraji a v hloubce nepřátelské obrany na směru útoku pluků prvního sledu. Tanky a děla, které jsou určeny k přímé střelbě, využívají infračervených, umlčují a ničí palebné prostředky nepřítele v operních bodech na předním okraji.

Dělostřelectvo kromě plnění běžných úkolů ničí nepřátelské radiotechnické prostředky a infračervenými a osvětluje terén.

Motostřelecké a tankové jednotky prvního sledu útočí ve stanovené době na přední okraj a rozvíjejí útok do hloubky.

Postupují přesně v určených směrech, pe-

riodicky vyznačovaných světelnými orientačními body; ty jsou vytvářeny speciálně vyčleněnými děly, četami a bateriemi.

Zvláštní význam má směla a do krajnosti odvízná činnost jednotek a rozsáhlá iniciativa všech velitelů zaměřená k rychlému využití výhodné situace pro splnění stanovených úkolů.

Prudká zteč předního okraje nepřátelské obrany a vklínění jeho bojových sestav trhlínami a mezerami dezorganizuje nepřítele, narušuje systém jeho paléb, velení a součinnost.

Většina přiděleného dělostřelectva se podřizuje praporům a rotám k zabezpečení jejich samostatnosti při rozvíjení útoku v hloubce. Signály pro přenos a zastavení palby dělostřelectva dávají velitelé praporů a rot.

Síly a prostředky PVO se obvykle přemísťují v průběhu útoku tak, aby byla zabezpečena nejen spolehlivá obrana útočících vojsk proti úderům vzdušného nepřítele, ale i rychlé zničení osvětlovacích prostředků ve vzduchu.

Letectvo vede údery na zálohy, raketové a dělostřelecké prostředky, místa velení, radiolokátory a jiné důležité cíle, plní úkoly osvětlování terénu a objektů v hloubce rozmístění nepřítele.

K vyloučení překvapivé protizteče nepřítele je nezbytné včas vyslat průzkum, periodicky osvětlovat terén ve směru možného přísmu záloh a včas připravit manévry druhých sledů, protitankovými zálohami a pohyblivými oddády zatarasovacemi.

Zvláštní pozornost při průlomu obrany v noci vyžaduje příprava přechodu z noční k denní bojové činnosti. Proto je nezbytné včas upřesnit úkoly průzkumu i útočícím útvarům a jednotkám. K zabezpečení vysoké připravenosti dělostřelectva k palbě podpoře útvarů za svítání, kdy může dojít k zásadní změně situace, je účelné přiblížit dělostřelectvo k čáře předních jednotek a centralizovat řízení palby. Za svítání je rovněž nezbytné spolehlivě opevnit obsazené čáry, připravit k činnosti předem posunuté oddády a taktické vzdušné výsadky, síly a prostředky k odrazení možných protiztečí a zabezpečení boků, blíže přismout druhé sledy (zálohy).

Zkušenosti z Velké vlastenecké války svědčí o tom, že ve spojitosti s omezenou

viditelností a v důsledku toho vznikající pravděpodobnosti přemísťování bojových sestav je účelné v noci zasazovat do boje druhé sledy útvarů a někdy i svazků. Nezbytnost jejich zasazení může být spolu s tím podmíněna vzniklou situací. Je pravděpodobné, že soudobé vyzbrojení vojsk zabezpečuje jejich organizované zasazení do boje v noci, a proto bude častějším jevem než dříve. Jak vyplývá ze zkušeností, je proto nutné dobře vyznačit osy přesunu, čáru zasazení, směry útoku jednotek prvního sledu a kromě toho osvětlovat nepřítele jak před čarou zasazení, tak i na bocích.

V letech Velké vlastenecké války velmi často vznikaly **noční střetné boje**. Ve většině případů byly pokračováním střetných bojů, které začaly ve dne nebo za stmívání.

V soudobých podmínkách za vysoké mobilnosti vševojskových útvarů a svazků mohou střetné boje v noci vznikat častěji než v minulosti. To je podmíněno snahou stran maximálně využívat noci k přismutí záloh k čáře dotyku a dosahovat nepřetržitého vedení aktivní bojové činnosti. Na druhé straně je to dnes možné v důsledku vybavení vojsk velkým množstvím prostředků zabezpečení boje v noci.

Zvláštností střetného boje v noci jsou více dynamické a náhlější změny situace v důsledku narůstání pravděpodobnosti vedení překvapivých úderů. Proto se zůstává boj o získání a udržení iniciativy. Na výjimečně velkém významu nabývá smělost, odvaha a rozhodnost činnosti.

V těchto podmínkách mají zvláště důležitý význam vedení mohutného počátečního úderu a v průběhu boje vysoká taktická samostatnost útvarů a jednotek, jejich schopnost působit bez vzájemné součinnosti s druhými útvary a jednotkami. Při rozvíjení útvarů a svazků do bojové sestavy byla věnována zvláštní pozornost jejich utajenému vyjití na určené směry a čáry rozvinutí. K dosažení překvapení přesunovály se hlavní síly na čáru střetnutí s nepřítelem pod ochranou noci. Osvětlovací prostředky byly používány jen při zahájení boje. Po zahájení zteče hlavních sil byly používány bez omezení. K předejití nepřítele v zahájení dělostřelecké palby přesunovalo se hlavní uskupení dělostřelectva zpravidla za předem posunutými oddády.

Úspěšné vedení nepřetržitého útoku ve dne v noci bezprostředně závisí na úrovni přípravy velitelů, štábů a vojsk, na jejich neustálé připravenosti rychle přecházet z jedné podmínek do druhé bez toho, aby přerušovali aktivní bojovou činnost.

Všechno to bezesporu vyžaduje neustálé zdokonalování profesionálního mistrovství důstojnických kádřů, především plnit složité úkoly při přípravě útočného boje v noci a jeho všestranném zabezpečení i při spolehlivém velení vojskům.

Útok na záměrně odcházejícího nepřítele

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálmajora tankových vojsk I. N. Manžurina, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 4/1983.

Útok na odcházejícího nepřítele je složitý komplex vysoce manévrové činnosti vojsk, ve kterém jsou skloubeny mohutné údery prostředků ničení s vedením nepřetržitého pronásledování na jedné směrech a postupným obsazováním mezilehlých obranných postavení nepřítele z chodu nebo průlomem.

V období Velké vlastenecké války muselo sovětské velení několikrát organizovat a vést útoky mohutnými uskupeními vojsk na nepřítele, který byl nucen odcházet nebo záměrně odcházet.

Vynucený odchod nepřítele v letech minulé války vznikl zpravidla po jeho velkých ztrátách v taktické hloubce obrany (ve střetném sražení). V takové situaci, kdy nepřítel neměl dostatek sil k dalšímu odporu, snažil se rychle organizovat vyvedení zbytku vojsk, vyhnout se jejich konečnému zničení, obsadit v hloubce výhodnější prostory, získat čas na přísun záloh a vytvořit protipatření pro útočníka. Jak potvrdily zkušenosti z války, může útočník zabránit organizovanému odchodu nepřítele jen jeho neustálým pronásledováním. Včas zahájené a dovedené vedené pronásledování vedlo často k panice, k neorganizovanému útoku vojsk nepřítele a bylo zakončeno jeho úplným zničením.

V průběhu Velké vlastenecké války přecházela sovětská vojska k pronásledování vynuceně odcházejícího nepřítele většinou po průlomu hlavního pásma obrany a vedla je zpravidla v té sestavě, ve které působila do zahájení jeho odchodu. Přitom vševojskové divize a armády vysílaly pohyblivé předsunuté oddáky, které rychle pronikaly do týlu nepřítele, mařily jeho plánovaný odchod, zaujaly obrany na mezilehlých postaveních a společně s činností hlavních sil dokončovaly jeho zničení. Takové pronásledování v letech války bylo obsahem celých období útočných operací, zabíralo 60–80 % jejich doby a bylo vedené na široké frontě a do velké hloubky. Zvláště charakteristické v tomto směru byly útočné operace třetího období Velké vlastenecké války.

V průběhu minulé války vyváděl obránce bojeschopná vojska **záměrně** nebo proto, aby se vyhnul obklíčení, nebo s cílem zkrácení fronty. V řadě případů se tohoto odchodu používalo s cílem vlákat útočící vojska do operačního „pytle“ a v dalším je obklíčit a zničit. Na sovětsko-německé frontě většinou vznikala situace pro přechod sovětských vojsk do útoku na záměrně odcházejícího nepřítele v průběhu strategických útočných operací, kdy svazy Sovětské armády mohutnými údery způsobily značné ztráty velkým silám německých fašistických vojsk na rozhodujících směrech a vyjitím do operačního prostoru vzniklo bezprostřední nebezpečí k obklíčení a zničení uskupení, která působila na jiných úsecích. Taková situace byla charakteristická pro většinu útočných operací, které vedla Sovětská armáda v druhém a třetím období války. Je nutno zdůraznit, že nepříteli se většinou nepodařilo uskutečnit tzv. „plánovaný“ odchod vojsk. V převážné většině byl ukončen jejich rozdělením, obklíčením a zničením po částech. Jenom v těch případech, kdy průzkum pozdě zjistil odchod nepřítele a útočník byl nerozhodný, podařilo se nepříteli vyvést vojska na připravená postavení v týlu bez větších ztrát a poměrně organizovaně.

V soudobých operacích se pravděpodobnost vzniku podmínek k vedení útoku na záměrně odcházejícího nepřítele značně zvětšila. Je to podmíněno několikanásobným růstem mohutnosti a dosahu prostředků boje, vysokou pohyblivostí a aeromobilitou pozemních vojsk, které umožňují útočící straně současně působit zbraněmi a vojsky do celé hloubky operační sestavy nepřítele v obraně, v krátké době způsobit značné ztráty, vytvářet nebezpečnou situa-

ci pro rozdělení a obklíčení protistojících uskupení a donutit nepřítele záměrně vést vojska z hlavních prostorů.

Analýza zkušeností ze cvičení vojsk NATO svědčí o tom, že takový útok může vzniknout jak při zahájení, tak v průběhu operací (např. při přechodu vojsk obránce k činnosti na zdrženou a při záměrném odchodu). Na rozdíl od činnosti nepřítele při vynuceném ústupu může při záměrném odchodu klást organizovaný a úporný odpor. V takovém případě může obránce včas napláňovat a organizovat odchod vlastních vojsk a jejich všestranné zabezpečení, předvídat ve značném rozsahu použití různých záterasů a přípravu hromadných závalů a překážek na osách pronásledování útočících vojsk, na řadě postupně obsazovaných prostorů klást vlastními předvoji silný odpor. V každém konkrétním případě bude mít činnost odcházejícího nepřítele své zvláštnosti a ovlivní organizaci a vedení útoku.

V závislosti na situaci může nepřítel odcházet s cílem vyvedení vojsk zpod úderu útočnicka, který je v převaze, obsazení výhodnějšího postavení k další rozhodné činnosti na úkor ztráty území (např. vlákat útočnicka do dříve připraveného prostoru, kde ho zničit prostředky ničení a protitúderů), získání času k přesunu záloh, přeskupení vojsk a vytvoření naprosté převahy na hlavních směrech.

Záměrný, tj. včas, podrobně a dokonale zabezpečený odchod umožňuje obránci utájeně vyvést hlavní síly z boje a zahájit jejich vyvádění do hloubky, organizovat spořehlivou obranu a ochranu, předejít útočnicka v obsazení dříve připraveného obranného postavení ve vlastním týlu, vyčerpat útočící vojska v dlouhotrvajících bojích s útvary příkrytí, prudce snížit tempo postupu vojsk, zastavit je a v dalším mohutnými protitúderů nebo přechodem do protitoku dokončit zničení útočnicka. Odchod se plánuje uskutečňovat pod ochranou svazků a útvarů, které vedou boj na zdrženou. Jsou-li vojska v přímém dotyku s nepřítelem, musí být předem vyvedeny z boje. K úspěšnému odchodu hlavního uskupení vojsk plánují se demonstrační protitúder, různé způsoby maskování a dezinformační opatření. Přesuny vojsk při odchodu je účelné uskutečňovat většinou v noci, k přeskupení využívat v maximální míře vzdušné přepravní prostředky k přepravě vojsk do stanoveného prostoru obrany. Ve všech případech bude odchod vojsk zabezpečovat aktivní bojovou činností leteckou.

V poslední době se v armádách NATO věnuje zvláštní pozornost rozpracování a procvičování tzv. aktivní obrany, která ve

své podstatě tkví ve využívání pohyblivosti bojových útvarů k rychlé koncentraci dostatečné bojové síly v potřebné době a v rozhodujícím místě. Na počátku je organizována za poměrně rovnoměrného rozdělení sil a prostředků v celém pásmu obrany s následným manévrem v průběhu bojové činnosti podél fronty a z hloubky na nebezpečné směry. Zvláštní úlohu přitom mají vojska příkrytí v zabezpečovacím pásmu, jejichž úkolem je co nejdéle zdržet úderná uskupení útočících vojsk, vést aktivní činnost na zdrženou a postupně odcházet z jednotlivých připravených postavení na druhá. Po odchodu útvarů příkrytí mohou vedením aktivní obrany plnit úkol boje na zdrženou také vojska prvního sledu. Přitom mohou zabezpečovat manévry hlavních sil k dalším mohutným nenadálým úderům, zvláště do boků útočnicka.

V soudobých operacích může vznikat a uskutečňovat se útok na záměrně odcházejícího nepřítele v nejrůznějších podmínkách. Na jeho vedení bude mít podstatný vliv vzniklá operační situace, zejména poměr sil stran, palebné, úderné a manévrové možnosti vojsk, zámysl vedení bojové činnosti, zvláštnosti terénu a stupeň jeho ženijního vybudování.

Jak potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války, souběžné pronásledování vedené hlavními silami s rozhodnými cíli v souladu s rozhodnými čelními údery bylo základním způsobem útoku na záměrně odcházejícího nepřítele. Rozvíjelo se v těsné spojitosti s narůstajícími operačně manévrovými možnostmi sovětských vojsk a se zvyšujícím se vojevůdcovským uměním velitelů a štábů velet vojskům ve vysoce dynamické situaci.

Teorie a praxe pronásledování odcházejícího nepřítele byla rozvinuta v útočných operacích druhého a třetího období Velké vlastenecké války.

V roce 1943 se prudce zvýšilo množství obrněné techniky v sestavě sovětských pozemních vojsk, vznikla možnost posilovat vševojskové armády tankovými a mechanizovanými sbory a fronty tankovými armádami. To značně zvýšilo jejich údernou sílu, manévrovost a schopnost rychle přenášet hlavní úsilí do operační hloubky nepřítele. Od té doby v útočných operacích sovětských vojsk byl nepřítel pronásledován na široké frontě, nepřetržitě, ve dne i v noci, ve vysokých tempích a s rozhodnými cíli. Hlavním jeho způsobem bylo rovnoběžné pronásledování skloubené s čelními údery.

V útoku na odcházejícího nepřítele měly rozhodující úlohu tankové svazy a svazky a také mechanizované a jezdecké sbory.

S využitím své úderné síly a manévrovosti působily na samostatných směrech, obcházely uzly nepřátelského odporu a rozhodně rozvíjely útok do hloubky. Působily v odtržení 40–100 km před hlavními silami frontů. Tempa pronásledování dosahovala 20–40 km a v některých dnech 60–100 km za den. Rychlá vojska předcházela odcházejícího nepřítele při obsazování důležitých objektů v jeho týlu, přetínala cesty odchodu, bránila nepříteli v odpoutání a vyjítí do nových prostorů a na připravená obranná postavení.

Významnou úlohu při ničení odcházejícího nepřítele mělo letectvo. Vedlo údery na odcházející proudy, přisunované zálohy z hloubky, narušovalo plánovitě zaujetí obrany, dezorganizovalo pohyb na komunikacích, způsobovalo nahromadění techniky a vojsk a tím umožňovalo vlastním pozemním vojskům předejít a zničit nepřítele.

Soudobé armády, vyzbrojené mohutnými prostředky ničení a vysoce mobilními vojsky (obrněná, motopěchota, vzdušné výsadky atd.), jsou schopny v útoku palebnými prostředky a vojsky působit do celé hloubky operační sestavy obránce, uskutečňovat rozsáhlý manévry a aktivně působit do jeho boků a týlu. V současné době může být pronásledování uskutečňováno ve vysokém tempu a mohou je vést jak vojska, která pronikla do hloubky, tak i vojska, která působí čelně; mohou dosáhnout rozhodných výsledků v kratší době než dříve.

Vzrostly také možnosti vojsk v obraně při vedení vysoce manévrové činnosti v jejím průběhu. Nepřítel je schopen vést mohutné palebné údery a rychle se odpoutat od pronásledujících vojsk, v krátké době na nebezpečných směrech změnit poměr sil, vést protiúder a protizteče. Jak potvrzují zkušenosti z Velké vlastenecké války, zničení nepřítele, který se snaží plánovitě vyvést uskupení vojsk, může být dosaženo včasným přechodem útočnicka k pronásledování a nenadálými údery na vojska přikrytí a hlavní síly obránce. Je důležité, aby odchod nepřítele nebyl pro útočníka neočekávaný. Proto velitelé svazů a štáby musí podrobně znát situaci na strategickém (operačním) směru, bděle sledovat její vývoj, zvláště krizovou situaci protistojícího uskupení nepřítele, kdy může zahájit plánovitě vyvedení vlastních vojsk do týlu na předem připravená postavení. V těchto podmínkách je nutné všemi druhy a prostředky průzkumu včas zjistit zámysl činnosti nepřítele, zahájení, pravděpodobné směry a způsob odchodu hlavních sil, mezilehlá a konečná obranná postavení, sestavu předvojů a možný charakter je-

jich činnosti, stav záloh a jejich směr postupu.

Efektivnost pronásledování odcházejícího nepřítele je v mnoha směrech předurčena schopností velitele a jeho štábu předvídat pravděpodobný vývoj událostí. Právě na základě předvídání a předpovědi je možné jedním úderem zlomit vůli nepřítele k odporu a hned při zahájení odchodu způsobit rozhodující ztráty. Bojové zkušenosti nás učí, že opožděné přijetí rozhodnutí k pronásledování, kdy odchod nepřítele byl zahájen, vedlo zpravidla k dlouhotrvajícím bojům a k „vytlačování“ odcházejících vojsk, ke značným ztrátám osob a techniky.

Na základě všestranné analýzy situace a předvídání velitel svazu včas přijímá rozhodnutí k pronásledování, ve kterém může stanovit:

- směr, na který soustředit hlavní úsilí,
- organizaci mohutného palebného působení na protistojícího nepřítele,
- způsoby zmaření organizovaného odchodu a zničení jeho hlavního uskupení, sil přikrytí, předvojů a přisunovaných záloh,
- způsob překonávání zátarasů a závalů, které vytvořil nepřítel při odchodu, obsazení jeho mezilehlých a konečných obranných postavení z chodu,
- úkoly přiděleným, posilovým a podporujícím vojskům, předsunutým odřadům a vzdušným výsádkám.

Bojové úkoly je účelné určovat do větší hloubky než v jiných podmínkách, a tak zabezpečit vojskům rozhodně vyjítí do boků nepřítele, dezorganizovat odchod, rozdělit jeho uskupení a zničit je po částech.

Po zjištění příprav nepřítele k odchodu a zvláště v období, kdy jeho vojska jsou vyváděna z boje, je nutné úsilí útočnicka soustředit na rozhodné zmaření jeho činnosti. S tímto cílem jsou na nepřítele s překvapením vedeny mohutné palebné údery s využitím všech prostředků ničení. Vzápětí hlavní síly vojsk v útoku vedou rozhodnou zteč a pronikají do týlu nepřítele. Většinou se zahajuje pronásledování v té sestavě, ve které byla vojska do doby odchodu nepřítel. V dalším, v souladu s plánem nebo na základě vzniklé situace, ze sestavy pronásledujících vojsk jsou vysílány předsunuté odřady, předvoje a jsou vysazovány vzdušné výsadky.

Se zahájením odchodu nepřítele svazky prvního sledu okamžitě přecházejí k aktivní činnosti. Rozhodnými údery ničí vojska přikrytí a zadní voje, v dalším v bojových a předbojových sestavách rozhodně vycházejí do boků a na komunikace odcházejícího nepřítele, předcházejí jeho vojska při obsazování důležitých komunikač-

ních uzlů a přeprav. Hlavní je nedopřát nepříteli odpočinku, mařit všechny jeho pokusy o manévr k vyvedení vlastních vojsk zpod úderu a plánovitě uskutečnit odchod na výhodná postavení. K tomu, jak potvrzují zkušenosti z válek, je nutné vést na odcházející uskupení krátké, rozhodné údery z chodu, rozvinovat jen část sil ze sestavy pronásledujících vojsk. Hlavní síly, především však tanková vojska, vycházejí na komunikace rovnoběžné s odcházejícím nepřítelem, svinují se do praporečnických a plukovních proudů, postupují s maximální rychlostí, přetínají cesty odchodu jeho hlavních sil, oddělují je od záloh, rozdělují je na části a údery z boků a týlu dokončují jejich zničení.

Rovnoběžné pronásledování, jak potvrzuje zkušenosti z Velké vlastenecké války, bylo hlavním způsobem útoku na záměrně odcházejícího nepřítele. Bylo obyčejně spojeno s čelním pronásledováním. Ani v soudobých operacích není vyloučena možnost čelního pronásledování, zvláště v těch případech, kdy podmínky situace, terénu a stejné manévrové možnosti vojsk stran neumožní okamžitě vyjít do boku nepřítele. Avšak čelní pronásledování se nemůže omezit na přímocará údery a na „vyhánění“ jeho uskupení. Širokým manévrem palbou, silami a prostředky, ničením mostů, komunikací a minováním cest odchodu ze vzduchu, činností diverzních skupin a léčkami, vytvářenými vzdušnými výsadbami, je nutné dosáhnout dezorganizace a zpomalení odchodu hlavních sil nepřítele. Současné aktivní činnosti části sil, které působí čelně, zabránit jejich odpoutání, umožnit vlastním hlavním uskupením vyjít do boku a týlu a společnými údery je zničit.

Při zabezpečení rozhodného a efektivního pronásledování mají důležitý význam **předsunuté odřady**. V minulé válce jejich činnost byla zaměřena na předejití při obsazení výhodných prostorů a objektů na cestách odchodu nepřítele (komunikačních uzlů, přeprav, průsmyků), dezorganizaci a zpomalení postupu proudů jeho vojsk.

Jak potvrzují zkušenosti z lokálních válek je v soudobých podmínkách pronásledování odcházejícího nepřítele ve vysokém tempu nemyšlitelné bez dovedného použití **vzdušných výsadek**, bez nepřetržité součinnosti s vojsky prvního sledu a s předsunutými odřady. Aktivní činnosti v týlu nepřítele mohou poutat značné jeho odcházející síly, zpomalovat přísun záloh, vyčerpávat je a oslabovat, narušovat velení i materiálně technické zabezpečení, napomáhat vlastním vojskům v rychlém překonávání přírodních překážek a obranných postavení.

V letech Velké vlastenecké války měly zvláště významnou úlohu v útoku na záměrně odcházejícího nepřítele **vysocemobilní rychlé skupiny**. Tanková, mechanizovaná vojska a jezdecké sbory, které byly v sestavě frontových a armádních rychlých skupin, při přechodu do pronásledování měly za úkol rychle proniknout do operačních hloubek, vést samostatnou činnost v odtržení od hlavních sil, uskutečňovat údery na důležité objekty a uskupení nepřítele a bránit organizovanému odchodu jeho vojsk. Použití rychlých skupin v průběhu útoku na odcházejícího nepřítele bylo neúspěšnější v těch případech, kdy měly těsnou součinnost mezi sebou, s podporujícím letectvem, předsunutými odřady a výsadbami.

Nezbytnou podmínkou k dosažení úspěchu při pronásledování záměrně odcházejícího nepřítele je **nepřetržitost**. Musí se uskutečňovat ve dne i v noci, v jakémkoli počasí až do úplného zničení nepřítele. V minulých válkách se nepřetržitosti dosahovalo periodickou výměnou útvarů a svazků v sestavě prvních sledů, zasazováním záloh, širokým používáním předsunutých odřadů, předvojí a vytvářením speciálních odřadů určených jen pro noční činnost. Podobné způsoby použití vojsk platí plně také v soudobých podmínkách.

Úspěch pronásledování bude záviset na tom, nakolik se podaří velitelstvím svazů a svazků zjistit zámysl nepřítele a činnosti vlastních vojsk předejít odcházející uskupení při obsazení výhodných operačních prostorů, vytvořit všechny podmínky k úderu do boků a týlu, přetnout cesty ustupujícím vojskům, zdržet a vyčerpat přísunované zálohy a zničit odcházející vojska do zaujetí konečných prostorů.

Jedním z často plněných úkolů při útoku na odcházejícího nepřítele v operační hloubce v letech Velké vlastenecké války bylo **překonání předem připravených nebo obsazených výhodných přírodních obranných postavení v operační hloubce**. Uskutečňovalo se zpravidla dvěma způsoby: průlomem nebo obsazením z chodu. První způsob se používal tehdy, když odcházející nepřítel stačil obsadit obranné postavení a organizovat palebný systém. Průlom mezilehlých postavení z chodu se uskutečňoval předsunutými odřady a v řadě případů také hlavními silami.

Problematika překonávání mezilehlých obranných postavení v průběhu pronásledování v soudobých podmínkách nabývá na významu. Změnily se názory na charakter a budování obrany. V řadě armád paktu NATO se předpokládá při přechodu do obrany budovat ji hluboce členěnou, rozmísťovat na každých 40–60 km něko-

lik mezilehlých obranných postavení, aby útočník byl přinucen před každým rozvířením své hlavní síly. Sražení za udržení těchto prostorů mají za cíl vyčerpat, zastavit nepřítele, získat čas, přisunout nové síly a zničit vojska útočníka.

K překonání takto organizované obrany ve vysokém tempu je nutné dokonale připravit vojska k vysoce manévrové činnosti a dovedně je řídit v průběhu pronásledování. K tomu je zapotřebí včas, již při organizaci útočné operace, zjistit celý systém obranných postavení do celé hloubky obrany nepřítele, určit způsoby, síly a prostředky k překonání každého postavení a k dalšímu rozvíření útoku. Uskupení vojsk, určená k plnění těchto úkolů, musí být značně mobilní a pohyblivá. Zahrnují vševojskové svazky s přidělenými podpůrnými útvary s vysoce průchodnou technikou, vzdušné výsadky, jednotky bojových a dopravních vrtulníků. Jejich činnost musí být rozhodná a překvapivá, plánovaná k předjetí nepřítele při obsazení obranných postavení. Podaří-li se nepříteli opevnit se na některém z těchto postavení, jejich průlom je nutné organizovat v krátké době.

Odražení protiúderů a protiztečí v letech Velké vlastenecké války bylo jedním z nejdůležitějších úkolů při útoku sovětských vojsk na záměrně odcházejícího nepřítele. Zvláštní význam mělo včasné zjištění zahájení a směru přesunu jeho záloh. To umožnilo včas stanovit zámysl činnosti nepřítele, naplánovat způsoby jeho zničení, určit vojskům úkoly, uskutečnit manévry a vytvořit potřebná uskupení sil a prostředků, především na směru hlavního úderu. Při útoku na odcházejícího nepřítele uskutečňovalo se zničení jeho velkých záloh hromadnou činností letectva, palbou všech prostředků a střetnými údery vojsk prvního sledu s předstihem, nebo zasazením druhého sledu do sražení ve spojení s pevnou obranou části sil čelně s cílem jeho zničení z chodu.

V soudobých podmínkách, za zvýšené úderné síly vojsk a jejich pohyblivosti, může obránce rozmísťovat hlavní síly v hloubce a používat je k vedení mohutných protiúderů proti uskupením vojsk v útoku, která pronikla do obrany.

Proto úkol zničit v co nejkratší době přisunovaná uskupení nepřítele je jednou z nejdůležitějších podmínek úspěšného rozvíření útoku na odcházejícího nepřítele. Při ničení záloh nepřítele budou mít rozhodující význam mohutné jaderné a palebné údery vedené do celé hloubky jejich rozmístění, za narůstání síly působení při jejich přibližování na čáry rozvinování a zasazení do sražení. Dokončení jejich zničení se může uskutečňovat střetnými úde-

ry vojsk a rozhodnou činností předsunutých odřadů, vzdušných výsadků, bojových vrtulníků a dovedným použitím ženijních zátarasů k omezení manévru vojsk nepřítele. Problematika boje s nepřátelskými zálohami v průběhu rozvíření útoku nabývá tak na větším významu než dříve.

Jednou z nejdůležitějších podmínek úspěšného vedení útoku na záměrně odcházejícího nepřítele byla a bude dokonale **organizovaná součinnost všech sil a prostředků, které se ho zúčastní**. Praktickému zpracování této otázky věnovali velitelé a štáby frontů a armád v minulé válce zvláštní pozornost.

Na organizaci součinnosti v soudobých podmínkách budou mít podstatný vliv tyto faktory:

- nutnost současného plnění obsahově různých operačních úkolů vojsky frontu, které vznikají při záměrném odchodu vojsk nepřítele, nutnost stálého sladování úsilí uskupení, která působí v operační hloubce s vojsky útočícími čelně,

- dynamika a nerovnoměrnost rozvíření bojové činnosti vojsk jak podél fronty, tak i v hloubce.

Proto hlavní pozornost v průběhu útoku bude věnována sladění bojového úsilí různých uskupení, která působí čelně a v operační hloubce, s prostředky ničení k vedení boje s raketovými, jadernými a leteckými základnami nepřítele, nejvíce bojeschopnými odcházejícími svazky a přisunovanými zálohami. Velmi důkladně musí být koordinována činnost vojsk PVO, stíhacího letectva k obraně uskupení vojsk, která pronikla do hloubky, vzdušných výsadků v operační hloubce nepřítele. Součinnost mezi nimi se organizuje většinou do celé hloubky bojových úkolů a v průběhu jejich plnění se neustále upřesňuje s cílem sjednocení úsilí všech sil a prostředků v pásmu útoku vojsk frontu k dosažení zničení odcházejícího nepřítele a splnění úkolů operace.

Narůstání úlohy a místa útoku na záměrně odcházejícího nepřítele zvyšuje požadavky na **velení**. Jeho pevnosti a nepřetržitosti může být dosaženo:

- použitím takových metod práce, které odpovídají vzniklé situaci, včasným přijetím rozhodnutí a přesným stanovením úkolů vojskům,

- promyšleným plánováním velení, včasným vytvořením a rozvinutím míst velení a spojovací soustavy, přesnou organizací jejich přemísťování, přijetím všech opatření k zabezpečení spolehlivého spojení v podmínkách radioelektronického boje stran,

- širokým využitím vysoce pohyblivých míst velení a jejich spolehlivou ochranou a obranou.

z kapitalistických armád

REB V BOJOVÉ ČINNOSTI LETECTVA

Podplukovník Ing. Ján Ondrejko

Úspěch a splnění bojového úkolu všemi typy letounů budou v mnohém záviset na jejich schopnosti překonat PVO. Toho se dosahuje především použitím prostředků radioelektronického boje. Současné systémy PVO jsou totiž vybaveny množstvím radioelektronických prostředků, které zabezpečují zjištění, sledování a určení souřadnic vzdušných cílů, navedení kompletů PLRV, protiletadlového dělostřelectva a stíhacího letectva na vzdušné cíle. Proto možnosti prostředků vzdušného napadení v překonávání systému PVO, ve vedení průzkumu a ničení cílů jsou určeny jejich schopností dezorganizovat činnost radioelektronických prostředků, průzkum a řízení zbraní nepřítelů a jejich možnostmi ochrany před PLRV a SL.

Pro vedení průzkumu a rušení radioelektronických prostředků vojsk jsou průzkumné, stíhací bombardovací a bezpilotní letouny a vrtulníky všech druhů letectva kapitalistických států vyzbrojeny komplety REB, které pozůstávají z výstražných RL a infračervených přijímačů, aktivních a pasivních rušičů radioelektronických prostředků, protiradiolokačních řízených střel a klamných cílů.

Na počátku 60. let byly prostředky REB vybaveny pouze strategické bombardovací letouny USA. Avšak ve válce ve Vietnamu byly touto technikou vybaveny i letouny taktického letectva a v poslední době i vrtulníky. Kromě toho se v armádách NATO používají speciální letouny REB určené k průzkumu a rušení radioelektronických prostředků protivníka v bojových sestavách letectva. Byly zavedeny do výzbroje bezpilotní letouny REB.

Letouny strategického, taktického i vojenského letectva jsou vyzbrojeny prostředky REB jak individuální ochrany k zarušení radioelektronických prostředků řízení zbraní PLRS se samonaváděcí hlavicí, tak i skupinové ochrany k zarušení radiolokačních RTV a spojení pro řízení PLRV i SL.

Do kompletů REB strategických bombardovacích letounů patří prostředky aktivního maskujícího a imitujícího rušení, vystřelovací automaty dipólových odražečů a infračervených klamných cílů, rakety s rádiovými odražeči vystřelovanými dopředu

podél kursu letu letounu, výstražné zařízení o radiolokačním ozáření a navedení RS na letoun, stanice rádiového průzkumu. Tak např. komplet REB strategického bombardovacího letounu B-52 může mít rušiče schopné zarušit radiolokátory a rádiové spojení v pásmu 30–10 900 MHz, a to: dvě až tři stanice ALT-6B, čtyři až šest rušičů ALT-13, tři rušiče ALT-15 (-22, -28), dva rušiče ALT-16, jeden až dva rádiové rušiče ALQ-71 (ALQ-72), tři automaty ALE-28 (-32) pro vystřelování dipólových odražečů a infračervených klamných cílů a rovněž průzkumné a výstražné přijímače, dva ALR-18 (-19, -20) a jeden APR-25. Kromě toho letoun B-52 může používat rakety — klamné cíle typu QUAIL, vyzbrojené prostředky pasivního a aktivního rušení, nebo rakety — klamné cíle ADR-8A.

Na palubě letounu může být kolem 100 radiolokačních a infračervených klamných cílů, 1000 balíčků dipólových odražečů.

V průběhu modernizace letounu B-52 se jeho šumové rušiče zaměňují maskujícími a imitačními rušiči typu ALQ-117 a -122, určenými k zarušení radiolokátorů PLRV a PLD a rovněž palubních radiolokačních zaměřovačů. Kromě toho je na letounu nový výstražný radiolokační přijímač APR-36, výstražné infračervené přijímače ALR-21 (-23) pro informaci posádky o startu raket.

Strategický bombardovací letoun B-1 bude vyzbrojen komplexním systémem REB, který je určen k průzkumu a rušení radioelektronických prostředků v pásmu 50 až 18 000 MHz.

Systém pozůstává z aktivních rušičů ALQ-100 a 161, modernizovaných automatů ALE-29, průzkumných a výstražných přijímačů. Letoun může použít protiradiolokační RS Standard arm. Je veden výzkum na snížení efektivní odrazové plochy letounu 20–50krát změnou tvaru letounu a použitím materiálů pohlcujících elektromagnetickou energii.

Letouny taktického letectva jsou vyzbrojeny výstražnými přijímači a kontejnery s aktivními rušiči ALQ-71 (-72, -87) a automaty pro vystřelování dipólových odražečů a infračervených klamných cílů.

Letouny a vrtulníky REB letectva NATO mají prostředky pro průzkum a rušení prakticky všech typů radioelektronických prostředků PVOS. Např. letoun EB-66E může mít 4–5 rušičů centimetrového a decimetrového vlnového pásma ALT-15 (-16), ALQ-18, QRC-279A, které překrývají pásmo od 30 do 10 750 MHz; automaty ALE-24 (-25) pro vystřelování dipólových odražečů; 5 radiolokačních průzkumných přijímačů APR-9 (-14, -25, -26); rádiový zaměřovač

ALA-6 a analyzátor radiolokačních signálů APA-74.

Na letounu EF-111A, který byl vyvinut jako náhrada za EB-66, je komplet REB pozůstávající z rušičů radiolokátorů RTV dalekého dosahu a rušičů pro rušení radioelektronických prostředků PLRV a PLD. Komplex obsahuje 5–7 kontejnerů. V každém jsou dva šumové rušiče ALQ-99E; klamný rušič ALQ-137 pro individuální ochranu letounu; rušič QRC-536 pro ochranu ze zadní polosféry, radiolokační výstrahy průzkumu ALR-62 pro výstrahu osádky o ozáření letounu radiolokátorem; automat ALE-40 pro vystřelování dipólových odražečů a infračervených klamných cílů; aparatura analýzy signálů radioelektronických prostředků a navedení rušičů.

V USA je podle programu WILD WEASEL vyvíjeno několik variant letounů REB typu F-4G, F-105G, F-16B, určených k rušení radioelektronických prostředků PVO.

Letoun F-4G je rozpracován na bázi letounu F-4E, vybaven rušiči individuální ochrany ALQ-119 (-131) s 2–3 vysílací, radiolokačním průzkumným zařízením APR-38, které zajišťuje a zaměřuje radioelektronické prostředky a zabezpečuje odpálení protiradiolokačních RS. Letoun je vyzbrojen protiradiolokačními RS Shrike nebo Standard arm, řízenými střelami Mawerick s televizním systémem navedení a kazetovými leteckými pumami Rockey pro ničení plošných cílů. Celkem se plánuje výroba 116 letounů L-4G.

Letoun E-105G je vybaven výstražnými přijímači APR-36 a -37, několika aktivními rušiči ALQ-105 a ALT-34. Může nést dvě RS AGM-45 A Shrike a jednu raketu Standard arm (AGM-78). Letouny F-105G patří do letky REB 35, leteckého křídla taktického letectva na teritoriu USA. Ve válce v Indočíně plnila letka REB úkoly zjištění a ničení radiolokátorů PVO.

Letoun F-16B je určen k vyhledání, zarušení a zničení radiolokátorů PVO. Má výstražný přijímač ALR-46 a novější rušiče. Pro ničení radiolokátorů může letoun mít dvě RS Shrike a Standard arm nebo Harm. Ve druhé variantě bude mít letoun dvě RS Harm a tři řízené střely Mawerick.

Bezpilotní letouny REB typu AQM-34V jsou vybaveny dvěma kontejnery ALE-38 pro vystřelování dipólových odražečů a aktivními šumovými rušiči v pásmu 100 až 3000 MHz. AQM-34 se odpalují z letounů DC-130.

V americkém vojenském letectvu je 30 letek REB, v každé je 20 letounů a 50 bezpilotních letounů AQM-34H, -34C, -34V. Několik těchto letek je v sestavě 2. a 4. STLV v Evropě.

Způsoby vedení radioelektronického boje v bojové činnosti vojenských vzdušných sil

Podle zkušeností z lokálních válek používalo letectvo kapitalistických států tuto taktiku REB:

Před vletem do prostoru radiolokačního zjištění letěly úderné letouny v malých výškách a za terénními skryty. Při přiblížení do tohoto prostoru používaly rušení, protiradiolokační RS a klamné cíle. V důsledku toho byly cíle radiolokátory zjišťovány v takové vzdálenosti, kdy je prostředky PVO nemohly ničit.

Velký význam byl dáván výběru okamžiku zapínání palubních radioelektronických prostředků. Je známo, že když budou zapnuty příliš brzy, bude vzdálenost jejich zjištění prostředků průzkumu větší, což umožní použití prostředků ničení a obsluhy radiolokátorů mohou zeslabit účinky rušení. Při pozdějším zapnutí rušících prostředků jsou obsluhy radiolokátorů nuceny vést cíle podle údajů získaných do doby zapínání rušení, cíle však v podmínkách rušení a potom navést prostředky ničení.

Při vletu do prostoru bojové činnosti PVO bude letectvo rušit hlavně radioelektronické prostředky pro navedení protiletadlových RS a stíhacího letectva. Např. v agresivní válce ve Vietnamu při náletech velkých skupin (do 30 letounů) na skupinové objekty byly radioelektronické prostředky PVO rušeny speciálními letouny REB a rovněž úderními letouny vyzbrojenými prostředky rušení. Letouny REB typu EB-66E a EA-6A působily na vzdálenost 70 až 120 km od pobřeží, mimo dosah prostředků PVO, nebo v bojových sestavách taktického letectva. Vedly radioelektronický průzkum a vytvářely maskující a imitující, aktivní i pasivní rušení radiolokátorů RTV, PLRV, SL.

V každém prostoru (přibližně 200×100 kilometrů) ve výškách 6000–10 000 m působily 2–3 letouny REB. Rušení zapínaly zpravidla několik minut před vzletem taktického letectva. Pro klamání obsluhy radioelektronických prostředků PVO používalo americké letectvo v některých případech rušení již několik hodin před úderem. V bojových sestavách rušily letouny úderných skupin a letouny REB, které letěly před sestavou úderných skupin.

Hromadné nálety taktického letectva v úderných skupinách byly někdy zabezpečovány letouny REB a demonstračními skupinami, které 1,5–2krát početně převyšovaly úderné skupiny. Při působení malých skupin taktického letectva vykonávaly tyto rušení prostředky individuální ochrany každého úderného letounu na přiletu k objektům i na odletu od objektů úderu.

Kromě toho byly úderné skupiny chráněny 2–3 letouny REB.

Rušící prostředky byly zapínány zpravidla několik desítek km před postaveními PLRV po ozáření letounu pozemními radioelektronickými prostředky, jindy po zabezpečení nenadálosti rušení až po startu protiletadlových RS.

V jihovýchodní Asii byly použity i strategické bombardovací letouny B-52. Poprvé vedlo úder 17 bombardovacích letounů pod ochranu stíhacích bombardovacích letounů F-4 a letounů rušičů EB-66 18. dubna 1972 na přístav Haifong. V době od 18. do 30. prosince 1972 uskutečnilo americké vedení operaci, v jejímž průběhu byly vedeny hromadné úderu na Hanoj a Haifong pod ochranou rušení.

V operaci působilo velké množství bombardovacích letounů a letounů taktického letectva. V průběhu operace vykonaly letouny B-52 735 letounových vzletů na různé objekty.

Většina náletů byla z ostrova Guam skupinami 12–18 letounů, které po vzletu zaujaly bojovou sestavu „proud rojů“ (v roji 3 letouny). Vzdálenost mezi roji byla 20 až 50 km, v závislosti na meteorologických podmínkách byly vzdálenosti mezi letouny v rojích 300–400 m. Nad mořem letěly letouny B-52 ve výšce 10 000 m rychlostí kolem 800 km . h⁻¹. Při přiletu k pobřeží se výška zmenšila na 7000 m a rychlost do 740 km . h⁻¹. Bombardování probíhalo s využitím palubních radiolokátorů.

Americké letectvo používalo různých metod k zabezpečení bombardovacích letounů B-52. Každou údernou skupinu zabezpečovaly speciální letouny — rušiče typu EB-66. Zpravidla každý „proud rojů“ doprovázely průzkumné letouny, které fotografovaly prostor úderu. Rovněž byly používány speciální skupiny letounů ke klamné činnosti. Při letu k objektům byl zabezpečen úplný zákaz rádiového vysílání. Na dalekých přístupech k objektům letouny REB rušily radiolokátory PVO.

V některých případech zabezpečující skupina 3–4 taktických stíhacích bombardovacích letounů vedla úder na radiolokátory a protiletadlové raketové komplety 10 až 15 minut před náletem bombardovacích letounů B-52 na objekt. Skupina působila pod ochranou aktivního a pasivního rušení vytvářeného letouny EB-66 a EA-6A na dalekých přístupech k objektu. Několik minut před přiletem úderných skupin k cílům zabezpečující letouny začaly vystřelovat dipólové odražeče. Po izolování prostoru

ru bojové činnosti přiletěly strategické bombardovací letouny, které používaly aktivní i pasivní rušení, radiolokační a infračervené klamné cíle.

Ve válce na Blízkém východě v Říjnu 1973 vedlo úporný radioelektronický boj letectvo obou válčících stran. V letectvu Izraele bylo kolem 30 % letounů vybaveno americkými prostředky REB a část z nich protiradiolokačními RS.

Prostředky REB byly na amerických stíhacích bombardovacích letounech F-4, na bitevních letounech A-4, na francouzských víceúčelových taktických letounech Mirage a bezpilotních letounech.

Letouny F-4 používaly výstražné radiolokační přijímače a rušiče ALQ-71 a -87, letouny A-4 výstražné radiolokační přijímače, radiolokační rušiče ALQ-119, -120 a rádiové rušiče ALQ-55.

Prostředky REB začaly intenzivně používat při náletech izraelského letectva na objekty systému PVO Egypta v letech 1969 až 1970. V době těchto náletů letouny a vrtulníky REB rušily z prostorů nad Sinajským poloostrovem bez přeletů přes Suez. Současně rušily pozemní radiolokátory rozvinuté na výšinách Sinajského poloostrova. V jednotlivých případech byly úderu na radiolokátory PVO RS Shrike; i když tyto nebyly vždy zničeny, nemohly být použity, což vedlo k propuštění vzdušných cílů a ke snížení jejich doletu.

V Říjnu 1973 bylo v izraelském letectvu 68 letounů vybavených prostředky REB. Kromě toho v průběhu války byly Izraeli dodány RS Shrike a Standard arm, vystřelovací automaty dipólových odražečů a infračervených klamných cílů a rušiče ALQ-119 v kontejnerech pro letouny F-4. To umožnilo vybavit několik letounů F-4 prostředky pro vedení REB.

Izraelské letectvo používalo prostředky REB při náletech na arabské státy. V počátku náletu byly rušeny radiolokátory RTV, potom byly z malých výšek vedeny úderu protiradiolokačními RS a leteckými pumami na radiolokátory, stanoviště protiletadlových raketových kompletů a letiště.

Jen po těchto úderech vedly přímou podporu pozemních vojsk. Na protiletadlové raketové komplety byly vedeny úderu se současným rušením za činnosti klamných skupin pilotovaných i bezpilotních letounů.

V průběhu úderů se současným radioelektronickým rušením byly používány tepelné klamné cíle z letounů a vrtulníků létajících nad obsazeným územím. V jednotlivých případech byly použity bezpilot-

ní letouny AQM-34G a -34H. Zpravidla přiletěly do prostoru účinné působnosti PLRV 1 až 1,5 minuty před údernými skupinami letectva.

Izraelské letectvo působící v soustředěných i rozptýlených skupinách vedlo úderu na radiolokátory s cílem ztížit radiolokační zjištění úderných skupin letounů na dalekých přístupech k objektům. S cílem dosáhnout překvapení při vedení úderů a snížení efektivity palby PLRV létaly izraelské letouny v přízemních výškách (20—25 metrů).

Vně prostoru bojové činnosti PVO byly vedeny lety ve výškách 4000—6000 m. Před přiletem do prostoru radiolokačního zjištění se úderné skupiny letounů rozdělily do dvojic nebo rojů, snižovaly výšku na 150 až 600 m, vzdálenost mezi dvojicemi 1,5 až 2,5 km. K překonání PVO byly použity klamné skupiny letounů, které několikrát měnily výšku, kursy a rychlost letu. Úderné skupiny z malých výšek bombardovaly z horizontálního nebo střemhlavého letu.

V poslední fázi války bylo izraelské letectvo vyzbrojeno řízenými střelami Maverick s televizním systémem navedení a protiradiolokačními RS Shrike.

Izraelské letectvo používalo protiraketové manévry, které spočívaly v rychlém střemhlavém letu do velmi malých výšek a letu mimo prostor účinné působnosti velkou rychlostí se současnou změnou kursu. Veškerá činnost izraelského letectva při překonávání systému PVO Egypta a Sýrie probíhala za použití palubních prostředků REB. Aktivně byly rušeny prostředky PVO i pozemními rušiči rozmístěnými na Sinajském poloostrově a v prostoru Golanských výšin, rovněž speciálními dopravními letouny a vrtulníky, které rušily z prostorů přehrazování. Letouny REB byly chráněny víceúčelovými taktickými letouny Mirage-III.

Činnost úderných skupin izraelského letectva (6—8 stíhacích bombardovacích letounů) byla podporována zabezpečující skupinou okolo 20 letounů. Rušily současně i letouny úderných skupin. Přibližně hodinu před vzletem úderné skupiny probíhal průzkum objektů, na které měl být veden úder, protiletadlových raketových kompletů a radiolokátorů pilotovanými i bezpilotními letouny.

V průběhu náletu probíhala aktivní i pasivní rušení, demonstrační činnost na klamných směrech a úderu na radioelektronické prostředky PVO s použitím protiradiolokačních RS Shrike a Standard arm.

Varianta náletu úderné skupiny letounů taktického letectva pod ochranou střed-

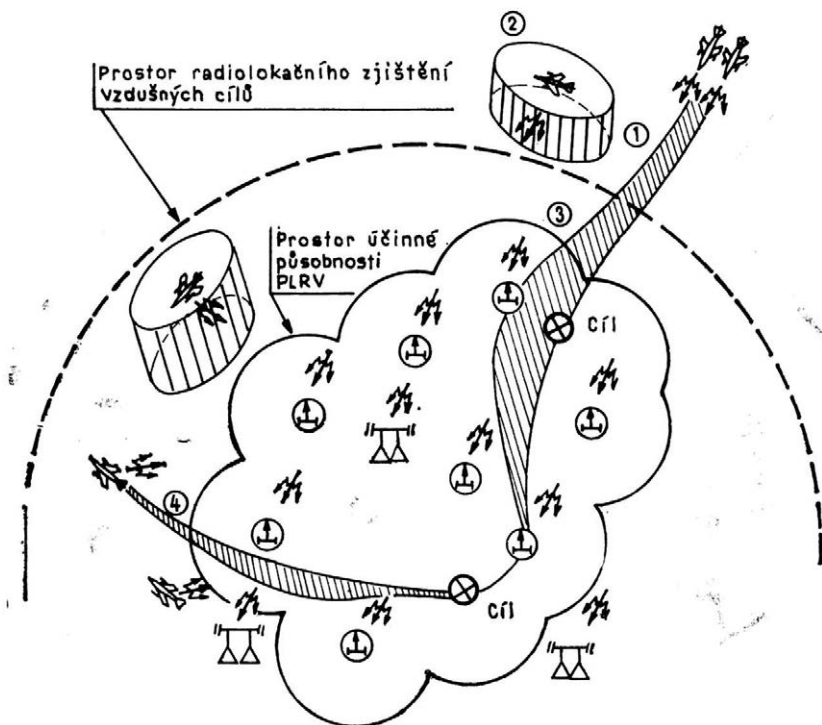
ků REB — viz obr. 1. Jde o použití prostředků REB taktickým letectvem při úderu na objekt, který má silnou PVO.

K prostoru radiolokačního zjištění (bod 1) letěla úderná skupina s vypnutými radiolokačními prostředky v malých výškách a za terénními skryty. Po dosažení prostoru radiolokačního zjištění údernou skupinou (bod 2) letouny REB i letouny úderné skupiny zapínaly aktivní rušení. Při přiletu k cíli (bod 3) v průběhu úderu i při odletu z prostoru účinné působnosti PLRV (bod 4) vedly kombinované aktivní i pasivní rušení, používaly klamné cíle a protiradiolokační RS.

K vedení úderů na objekty arabských států s použitím prostředků REB se obsluhy izraelského letectva pečlivě připravovaly. V přípravě analyzovaly bojové prostředky, systémy řízení stíhacího letectva, PLRV, protiletadlového dělostřelectva a dalších radioelektronických prostředků sy-

stému PVO, které byly rozmístěny v prostoru objektu úderu. Potom byly vyhodnoceny slabé stránky v systému řízení PVO a vypracován způsob jeho ničení. Současně byla sestavena tabulka, ve které bylo určeno použití rušících prostředků při letu úderné skupiny, trasa letu k cíli a bojová sestava pro vedení úderu.

Zkušenosti z bojové činnosti v lokálních válkách svědčí o tom, že radioelektronickým rušením se dosahuje vysoké efektivity bojové činnosti. Např. ve válce na Blízkém východě 6. října 1973 skupina syrského letectva v počtu 73 letounů pod ochranou aktivního i pasivního rušení vedla hromadný úder na izraelskou armádu v prostoru Golanských výšin a ztratila pouze jeden letoun. Aktivní radioelektronické rušení, které vedlo syrské letectvo k zarušení radiolokátorů pro zjištění a navedení SL, rušení protiletadlových raketových kompletů Hawk, rušení rádiového

Obr. 1

spojení a systému blízké navigace, bylo natolik efektivní, že izraelský systém PVO nemohl dlouhou dobu působit proti systému letectva.

V tentýž den egyptské letectvo vedlo úder pod ochranou rušení na stanoviště ří-

zení a střediska REB na Sinajském poloostrově a rovněž na radioelektronické prostředky řízení izraelského letectva na letištích. Úderem bylo zničeno stanoviště řízení izraelských vojsk na Sinaji, středisko REB a několik kompletů Hawk.

Podle zkušeností z lokálních válek byly vypracovány tyto principy vedení REB letectvem:

1. Utajení zámýslu a činnosti letectva hromadným použitím klamných cílů a dezinformací radioelektronických prostředků nepřítele.
2. Překvapivé použití prostředků REB a soustředění jejich úsilí k zabezpečení nejdůležitějších bojových úkolů.
3. Rušení prostředků PVO nepřítele se současným zničením nejdůležitějších z nich.
4. Minimální doba setrvání letectva v prostoru radiolokačního zjištění a v prostoru bojové činnosti prostředků PVO.
5. Rychlé zjištění charakteristik a rozmístění radioelektronických prostředků nepřítele, které mohou mít vliv na úspěch v bojové činnosti.

ZAHRA NIČNÍ A VOJENSKÁ POLITIKA ČLR

Podplukovník PhDr. Oldřich Nekula

V období zostřené vojenskopolitické situace v Evropě a ve světě, vyvolané agresivní politikou USA a dalších zemí NATO, v podmínkách zvýšeného úsilí čínského vedení o přeměnu ČLR ve vojenskou a ekonomickou mocnost, schopnou zásadně ovlivňovat mezinárodní poměr sil ve prospěch hegemonistických a expanzionistických cílů, uskutečnil se ve dnech 1.—11. září 1982 v Pekingu XII. sjezd Komunistické strany Číny.

Sjezd, připravovaný v podmínkách šest let trvajícího boje o politickou koncepci Číny po smrti Mao Ce-tunga, zhodnotil dosavadní výsledky při formování pomaovské linie nového pragmatického vedení, schválil reorganizaci nejvyšších stranických orgánů, přijal nové stanovky KS Číny a vytyčil generální linii vnitřní, zahraniční a vojenské politiky ČLR v dalším období.

XII. sjezd KS Číny odmítl nejvíce zdiskreditované postuláty Mao Ce-tunga, odsoudil tendence k chápání „třídního boje jako rozhodujícího článku“ ve vývoji čínské společnosti a distancoval se od teorie „permanentní revoluce a zcstřování třídního boje za diktatury proletariátu“. Neanalyzoval však skutečné příčiny vážných deformací ve straně a společnosti a neoznačil jejich pravé viníky.

V souladu s novými stanovami došlo na sjezdu k reorganizaci nejvyšších stranických orgánů. Mezi nejvýznamnější změny patří zrušení funkce předsedy ÚV a jeho náměstků a zřazení funkce generálního tajemníka, kterým se stal Teng ův stoupenec Chu Jao-pang. Při ÚV strany byla nově zřizena ústřední poradní komise, jež má být „politickým pomocníkem a poradcem“ ústředního výboru. Jejím předsedou byl zvolen Teng S'ao-pching, který byl zároveň jmenován předsedou vojenské komise ÚV KS Číny. Byla rovněž vytvořena ústřední komise pro dohled nad stranickou disciplínou v čele s Čchen Jünem.

Kádrové změny, uskutečněné na XII. sjezdu KS Číny, svědčí o zjevném přesunu moci ve prospěch pragmatiků, kteří značně posílili své pozice jak v ústředním výboru, tak v politickém byru a sekretariátu ÚV KS Číny. Teng S'ao-pching, Chu Jao-pang, Čchen Jün a také Čao C'-jang jako předseda státní rady budou zřejmě ve stále větší míře rozhodovat o vnitřní, zahraniční a vojenské politice ČLR. Zároveň však budou nadále vystaveni určitému tlaku vnitřní opozice, zejména ze strany „umírněných levicových centristů“ v čele s předsedou Všečínského shromáždění lidových zástupců maršálem Jie Tien-jingem (v březnu 1983 požádal o uvolnění z funkce

ce ze zdravotních důvodů) a bývalým místopředsedou ÚV strany Li Sien-nienem. Realizaci záměrů pravicově nacionalistického křídla čínského vedení budou nadále ztěžovat i stoupenci „kulturní revoluce“ na

středních a nižších stupních stranického a státního aparátu v provinciích. Splnění sjezdové linie bude ve značné míře závislé rovněž na získání podpory ze strany vedení ozbrojených sil.

Hlavní rysy zahraniční a vojenské politiky ČLR po XII. sjezdu

XII. sjezd KS Číny potvrdil neměnnost dlouhodobé strategické linie na přeměnu ČLR ve vojenskoprůmyslovou mocnost, která by byla schopna z velmocenských pozic ovlivňovat vývoj ve světě. Dosavadní neúspěchy při realizaci tohoto cíle si však vynutily některé změny v taktice.

Došlo především k určitému přehodnocení dosud jednostranné orientace čínského vedení na Západ, neboť tato úzká vazba nejenže nevedla k posílení prestiže ČLR ve světě, nýbrž naopak fixovala její nerovnoprávné postavení ve vztazích s vyspělými kapitalistickými státy a navíc ve spojení s vulgárním čínským antisovětským vyvoláváním nedůvěry vůči Číně zejména v rozvojových zemích. Politické sblížení ČLR se západními státy nepřineslo předpokládaný široký rozvoj výhodné ekonomické spolupráce, ani nevytvořilo podmínky pro realizaci rozsáhlých požadavků Číny na dodávky nejmmodernějších zbraní a bojové techniky pro své ozbrojené síly. Čínské vedení také nemohlo dlouhodobě ignorovat trávající kritiku svých proimperialistických postojů zemí světového socialistického společenství. Změny v taktice byly rovněž vyvolány vážnými problémy, způsobenými živelným pronikáním buržoazní ideologie do Číny v rámci „otevření dveří“ na Západ.

Nová taktická linie předpokládá větší pružnost, pragmatičnost a diferencovanost zahraniční politiky ČLR. Má vytvořit čínskému vedení širší prostor k uskutečňování tzv. nezávislé politiky, spočívající fakticky v politickém balancování mezi Sovětským svazem a Spojenými státy a opírající se o vědomí mimořádné důležitosti „čínského faktoru“ pro oba světové společenské systémy. Na tomto základě vytěžit v současném období zosílené mezinárodní situace maximum výhod pro ČLR. Proto sjezd přijal závěr, že se Čína nehodlá připoutat k žádné velmoci ani skupině velmocí.

Sovětský svaz již není ve sjezdových dokumentech označován za „nepřitele č. 1“, přestalo se hovořit o jeho „sociálnímu imperialismu“ a teze o boji proti tzv. hegemonismu byla znovu rozšířena na obě „supervelmoci“. Zároveň došlo k ústupu od dříve prosazované teze o nevyhnutelnosti války a připouští se možnost jejího odvrácení.

Za hlavní hrozbu pro mír je nyní označována „rivalita dvou velmocí“. Cestu k zajištění míru spatřuje Čína v boji národů proti blíže nedefinovanému hegemonismu a expanzionismu.

V duchu linie XII. sjezdu věnuje čínské vedení prioritní pozornost **rozšiřování vztahů s rozvojovými zeměmi**. Pod rouškou příslušnosti k „třetímu světu“ se Čína snaží dosáhnout postavení všeobecně uznávaného mluvčího rozvojových zemí, koordinovat jejich politiku s cílem odtrhnout je od svého přirozeného spojence — světového socialismu. Značné úsilí věnují čínští předáci ovlivnění hnutí nezúčastněných zemí. Usilují o narušení pozic Kuby, Vietnamu a dalších pokrokově orientovaných států v hnutí a snaží se oslabit jeho protimperialistické zaměření.

Hlavním objektem čínského velmocenského zájmu zůstává jihovýchodní Asie. Všestrannou podporou kontrarevolučních sil a zesílenou podratnou činností se Čína snaží destabilizovat pokrokový vývoj především ve Vietnamské socialistické republice, Kambodžské lidové republice a Laoské lidové demokratické republice, narušovat jejich vztahy se zemí socialistického společenství a vytvářet podmínky k nastolení pročnských režimů v těchto indočínských zemích. K realizaci svých záměrů je čínské vedení odhodláno použít v případě potřeby i síly, zejména proti VSR.

Zvýšenou aktivitu vyvíjí Čína vůči členským státům Sdružení zemí jihovýchodní Asie (ASEAN). Po vytvoření tzv. koalici vlády Demokratické Kambodže v čele se Sihanukem se snaží za pomoci extrémních antikomunistických sil v Thajsku a Singapurě vytvořit „jednotnou frontu“, schopnou svrhnout pokrokovou vládu Kambodžské lidové republiky. Otevřeně se staví proti návrhům VSR, KLR a LLDR na řešení problémů v jihovýchodní Asii politickým jednáním a všemi prostředky máří ochotu představitelů Indonésie a Malajsie k vzájemnému dialogu se socialistickými státy Indočíny.

V jižní Asii počítá Čína nadále s Pákistánem jako s nástupištem k uskutečňování svých agresivních záměrů v této oblasti. Skrytě rozdmýchává separatistické hnutí a teroristickou činnost v severovýchodní Indii, podporuje své přívržence v Nepálu,

Bhutanu, Bangladéši a ve Sri Lance. Silně též čínské snahy oslabit přátelství Indie se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi. Čína nadále poskytuje v nezměněné míře pomoc afghánským kontrarevolucionářům a v podstatě vede nevyhlášenou válku proti Afghánistánu.

Ve vztahu k irácko-iránskému ozbrojenému konfliktu proklamuje Čína nutnost jeho ukončení, zároveň však odsuzuje neústupnost Iránu a podporuje Irák jak politicky, tak i dodávkami zbraní a munice.

V Africe soustřeďuje ČLR pozornost na získání podpory své politiky bez ohledu na politické zaměření jednotlivých afrických zemí. Intenzivně rozvíjí vojenskopolitickou a vojenskoekonomickou spolupráci s reakčními režimy, jako je např. Egypt, Súdán, Somálsko a Zaire.

Na **Dálném východě** je patrná určitá zdrženlivost při rozvíjení styků ČLR s Japonskem. Čínské vedení usiluje o větší využití japonského ekonomického potenciálu a vyspělé vědeckotechnické základny k modernizaci národního hospodářství ČLR. Ke zvýšení zájmu Japonska o rozvoj spolupráce s Čínou má sloužit i podpora neoprávněných japonských územních nároků vůči SSSR. Naproti tomu obavy z ohrožení dominantního postavení Číny v jihovýchodní Asii ze strany Japonska vedly na XII. sjezdu ke změně postoje vůči oživování japonského militarismu. Čínské vedení údajně nehodlá v budoucnu podporovat záměry USA a Japonska na zvyšování japonského vojenského potenciálu.

XII. sjezd KS Číny potvrdil trvalou orientaci ČLR na **rozvoj vztahů s USA a vyspělými západoevropskými zeměmi**. Čínsko-americké vztahy se po počátečním rozmachu dostaly do určitého útlu, jsou však nadále aktivní. Navenek je tato aktivita ze strany ČLR maskována ztížením vztahů s USA především v souvislosti s pokračujícími dodávkami americké výzbroje Tchajvanu a vytvářením dojmu, že další rozvoj bilaterálních vztahů závisí především na USA. Deklarovaná politika „stejně vzdálenosti od obou supervelmocí“, změny v heslech a rétorice, ukazování rozporů mezi Čínou a USA, mají nejen oslabit kritiku jednostranné orientace ČLR na Spojené státy rozvojovými zeměmi, ale jsou zároveň prostředkem nátlaku na americkou vládu k získání moderních zbraní a technologie. Současně má tato koncepce podnícti intenzivní rozvoj vztahů s hlavními evropskými státy NATO, což by čínskému vedení mělo umožnit snížení závislosti Číny na USA při realizaci svých strategických záměrů. Aktivizaci styků se západoevropskými zeměmi chce Čína také ovliv-

ňovat jejich vztahy se socialistickými státy.

Změna taktické linie, schválená XII. sjezdem KS Číny, se odrazila i v určitém přehodnocení stanovisek čínského vedení vůči **SSSR a ostatním zemím socialistického společenství**. Závažným důsledkem je obnovení politického dialogu se Sovětským svazem.

Vztahy s ostatními socialistickými zeměmi jsou nadále charakterizovány přísně diferencovaným přístupem. Za vzor „socialistické spolupráce“ činí představitelé označují vztahy s Korejskou lidovou demokratickou republikou, Rumunskem a Jugoslávií. Rozdílný přístup hodlá čínské vedení uplatňovat vůči tzv. státům východní Evropy, mezi něž řadí i ČSSR. Ve své podstatě jde o takovou politiku, která by měla vést k narušení vztahů mezi těmito zeměmi a Sovětským svazem a k rozbití jednoty socialistického společenství.

Přes určitý posun zahraničně politické orientace ČLR vůči socialistickým zemím, k němuž dal impuls XII. sjezd, je nutné počítat s tím, že půjde o dlouhodobý proces. Svědčí o tom např. snaha čínského vedení podmiňovat výsledky probíhajících jednání se Sovětským svazem splněním řady vojenskopolitických podmínek, jako snížení počtu sovětských vojsk na čínsko-sovětských hranicích, jejich odsun z Mongolské lidové republiky a Afghánistánu, zastavení podpory vietnamské politiky vůči Kambodži. Jednání bude ztěžovat i skutečnost, že čínské vedení nehodlá normalizovat vztahy se SSSR na principech marxismu-leninismu a proletářského internacionálního, ale jejich bázi má být čínské pojetí zásad mírového soužití.

XII. sjezd KS Číny potvrdil, že ozbrojené síly zůstávají nadále jedním z nejdůležitějších nástrojů čínského vedení při praktickém uplatňování vnitropolitických a zahraničněpolitických záměrů ČLR. Proto si armáda udržela významné pozice v nejvyšších stranických orgánech (v politickém byru tvoří příslušníci ozbrojených sil asi 30 %, v ÚV asi 20 % celkových počtů).

Pravicově nacionalistické křídlo Teng Siao-pchinga se podařilo rozsáhlými кадровými opatřeními na nejvyšších stupních armádního velení omezit vliv stoupenců „kulturní revoluce“ a ortodoxních maoistů a vytvořit tak podmínky ke konečnému podřízení armády komunistické straně a omezení jejího výsadního postavení v čínské společnosti.

Při rozpracování linie vojenské politiky XII. sjezdu KS Číny velení čínských ozbrojených sil soustřeďuje úsilí na výstavbu moderní armády, schopné vést útočné a obranné operace v podmínkách konvenční

i jaderné války. Důraz klade především na zkvalitnění výběru a přípravy kádru, zefektivnění výcviku a výchovy vojáků a postupně vyzbrojení armády soudobou bojovou technikou.

Teoretickým východiskem této koncepce je v podstatě nové chápání úlohy lidského činitele ve vojenské doktríně Číny. Opírá se o tezi, že bojová síla armády nespočívá v její početní převaze, ale je podmíněna technickou úrovní výzbroje a především schopností dokonale ji ovládat. V souladu s tímto názorem je zdůrazňována možnost současně s postupnou modernizací a zkvalitňováním přípravy vojsk snižovat početní stavy armády. Úspěšné završení tohoto procesu si vyžádá především omladit velitelský sbor, snížit počet různých stupňů vedení a racionálněji vymezit jejich pravomoci a úkoly.

Omlazování velitelského sboru se urychleně řeší především u vojsk — na stupni pluk a níže, kde se již údajně podařilo snížit věkový průměr důstojníků na 35 let. Na stupni svazek nemají sloužit důstojníci starší 45 let. Přípravují se opatření k omezení věkové hranice generálů a důstojníků zařazených na vysokých velitelských a štábních funkcích na 60 let, s výjimkou náměstků ministra národní obrany, náčelníka GŠ a náčelníků správ MNO. S cílem zvýšit zájem mladých lidí o vojenskou službu přistoupilo čínské vedení ke zvyšování platů nižších důstojníků, je připravováno zavedení nových uniforem s hodnostními označením a další opatření. Ke zmírnění odporu části velitelského sboru proti procesu omlazování a snižování počtů mají mít důstojníci po propuštění z armády určité výhody, např. má jim být ponechána dosavadní výše platu, poskytnuty finanční půjčky pro výstavbu rodinných domů apod.

Kádrová opatření jsou zaměřena především proti těm příslušníkům velitelského sboru, kteří neprojevují dostatečnou aktivitu při plnění směrnic současného vedení strany, nemají potřebné vojenské vzdělání, nebo neodpovídají požadavkům vojenské služby z hlediska zdravotního a věkového. Zároveň mají vytvořit podmínky k postupné likvidaci představitelů „levičáckého vlivu“ a „buržoazního liberalismu“ v čínských ozbrojených silách.

Zvýšení připravenosti armády k vedení bojové činnosti v soudobých podmínkách má být dosaženo především podstatným zkvalitněním výcviku, prohloubením součinnosti jednotlivých druhů ozbrojených sil a všestranným zlepšením připravenosti velitelského sboru. V rámci těchto opatření jsou např. organizovány pro vyšší

velitelské kádry zvláštní doškolovací kurzy, u vojsk jsou zaváděny nové progresivní metody a formy výcviku. Pozornost je věnována zvyšování účinnosti ideové politické práce na všech velitelských stupních.

Růst připravenosti velitelského sboru, jednotek a útvarů čínské armády má postupně vést k vytvoření podmínek k nahrazení doktrín „lidové války“ doktrínou tzv. aktivní obrany. Spočívá v tom, že místo dřívější koncepce na likvidaci nepřítele v hloubce čínského území se počítá s jeho zadržením v pohraničních oblastech Číny a s rychlým přenesením operací mimo teritorium Číny.

V souladu s tímto záměrem jsou vytvářena ve všech provinciích, autonomních oblastech a městech tzv. vojska lidové ozbrojené policie. Mají zajišťovat především vnitřní bezpečnost země, ochranu nejdůležitějších vládních a stranických institucí a významných hospodářských i vojenských objektů a převzít tak část úkolů, které dosud plní příslušníci čínské armády. Čínské vedení zároveň počítá s tím, že v době míru využije „vojska lidové ozbrojené policie“ k postupnému omezování vlivu armády v čínské společnosti a k její úplné podřízení Komunistické straně Číny.

Ve výstavbě ozbrojených sil ČLR je kladem zvýšený důraz na kvalitativní stránku rozvoje. Prioritní pozornost věnují čínští předáci nadále zejména zvyšování dosahu a přesnosti zásahu strategických jaderných zbraní. Úspěšně zkoušky s řízenými střelami čínské výroby s dosahem kolem 12 000 km potvrzují realnost jejich předpokládaného zavedení do výzbroje čínské armády do konce roku 1985. Jsou zkvalitňovány i některé druhy konvenčních zbraní, např. tanky a dělostřelecká technika. Vzhledem k omezeným platebním možnostem země nehodlá čínské vedení uskutečňovat rozsáhlejší nákupy výzbroje v zahraničí, ale usiluje o získání vzorků a technologické dokumentace a o výrobu moderních zbraní a bojové techniky v ČLR.

Orientace Číny na rozvoj vojenské spolupráce s USA a evropskými státy NATO potvrzuje. Čínské vedení hodlá využít především dříve uzavřených dohod o prodeji americké moderní technologie a zařízení pro tzv. dvojí použití (pro civilní i vojenské účely) a o dodávkách amerických zbraní ozbrojeným silám ČLR výměnou za čínské strategické suroviny. Chce dále rozšiřovat dvoustranné vojenské kontakty na všech úrovních, zvyšovat počty příslušníků čínské armády studujících na vojenských školách a zařízeních v USA, využívat pomoci amerických vojenských instruktorů při přípravě specialistů čínské armády na území

ČLR. Předpokládá se rozvoj čínsko-americké spolupráce při sledování vojenské činnosti SSSR na Dálném východě (za pomoci amerických elektronických zařízení instalovaných na čínském území). Má se zintenzivnit výměna špiónážních informací mezi ČLR a USA o činnosti sovětské námořní flotily v Tichém oceánu a v jihovýchodní Asii. Za tím účelem mají být uzavřeny dohody o využívání vojenských přístav obou zemí v těchto oblastech.

Z V. Británie chce Čína získat především elektronickou výzbroj a výrobní zařízení pro montáž leteckých motorů do bojových letounů vlastní výroby. Probíhá jednání o dodávkách letounů se svislým startem a přistáním Harrier a o nákupu výstražného systému zjišťování ponorek (do vzdálenosti 300 km od pobřeží) pro čínské ozbrojené síly. Požadavek Číny na nákup malého počtu francouzských letounů Mirage 2000 (2—3 kusy) zatím naráží na negativní stanovisko francouzské vlády, která je

ochotna uvedený typ letounů dodat pouze v počtu nejméně 50 kusů (proti okamžitému zaplacení), včetně prodeje licencí. Od NSR bude Čína zřejmě nadále kupovat především spojovací techniku a dopravní prostředky.

Vojenská spolupráce ČLR s USA a ostatními státy NATO se bude s největší pravděpodobností dále rozšiřovat i do oblasti operační přípravy štábů a vojsk.

V souladu s úsilím stát se vedoucí silou tzv. třetího světa, kladou čínští představitelé zvýšený důraz na aktivizaci vojenských vztahů s rozvojovými zeměmi především v Africe a v Asii. Zaměřují se na dodávky zbraní a bojové techniky. Např. do Pákistánu, EAR a Zaire dodává Čína tanky, bojové letouny a vojenská plavidla. Podílí se rovněž na vyzbrojování pczemního vojska Súdánu, Tanzánie a Mali, vojenského letectva a vojenského námořnictva Bangladéše, Tanzánie, Tuniska a Zaire.

Svolání XII. sjezdu Komunistické strany Číny mělo být rozhodujícím krokem k překonání hluboké a vleklé krize, zasahující všechny oblasti života země. Přes posuny v teorii a praxi maoismu, k nimž došlo od roku 1976 po smrti Mao Ce-tunga, které našly svůj odraz v některých realisticky formulovaných závěrech sjezdových dokumentů, není možné XII. sjezd hodnotit jako „historický zlom“ ve vývoji strany a společnosti. Není možné jej rovněž považovat za nastoupení cesty skutečného socialistického rozvoje ČLR. Sjezd ani svým jednáním ani závěry nevytvořil podmínky k účinnému řešení dlouhodobých politických, ekonomických a společenských problémů ČLR. Nestanovil rovněž konkrétní reálnou koncepci rozvoje Číny v dalším období. Je pouze jedním z řady politických kompromisů současného čínského vedení.

Hlavní ideologií KS Číny zůstává nadále maoismus, který v podmínkách současné etapy vývoje strany neznamená změnu jeho protimarxistického charakteru. Pravicově oportunistická podstata „Maova učení“ zůstává zachována, mění se pouze taktika při uplatňování vytyčených zásad.

XII. sjezd KS Číny je možné považovat za vítězství pravicově orientované skupiny Teng Siao-pchinga, která si ještě více upevnila své mocenské pozice. Boj o moc v čínském stranickém a státním vedení však nebyl sjezdem ukončen. Trvajících nejednota názorů na další postup při řešení závažných vnitřních a zahraničněpolitických otázek představuje potenciální zdroj dalších mocenských střetů a vnitropolitických

komplikací. Není možné však předpokládat, že v blízké budoucnosti dojde k takovému vyhranění vnitropolitické krize, jež by vyústila v zásadní změnu politické orientace ČLR.

Potvrzení strategické linie na přeměnu Číny ve vojenskoprůmyslovou mocnost, schválení dokumentů, obsahujících řadu rozporných, dvojsmyslných a kompromisních tezí, které umožňují různou interpretaci, vytvářely čínskému vedení široký prostor k taktickému manévrování v zahraničněpolitické a vojenskopolitické oblasti.

Prvořadou pozornost hodlá ČLR věnovat rozšiřování vztahů s rozvojovými zeměmi.

Nově formulovaná sjezdová linie přístupu Číny k mezinárodnímu komunistickému a dělnickému hnutí může rozšířit možnosti čínského vedení při navazování kontaktů s komunistickými a dělnickými stranami a vytvořit podmínky pro destruktivní působení uvnitř hnutí.

Prioritní pozornost bude čínské vedení nadále věnovat modernizaci ozbrojených sil, především budování raketového a jaderného potenciálu. V souladu se závěry sjezdu budou výstavbu armády charakterizovat zejména kvalitativní změny. Modernizace výzbroje však bude limitována ekonomickými možnostmi země. S výraznějším zvýšením bojovosti čínské armády je možné počítat asi v polovině tohoto desetiletí, kdy má být ukončena první etapa modernizace čínských ozbrojených sil.

BOJOVÉ POUŽITÍ VRTULNÍKO- VÉHO VÝSADKU (VŠEVOJSK-51-28)

Plukovník doc. Ing. Zdeněk Hron, CSc.

Vědeckotechnická revoluce ovlivnila nejen stupeň poznání, ale i celkové výsledky v oblasti rozvoje vojenské vědy. To se projevilo i ve vývoji a postupném zavádění dopravních, bitevních a bojových vrtulníků různých modifikací, ve zvýšení jejich nosnosti, zvětšení variabilnosti přepravy jednotek, bojové techniky, různorozměrných nákladů a břemen, ve zvětšení rychlosti letu a účinného doletu.

Zavádění víceúčelových a velkokapacitních vrtulníků umožňuje přepravit do týlu nepřítele mnohem silnější motostřelecké jednotky, jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk vzbavené nejmodernějšími zbraněmi, bojovou a dopravní technikou, jakož i materiálem různého druhu. Za těchto podmínek značně vzrůstá význam vrtulníkového výsadku. Jeho předností je vysoká manévrovost, schopnost být vysazen v krátké časové lhůtě do prostoru, kde to nepřítel nejméně očekává. Může ovládnout důležité prostory a objekty, udržet je do sloučení s útočícími pozemními vojsky, ničit důležité palebné prostředky, velitelská stanoviště, spojovací a radiotechnické prostředky, týlová zařízení a tím významně přispět ke splnění bojového úkolu divize. V soudobých podmínkách nachází vrtulníkový výsadek stále větší uplatnění ve všech druzích bojové činnosti. Na stupni divize bude mnohem častěji (než tomu bylo dosud) vysazován do týlu nepřítele.

Tyto poznatky a požadavky se přímo dotýkají obsahu současně platných řádů a předpisů v ČSLA, jako je Oper-2-1, Vševojsk-1-1, Vševojsk-1-2 a Vševojsk-2-4, kde však potřebné zásady použití výsadku nejsou dostatečně rozpracovány. Z těchto důvodů je v ČSLA vydána nová pomůcka k zabezpečení jednotného chápání a ujednacení práce velitelů a štábů pozemního vojska, kteří se bezprostředně podílejí na přípravě a celkovém zabezpečení vrtulníkového výsadku.

Pomůcka je nomenklaturně označena jako Vševojsk-51-28 a metodicky uspořádána do osmi hlav, široké přílohové části a dvoudílného barevného diafilmu s doprovodným textem.

První část pomůcky obsahuje všeobecné ustanovení. V potřebném rozsahu uvádí co podmiňuje úspěch vysazení v týlu nepřítele a čím se dosahuje, sílu a organizaci výsadku, jeho složení, rozsah přidělení jednotek druhů vojsk a speciálních vojsk včetně specialistů, kteří mohou být v závislosti na charakteru bojového úkolu vysazeni s výsadkem do týlu nepřítele. Dále uvádí normy předpokládané doby bojové činnosti v týlu nepřítele a varianty bojových úkolů vrtulníkového výsadku

za útoku, ve střetném boji a v případě, že divize přejde dočasně do obrany.

První část také obsahuje potřebné základní, inovované a nové pojmy, které jsou rozděleny do čtyř oblastí. První oblast tvoří pojmy obecného charakteru, druhou oblast tvoří pojmy související s přípravou vrtulníkového výsadku ve vlastním týlu, v třetí oblasti jsou uvedeny pojmy bezprostředně ovlivňující plánování vrtulníkového výsadku a v poslední jsou pojmy spojené s vysazením a vedením bojové činnosti v týlu nepřítele. Mezi nové pojmy, které jsou zde objasněny, patří např. tyto definice: vrtulníkový výsadek, nakládací místo, stanoviště vrtulníků, zpětný odřad výsadku, prostor soustředění zpětného odřadu výsadku, bojová přeprava vzduchem, vzdušný koridor, prostor soustředění výsadku, bojová sestava výsadku a další. Současně je ujednocen i způsob diferenciací bojového úkolu výsadku v hodnotě zesíleného praporu a rot.

Obsahové zaměření a uspořádání první části ujednocuje základní ustanovení a zejména pojmy, což má bezprostřední vliv na sladění práce velitele a štábu.

Druhá část pomůcky je zaměřena na plánování a organizaci vrtulníkového výsadku na stupni divize. Zde se zdůrazňuje, že se předem a na dočasnou dobu vytváří zvláštní skupina (podskupina) pro plánování použití vrtulníkového výsadku a její složení. Dále v této části je uveden rozsah a obsahové zaměření bojové dokumentace, která se pro použití vrtulníkového výsadku bezprostředně zpracovává. Navíc každý dokument je uveden v přílohové části jako součást vzorové dokumentace. Mezi nové dokumenty vrtulníkového výsadku právem patří Plán organizace součinnosti a Plán rekognoskace, které dosud nebyly zpracovány. Dále je zde uvedeno nové pojetí Rozpočtu pro vysazení, Plánové tabulky vysazení a Plánu bojového použití vrtulníkového výsadku — hlavního bojového dokumentu.

Zaměření druhé části ujednocuje rozsah a obsah bojové dokumentace na stupni divize, čímž se zabráňuje určité duplicitě anebo zpracovávání dalších dokumentů, které nemají své opodstatnění.

Třetí část pomůcky v metodologické posloupenosti řeší otázky spojené s plánováním a přípravou vrtulníkového výsadku k vysazení na stupni velitele vrtulníkového výsadku. Zde je také zdůrazněno, že po obdržení předběžného nařízení velitel nejdříve vykoná rekognoskaci vyčkávacího prostoru, potom řídí zaujetí prostoru a organizuje převzetí přidělených posilových prostředků a jejich začlenění do sestavy výsadku. Dále se bezprostředně podí-

lí na rekognoskaci nakládacích míst, která je velmi stručně objasněna. Potom organizuje a řídí komplexní přípravu výsadku k vysazení, jakož i činnost zpětného odřadu výsadku.

Z hlediska rozhodovacího procesu velitele je zde zakotveno obsahové zaměření ujasňování úkolu, hodnocení situace s důrazem na činnost nepřítele v prostoru vysazení a vlastních jednotek a z toho vyplývající specifiky (vyčvičenost pro boj v týlu nepřítele, počty protitankových prostředků, přepravní možnosti vyčleněných vrtulníků, co ponechat ve zpětném odřadu výsadku, kolik střeliva a ženijní munice je třeba ke splnění úkolu, a na čem přepravit atd.). Dále je uvedeno obsahové zaměření rozhodnutí, plánované tabulky vysazení, bojového rozkazu s formulačním vzorem, podrobně je rozpracováno obsahové zaměření organizace součinnosti. Tato je rozdělena do šesti období:

- činnost ve vyčkávacím prostoru až po nakládání a nasednutí výsadku,
- bojová přeprava vzduchem,
- vysazení,
- bojová činnost do splnění bližšího úkolu,
- bojová činnost do splnění následujícího úkolu,
- sloučení s pozemními jednotkami (útvary, svazky).

Třetí část pomůcky dokonale usměrňuje činnost velitele vrtulníkového výsadku od obdržení úkolu, při zpracování stanoveného rozsahu a obsahu bojové dokumentace až po organizaci součinnosti a dosažení pohotovosti ke vzletu.

Čtvrtá část pomůcky řeší velmi stroze nakládání a nasednutí vrtulníkového výsadku, bojovou přepravu vzduchem, vysazení a plnění pouze tří bojových úkolů s důrazem na zadržování přísunu nepřátelských záloh, obsazování přepravišť a úseků vhodných pro násilný přechod vodní překážky, ničení prostředků jaderného napadení, jakožto sloučení s pozemními vojsky.

Zkušenosti z praxe dokazují, že právě této činnosti bychom měli věnovat zvýšenou pozornost. To vyžaduje, abychom rozpracovali soudobé zásady bojové přepravy vzduchem při volbě jedné nebo více tratí bojového letu, způsob zabezpečení vzdušného koridoru a z toho vyplývající součinnostní otázky. Dále musíme také uvést různé varianty vysazení a jejich způsob zabezpečení letectvem a druhy vojsk. V neposlední řadě je třeba zevšeobecnit různé nuance soudobých a rozhodujících bojových úkolů, které vrtulníkový výsadek může plnit v týlu nepřítele a tím šířeji rozvést varianty, které jsou

pouze obecně nastíněny v první části. V této souvislosti chci podotknout, že zde chybí uvedení takových úkolů jako je ovládnutí horských přechodů, soutěsek, údolí, komunikačních uzlů a součinnost v horském zalesněném prostoru. Dále také ničení jaderných min, radiolokačních prostředků, bitevních vrtulníků, skladů, objektů, míst velení a spojení, dezorganizace týlu a další, které jsou právem typické pro naše podmínky a předpokládaný zájmový prostor.

Tato část pomůcky dále postrádá základní podklady pro komplexní tvorbu takových opatření, která by měl velitel a štáb divize organizovat a realizovat k dokonalému zabezpečení bojové přepravy vzduchem a zejména k vedení bojové činnosti v týlu nepřítele.

Pátá část pomůcky rozvádí organizaci zabezpečení bojové činnosti vrtulníkového výsadku ve vlastním týlu, a to ve výchozím prostoru pro vysazení a konkrétně ve vyčkávacím prostoru a částečně i při vedení boje. Mimo průzkum, ochranu proti zbráním hromadného ničení, zajištění, protivzdušné obrany a maskování je dále uvedeno ženijní zabezpečení s důrazem na organizaci ženijního průzkumu vyčkávacího prostoru, jeho ženijní úpravu včetně nakládacích míst při dodržení dovoleného sklonu stanoviště vrtulníků.

Pátá část pomůcky dává dostatek podkladů pro správné plánování a organizaci zabezpečení bojové činnosti zejména v době přípravy výsadku ve vlastním týlu a částečně i pro vedení bojové činnosti v týlu nepřítele.

Šestá část pomůcky uvádí způsob organizace týlového zabezpečení vrtulníkového výsadku s důrazem na zvýšenou zásobu munice, konzervové dávky potravin, pitnou vodu, PHM a ostatní nezbytný materiál. Současně také povinnosti velitele vrtulníkového výsadku a velitele roty při organizaci a realizaci tohoto zabezpečení. Jsou zde uvedeny i zvláštní organizace týlu, kterou přímo ovlivňuje charakter bojové činnosti v týlu nepřítele. Z toho i vyplývají požadavky na organizaci materiálního zabezpečení, zásobování pohonnými hmotami a mazadly, proviantní výstrojí, technické a zdravotnické zabezpečení s důrazem na potřebný rozsah zdravotnického materiálu pro poskytování svépomoci, vzájemné pomoci, první předlékařské pomoci a první lékařské pomoci. V této části je také řešen přisun materiálu v průběhu boje a uvedeno obsahové zaměření bojového hlášení velitele vrtulníkového výsadku o týlové situaci.

Uvedených poznatků budeme plně využívat při tvorbě rozhodnutí v úzké ná-

vaznosti na komplexní týlové zabezpečení, což bezprostředně ovlivňuje (popř. limituje) bojové možnosti vrtulníkového výsadku při činnosti v týlu nepřítele.

Sedmá část pomůcky je zaměřena na zevšeobecnění zásad pro nakládání (vykládání) bojové techniky a různého materiálu a nasazení (vysedání) příslušníků jednotek do vrtulníků.

Osmá část pomůcky obsahuje zvláštnosti přípravy jednotek předurčených pro vrtulníkový výsadek přímo na vrtulníkovém cvičišti, jehož vybavení umožňuje všestranný a důkladný nácvik všech pravidel, zásad a činností jednotlivce a jednotek při nakládání (vykládání) bojové techniky a materiálu, jakož nasazení (vysednutí) do (z) různých typů vrtulníků. Uvedené úkony se procvičují formou nácviků a taktiko-pořadových cvičení.

Uvedené zásady v **sedmé** a v **osmé části pomůcky** široce rozvádí barevný diafilm **díl I.** (53 obrazů) a **díl II.** (21 obrazů) s doprovodným **textem.** Zde jsou např. v metodologické posloupnosti uvedeny způsoby přípravy, nakládání a upevnění bojové techniky, jako terénního vozidla, bezzákluzového kanónu, ukládání různé munice v tovarním balení s uvedením potřebných norem. Současně jsou ukázány způsoby rychlého nasazení, rozmístění jednotek, vedení palby z vrtulníku, varianta vysazení s rychlým opuštěním vrtulníku, přechod do bojové činnosti s přímým zajištěním postupu a další.

Tyto části pomůcky s využitím diafilmu bezprostředně ovlivňují správné osvojení zásad a kvalitní přípravu jednotek předurčených pro boj v týlu nepřítele. Současně také diasnímky v požadované návaznosti názorně doplňují jednotlivá ustanovení služební pomůcky.

Přílohavá část pomůcky obsahuje 31 příloh. Ty uvádějí velmi potřebné vojenské značky a zkratky, čímž se v oblasti výsadku tvůrčím způsobem doplňuje ustanovení předpisu Oper-2-1.

Velmi důležitou část dále tvoří metodika práce skupiny pro plánování použití vrtulníkového výsadku a podíl jednotlivých druhů vojsk a speciálních vojsk při vlastním plánování a zejména při zpracování bojové dokumentace pro vrtulníkový výsadek.

Obdobně velmi závažná je část, kde je uveden rozsah a obsah veškeré bojové dokumentace (včetně pomocných dokumentů), která se zpracovává na stupni divize a u vrtulníkového výsadku. Tím je zevšeobecněna i málo známá dokumentace, což vytváří výhodné podmínky pro velitele a štáb, kteří se touto problematikou bezprostředně zabývají.

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Станислав Ганчил

Руководящая роль партии - основной принцип строительства современной ЧНА 3

Автор объясняет главные предпосылки повышения руководящей роли партии и ее влияние на деятельность ЧНА. Он определяет понятие военной политики партии. При этом автор опирается на документы ХУІ съезда КПЧ, всермейского партийного актива, а также на руководящие документы ГПУ ЧНА.

Полковник Ян Полашек, кандидат философских наук

Диалектика общего и единственного в военном деле 7

Автор статьи обращает внимание на определение идейно-теоретического содержания категории общее, особенное и единственное, их взаимоотношения, а также на анализ методологического значения указанных категорий для военной теории и практики.

Капитан Олдржих Чехак

К теоретическим точкам отправления военно-экономического прогнозирования 14

Автор статьи разбирает основные теоретическо-методологические точки отправления военно-экономического прогнозирования, в котором определяются общие и специальные ее основы, характер и место в процессе планового руководства экономического обеспечения обороны социалистического государства.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Антон Выбох

К способам ведения боевых действий оперативной маневренной группой 19

Автор статьи разбирает некоторые способы ведения боя оперативной маневренной группой общевойсковой армии, обращая внимание на: определение способа действий, выдвижение и ее ввод, ведение боя в глубине обороны противника, действия этой группы в ходе уничтожения ракетных ядерных средств, КП, а также переход группы в оборону.

Майор Штефан Гамарчак

К тенденциям развития боевых и оперативных действий 27

Автор статьи рассматривает некоторые тенденции развития боевой и оперативной деятельности, обращая внимание на: качественную сторону оружия и техники, глубину и размах операций, маневр, сосредоточение сил и средств, ведение боя на большие расстояния (дистанционный бой), управление войсками, а также на РЭБ.

Капитан Эмануел Пржибань

Некоторые вопросы взаимодействия наземных войск с авиацией 33

Автор статьи разбирает некоторые вопросы организации взаимодействия между наземными войсками и авиацией, рассматривает ее значение в современном бою, а также намечает некоторые предложения на содержание рассматриваемого взаимодействия.

Полковник Йосеф Маковец, кандидат военных наук

К ликвидации последствий нападения нейтронным оружием 36

Автор статьи разбирает влияние нейтронного оружия после ее применения на места управления общевойсковой армии, специфические черты действий вышестоящего командования в ходе ликвидации последствий нападения, а также применение отрядов по ликвидации последствий.

Майор Франтишек Валах
майор Мирослав Викторжик

- К подготовке учений в короткие сроки** 41
Авторы статьи, исходя из накопленного опыта подготовки разнообразных учений, разбирают некоторые способы и формы подготовки тактического учения общевойсковой соединения в сжатые сроки.

- Полковник Милан Новотны, кандидат военных наук, доцент
РВА общевойсковой армии в контрподготовке 45
Автор статьи разбирает цель и задачи контрподготовки без применения и с применением ядерного оружия, некоторые ее особенности в первой оборонительной операции, а также планирование и организацию контрподготовки.

- Подполковник Богумил Гануш
Способы ведения боя ИА ПВО страны 51
Автор статьи разбирает боевые действия истребительной авиации с беспилотными средствами противника, особенно с крылатыми ракетами, перехват разведывательных самолетов на стратосферических высотах, а также вопросы уничтожения самолетов системы AWACS.

- Подполковник Йиржи Мишковски
ПВО общевойсковых частей 56
Автор статьи, исходя из разбора основных принципов применения вертолетов огневой поддержки противника, разбирает боевые возможности и принципы использования средств ПВО общевойсковых частей, формы и способы уничтожения этих вертолетов, а также организацию взаимодействия.

- Полковник Владимир Марек, кандидат военных наук
К повышению темпов восстановления железных дорог 62
Автор статьи рассматривает восстановление железнодорожных направлений созданием объездов и возобновлением верхнего строения железнодорожных путей. Исходя из указанного, автор информирует читателей о свойствах новой техники, обеспечивающей повышение темпов восстановления железных дорог.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- Подготовка и ведение боя ночью** 67
Наступление на преднамеренно отходящего противника 72

ИНФОРМАЦИИ

- Подполковник Ян Ондрейкович
РЭБ в авиации противника 77
Автор статьи разбирает силы и средства радиоэлектронного боя и исходя из опыта локальных войн, оценивает способы ведения этого боя в боевых действиях военно-воздушных сил противника.

- Подполковник Олдржих Некула
Внешняя и военная политика Китая 83
Автор, исходя из XII съезда КП Китая, разбирает обстановку и итоги съезда, а также делает вывод в области возможного направления внешней и военной политики Китая на дальнейший период.

- Полковник Эденек Грон, кандидат военных наук, доцент
Боевое применение вертолетного десанта 88
Автор статьи информирует читателей о новом наставлении (Вшевойск-51-28), которое предназначено для единого понимания и объединения работы командиров и штабов наземного войска в планировании, ведении боя, а также в обеспечении вертолетного десанта.